

YENİ ÇAĞ

XX: İnsanların, ulusların ve devletin belgesel öyküsü

Güs Hol: Sınıf açısından ekolojik bunalım

Georgi Traykof: Bulgaristan Halk Çiftçi Birliği ve tarih-ten bazı ibret dersleri

Klod Popren: İşçi sınıfının sömürülmesi sisteminde yenilik

Uluslararası bilimsel-teorik konferans

Ara Haçadur: Petrol tekellerine darbe

Doiores İbaruri: Dün ve bugün

Ozel sayfalar

Ahmet Saydan

Temmuz ayı olayları

Ağustos ayı olayları

Yorumlar

8 (98)

Ağustos

1972

B A F E S O S Y A L I Z M P R O B L E M L E R İ

Bu sayıdaki imzalardan bazıılarının kimlikleri:

Güs Hol

ABD Komünist Partisi Genel Sekreteri

Dolores Ibaruri

İspanya Komünist Partisi Başkanı

Georgi Traykof

BHC Devlet Konseyi Başkan yardımcısı ve Bulgaristan Halk Çifçi

Birliği Sekreteri

Klod Papren

Fransız Komünist Partisi Politbüro aday üyesi ve Merkez Komitesi Sekreteri

Ara Haçadur

İrak Komünist Partisi Merkez Komitesi üyesi

YENİ ÇAĞ

8(98)
Ağustos
1972

Komünist ve işçi partilerinin teori ve enformasyon dergisi

SSC Birliği'nin 50. kuruluş yıldönümü münasebetiyle

İNSANLARIN, ULUSLARIN VE DEVLETİN BELGESEL ÖYKÜSÜ

Bu belgesel öyküyü meydana getiren komünist ve işçi partileri temsilcileri: Filip Bart (ABD), Jorj Batal (Lübnan), Larbi Buhali (Cezayir), Amat Dansoko (Senegal), Barbu Zaharesku (Romanya), İdris Koks (İngiltere), Felipe Malaya (Filipinler), Laslo Nagi (Macaristan), Pol Kurtiyo (Fransa), Mahcub Osman (Sudan), Kostan Pafitis (Kıbrıs), Hamid Safari (İran), Horhe Teksier (Şili), Jorj Tubi (İsrail), Hayme Fuçs (Arjantin), Mohamed Harmel (Tunus), Ara Haçadur (İrak), Lars Yüntila (Finlândia).

SSCB

KURULUŞU: 1922
TOPRAK: 22 422 bin km. kare
NÜFUS: 246 259 bin
DEVLET DÜZENİ: Sovyet cumhuriyetlerinin sosyalist birliği
YONETICI POLİTİK GÜÇ: SBKP

Bizler, yani «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisinde görevli 18 komünist ve işçi partisinin temsilcileri, SBKP MK'nin davetlisi olarak misafir bulunduğumuz Sovyetler Birliğini gezip gördük. Gruplar halinde, Moskova, Kiyef ve Tiflis'i, Taşkent ve Kişinef'i, Talin ve Kazan'ı ve diğer birçok şehri ziyaret ettik. Sosyalist cumhuriyetlerdeki hayatı inceledik. SBKP MK Politbüro aday üyesi ve MK Sekreteri B. N. Ponomarof yoldaş tarafından kabul edilerek, kendisiyle toplu bir görüşme yaptık.

Biz SSCB'ni yakında kutlanacak olan 50. kuruluş yıldönümü dolayısıyla ziyaret ettik. Bütün gezimiz ve temaslarımız boyunca, ulusal politikanın nasıl gerçekleştirildiğini, sosyalist federasyon prensiplerinin nasıl hayata geçirildiğini görüp anlamaya; barış, demokrasi ve sosyalizm ideallerine

değer verenlerce şimdi yapılmakta olan sosyalizm kuruculuğu bilânçosu hakkında fikir edinmeye çalıştık.

Biz gezi notlarımızın ve yaptığımız konuşmaların tam ve etraflı bir araştırma olduğu iddiasında değiliz; bunlar sadece izlenimlerimizin bir parçasıdır. Dergimiz aynı konuda bir özel teorik konferans tertiplemektedir. Ve bizim bu materyalimiz hazırlanırken, artık birçok memleketten bu temsilciler, foruma katılacak konuklar yazı kurulumuza gelmeye başlamışlardır. Bu forumda bizler de söz alıp konuşmayı düşünüyoruz. Bir yandan kendi partilerimizin basınında da bu gezimizi anlatacağımız yazılar yayınlamak istiyoruz.

Öykümüze belgesel diyoruz, çünkü bunu anlatırken, esas materyal olarak rakkamlara, kanıtlara ve yaşları, meslekleri, sosyal durumları ve öğrenim düzeyleri başka başka Sovyet yurttaşlarıyla yaptığımız konuşmaların stenografi notlarına dayanıyoruz. Onlar, konuşmalarımızda yalnız başarılarından değil, yetersizliklerden de söz ettiler. Evsahiplerimiz başarısızlıkları da gizlemediler. Ama bu yetersizlik ve başarısızlıklardan söz ederken, daima kendi evlerini daha iyi kurmak ve dayayıp döşemek isteyen evsahiplerinin özeniyle konuştuılar.

Sosyal ve teknik ilerlemenin böylesine atılımlı bir gelişme gösterdiği günümüzde, birçok şey artık bir emel olmaktan çıkarak, bir gerçek haline geliyor. Fakat insan zekâsının ulaşmaları ne kadar büyük ve cüretkâr olursa olsun, biz henüz insanlığın üçte birinden fazlasının hâlâ okuma-yazma bilmediği ve her saniyede bir kişinin açlıktan ölüp gittiği bir dünyada yaşıyoruz.

İnsanlığın emelinin en cesur ve en yüce timsali sosyalist ülkelerde gerçekleştirilmekte olan sosyal eşitliktir.

Dünyayı devrimci yoldan yenileme hareketinin dâhi önderi Lenin, bundan sadece elli yıl önceki Rusya'nın tablosunu şöyle çizer:

«Kuzeyde Vologda'dan güney-doğuda Rostof-Don'a ve Saratof'a; güneyde Orenburg ve Omsk'tan kuzeyde Tomsk'a kadar, nice büyük kültürel devletlerin sığabilecekleri uçsuz bucaksız topraklar uzanır. Ve burarlarda baştanbaşa pederşahilik, yarı yabanilik ve gerçek yabanilik hüküm sürer.» (!)

Bugün bu memleket sanayi üretimi bakımından Avrupada birinci, dünyada ikinci yeri almaktadır.

Sosyalist iktisat nispi payı bu memlekette artık yüzde yüzü bulmuş ve halkın sınıfsal terkibi cedvelinde «burjuvazi», «pomeşçikler», «tüccarlar» ve «kulak'lar» gibi kategori haneleri artık çoktan ve ebedi olarak çizilmiş bulunmaktadır.

Bugün halkın yüzde yüz okur-yazarlığa ulaştırıldığı bu memlekette

(!) V. İ. Lenin; Bütün eserleri, c. 43, s. 228.

zorunlu genel orta öğrenime geçiş uygulanmaktadır ve yeryüzünde her dört bilim adamından biri Sovyetler Birliği yurttaşdır.

Sovyetler Birliğinde bundan 40 küsur yıl önce son işsizini kaydı silinmiştir. İşçilerin ve hizmetlilerin reel gelirleri, 1913 yılına kıyasla 8 defadan fazla, köylülerin geliri hemen hemen 12 defa artmıştır. Halk arasında ortalama ömür de 32 yıldan 70 yıla çıkmıştır.

Biz, L. I. Brejnev yoldaşın SBKP XXIV. Kongresi kürsüsünde, Sovyet halkının yaratıcı dehasının, fedakarlığının, kendi komünist partisi etrafındaki sıkı birlik ve topluluğunun, SSCB'ndeki bütün başarıların garantisi olduğunda, bugün de garantisi olduğu ve bundan böyle de garantisi olacağı hakkında söylediği sözleri hiç hatırimızdan çıkarmıyoruz. Çok uluslu Sovyetler ülkesini işte hep bu anımayla gezdik.

Şimdi sizlere gördüklerimizi anlatıyoruz.

EMEKLİLER İÇİN EMEKLİLER DEVLETİ

Salonun törensel sessizliği içinde şu sözler yankılanıyor: «Ukrayna Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Yüksek Sovyeti Üçüncü Toplantı Döneminin sekizinci oturumunu açıyorum.» Kürsüde bu sözlerle oturumu açan, USSC Yüksek Sovyeti Başkan Yardımcısı, sosyalist emek kahramanı Mihail Vahula'dır. Gerçi biz, şu veya bu yasama meclisinin toplantı döneminin açılışına daha önce de tanık olmuş bulunuyoruz. Ama aramızdan birçokları, bir cumhuriyetin en yüksek devlet egemenliği organının, böyle bir işçi tarafından açılan oturumunda ilk defa hazır bulunuyorlar. Evet, Mihail Vahula, Lvov şehri otokar fabrikasında tornacıdır.

USSC Yüksek Sovyeti toplantı salonunda, yeni tanışmış olduklarımızdan birçoğunu tekrar görüyoruz. Birinci sıranın sol başında, Harkov yöresi Çuguevski bölgesinin «Martovski» sovhosu traktörçülerinden Mariya Bukir yer almış bulunuyor. Mariya Bukir, Ukraynanın emektar unvanını kazanmış mekanizatörlerinden biridir. Onun birkaç gün önceki kabul gününde biz de hazır bulunduk. Seçmenleri, milletvekili sıfatıyla kendisine başvurmaya geliyor, kimi bir uzak iletim hattının eyleme geçirilmesini engelleyen bazı işlem karışıklıklarının giderilmesine yardımını rica ediyor, kimi bir çocuk bahçesi ek inşaatı girişimini desteklemesini, kimi de yeni bir ev yapmasına yardımda bulunmasını istiyordu. Devletsel önem taşıyan problemlerle tamamen kişisel sorunların birbirini izlemesi, bütün toplumun işleriyle kendi kişisel işlerini ayrılmaz bir bütün sayan Sovyet insanların hayatının karakteristik bir çizgisi, hayatı olanca çeşitliliği ve boyutlarıyla kapsayan Sovyet demokrasisinin bir özelliğidir.

Salonda birçok resimlerinden tanıdığımız bir simayı da görüyoruz. Bu ilk Ukrayna uzay uçmanı Pavel Popoviç'tir. Kendisiyle daha sonra, Kiyef-Moskova treninin bir kompartımanında konuştuk. Sohbetimiz gecenin geç vakitlerine kadar sürdü. Bir köylünün oğlu olan ve bugün bütün dünyaca

bilinen Pavel Popoviç de Ukrayna Yüksek Sovyeti'nde kendi hemşerilerinin milletvekilidir.

Biz Ukrayna Yüksek Sovyeti'nin bu oturumuna, Sovyet sosyalist demok-rasisi sistemini, işçilerin ve köylülerin devlet yönetimine katılmaları prati-ğini iyice inceleyip öğrendikten sonra giriyorduk. Bir cumhuriyet içinde yaptığımız gözlemleri, ricamız üzerine bize verilen ve bütün Sovyetler Birliğinde milyonlarca insanın devlet yönetimine nasıl katıldıklarını gös-teren bilgilerle karşılaştırmaya çalışıyorduk.

YERSEL SOVYETLER

(Milletvekilleri 100'den fazla milliyetten seçilmişler)

MİLLETVEKİLLERİ TOPLAMI:	2 166 004
İŞÇİLER:	$\frac{0}{100}$ 36,5
KOLHOZCULAR:	$\frac{0}{100}$ 28,8
KOMÜNİSTLER:	$\frac{0}{100}$ 44,5
PARTİSİZLER:	$\frac{0}{100}$ 55,5

KİYEF YÖRESİNİN VASILKOVSKI BÖLGESİ USTIMOF KÖY SOVYETİ

İcra Komitesi Başkanı Vasiliy MARTINENKO konuşuyor:

SSCB'nde köy sovyetleri en yığinsal egemenlik organlarıdır. Size ne gibi işlerle uğraştığımız hakkında şu bilgiyi verebilirim: Seçmenlerimizin dilek ve siparişleri, kolhozun eyleminden tutun da, ortaokul, çocuk bah-çesi, dükânlar ve yemekhanelerle ilgili işlere ve bir kültür evi kurulma-sına kadar, pratik olarak hayatın bütün alanlarına değgin sorunlarla ilgilidir. Sovyetimiz, icra komitesi ve milletvekilleri, seçmenlerimizin dilek-lerini elden geldiği kadar eksiksiz yerine getirmeye ve köylülerimizin istek-lerini iyice kavramaya çalışırlar.

HARKOF ŞEHİR SOVYETLERİ

Devlet ödülü almış, sosyalist emek kahramanı ve UKP MK üyesi olan milletvekili Konstantin KISLYAKOF'a soru:

– Milletvekilleri kendi seçmenleriyle nasıl ilişki kuruyorlar?

Cevap: Sizinle tanışmamızda sırayla anılan şu unvanlarıma, bir de esas unvanımı, işçi olduğumu katmak isterim. Evet, ben boru fabrikasında karo-sel torna ustasıyım. En çok da bu unvanımla övünüyorum. Sorunuza cevap olarak şunları söyleyebilirim: Biz milletvekilleri, seçmenlerimizin, beraberce çalıştığımız insanların çıkarlarını savunuyor ve bunu için yaşıyoruz. Örne-ğin, yoldaşlarım bana daima başvuruyor, yardım ve nasihat istiyorlar. Öğle paydosunda gelip başvurular da olur, evime giderken yoluma çıkanlar da olur. Hepimizin ayrıca kabul günlerimiz de var. Sovyetlerin

her kademesinden milletvekillerinin meydana getirdikleri milletvekili grupları büyük işler yapıyor ve başarılı oluyorlar. Bu gruplar doğrudan doğruya işletmelere bağlı olarak meydana getiriliyor. Harkof'ta böylece 89 grup eylem göstermektedir.

BİRLİK CUMHURİYETLERİ YÜKSEK SOVYETLERİ (Milletvekilleri 66 milliyetten seçilmişler)

MİLLETVEKİLLERİ TOPLAMI:	5 879
İŞÇİLER:	$\frac{0}{0}$ 29,6
KOLHOZCULAR:	$\frac{0}{0}$ 20,8
KOMUNİSTLER:	$\frac{0}{0}$ 67,6
PARTİSİZLER:	$\frac{0}{0}$ 32,4

Ukrayna SSC Yüksek Sovyeti Prezidyumu'nda bir grup milletvekiliyle görüştük ve kendilerine bazı sorular sorduk. Aldığımız cevapları özetliyoruz.

Kiyef ayakkabı fabrikasında saya biçki ustası Olga ANUFRIEVA:

— Ben artık üçüncü defadır milletvekili seçiliyorum. Harp sonrası yıllarında — bildiğiniz gibi, şehrimiz büyük ölçüde yıkıma uğramıştı — konut sorunu bütün diğer sorunlardan daha önemliydi. Yeni konut yapıları kurduk. Çocuk yuvaları ve bahçeleri de gerekiyordu. Onları da yaptık ... Şimdi, çoğu seçmenler, sokakların ıslahı, mağazalar ve çeşitli üstbaş, temizlik, tamir işliklerini bir çatı altında toplayan kombinalar açılması dilek ve teklifleriyle bana başvuruyorlar. Çalıştığım fabrika, arkadaşlar, aldığımız hammaddenin kalitesi sorunuyla da ilgilenmemi istiyorlar. Üretim problemlerini işletme yönetimi ve sendika örgütümüzün aktif görevlileriyle birlikte çözüyoruz.

Kiyef «Leninskaya Kuznitsa» fabrikası frezecileri brigadiri (kolbaşısı), USSC Yüksek Sovyeti Prezidyumu üyesi İvan RADZIEVSKI:

— Problemlerimiz çok. Bunları çeşitli biçimlerde çözüyoruz. Örneğin, seçmenler, bölgemizin ağaçlandırılmasını teklif ettiler. Bu sorunu bölge yönetim komitesinin oturumunda ileri sürmeye karar verdim. Komite beni destekledi. Bir cumartesi imceliği tertipledik. 30 bin kadar fidan diktik ... Bir başka problem bizi daha çok uğraştırdı. Birçok yeni konut yapıları kurmuştuk. Fakat apartman dairelerine pek az sayıda telefon verilmişti. Bu sorunu Cumhuriyet Yüksek Sovyeti dönem toplantısında bir konuşma yaparak sözkonusu ettim. USSC Haberleşme Bakanlığı tedbirler aldı. Ve durum bir hayli düzeldi.

Besteci Georgi MAYBORODA:

— Ben Cumhuriyet Yüksek Sovyeti Kültür Komisyonu'na başkanlık edi-

yorum. Biz, radyo-televizyon komitesinin eylemini, tiyatroların çalışmalarını, poligrafi sanayii işletmelerinde yeni teknik ve teknolojinin benimsenip yerleşmesi sorunlarını müzakere ediyoruz. Halen komisyonumuzun üyeleri, cumhuriyetimizde müzik kültürünün geniş ölçüde geliştirilmesi perspektiflerini inceliyorlar.

KONUŞMA SONUNDA İKİ TAMAMLAMA SORUSU

UKP MK Sekreteri Fyodor OVÇARENKO'ya soru:

– Parti ve devlet organlarının çalışmalarında eylembirliği nasıl gerçekleştiriliyor?

Cevap: SSCB Anayasası'nda, Sovyetler Birliği Komünist Partisinin, emekçilerin gerek toplumsal, gerekse devletsel bütün örgütlerinin yönetici çekirdeği olduğu yazılıdır. Ukraynada yersel sovyetlerin bütün kadrosunun % 47'sinden fazlası, yani yarısından azı, komünist milletvekillerinden oluşmaktadır (oysa, burjuva basını, bütün milletvekillerinin mutlaka komünist olmaları istediğini iddia eder) Fakat iş sayıda değildir. Parti yığınlarla sınıksız bağlıdır ve onların tam desteğini kazanmıştır. Bundan ötürü, genel halk devleti organları ile Sovyet halkının öncüsü olan parti arasında çelişki yoktur ve olamaz. Partinin, devletin ve halkın organik birliği, sosyalist toplumun politik sisteminin temelidir.

USSC Yüksek Sovyeti Prezidyumu Başkanı Aleksandır LYAŞKO'ya (1) soru:

– Biz, Sovyet egemenlik organlarında işçilerin ve köylülerin ne kadar geniş ölçüde temsil edildiklerine kendi gözlemlerimizle kani olmuş bulunuyoruz. Bununla ilgili olarak, işçi-köylü yığınlarının memleket yönetimine daha büyük ölçüde celbedilmeleri hattının ne gibi perspektifleri olduğunu da söyler misiniz?

Cevap: İşçi ve köylü milletvekilleri, sizin de kani olduğunuz gibi, emekçilerin tam yetkili temsilcileridirler; milletvekilliği görevlerini yerine getirmekle, onların ihtiyaç ve çıkarlarını tam olarak yansıtır. Bilindiği partimizin program hedeflerinden biri de, genel halk devletinden komünist toplumsal özyönetime geçmektir. Bu maksatla, bütün halkın şu veya bu biçimde yönetim öğrenimi görmesi, yeteri kadar yönetme bilgisi edinmesi gereklidir. SBKP XXIV. Kongresi kararında, komünizmi kurma mücadelesinin, sosyalist demokrasiyi her bakımdan geliştirme, Sovyet devletini güçlendirme davasıyla ayrılmaz biçimde bağlı olduğu belirtilmektedir. İşte işçi ve köylü yığınlarının devlet işlerine devamlı olarak ve gitgide daha geniş ölçüde celbedilmesi hattı da bu ödeve uygunlukla gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır.

(1) A. P. Lyashko, halen USSC Bakanlar Kurulu Başkanıdır.

SSCB YÜKSEK SOVYETİ

(Milletvekilleri 62 milliyetten seçilmişler)

MİLLETVEKİLLERİ TOPLAMI:	1 517
İŞÇİLER:	$\frac{0}{10}$ 31,7
KOLHOZCULAR:	$\frac{0}{10}$ 18,6
KOMÜNİSTLER:	$\frac{0}{10}$ 72,3
PARTİSİZLER:	$\frac{0}{10}$ 22,7

Sovyet toplumunun devletsel örgütü üzerindeki dolaysız incelemelerimiz, çok uluslu Sovyet halkının egemenliğini yansıtan ve memlekette devlet egemenliğinin en yüksek organı olan SSCB Yüksek Sovyeti'yle sona eriyordu. Burada edindiğimiz izlenimleri de şöyle özetleyebiliriz:

Birincisi, biz, sosyalizmin, memleket halk yığınlarının hayatında, onların devlet işlerine katılışlarında ilkesel bakımdan yeni bir rol gerektirdiğini, SBKP'nin sosyalist demokrasiyi geliştirme çalışmalarının buna göre gerçekleştirildiğini açıkça görmüş bulunuyoruz.

İkincisi, kesinlikle belirtmeliyiz ki, bir politik sistemin demokratizmi, her şeyden önce, onun emekçi insana *reel olarak ne verdiği* ile ölçülür.

Ve üçüncüsü, artık ulaşılmış olana nokta koyup gevşemek yoktur. Sovyet yoldaşlar, bugün, bütün dikkatleriyle sosyalist demokrasiyi yetkinleştirme perspektifleri üzerinde durmakta, zira milyonluk yığınların yaratıcı girişimini durmadan geliştirmenin canlı sürecini bu demokraside görmektedirler.

EKONOMİK BİRLİK

MOSKOVA'DA ÖĞRENDİĞİMİZ BİR PROBLEM ...

SORULARIMIZA CEVAP VERENLER:

SSCB Devlet Plânlama Komisyonu başkan yardımcısı Nikolay LIBE-DINSKI.

Soru: Memleketinizde devlet birliğinin ekonomik birliğe uygun olduğu söyleniyor. Bu birliğin nasıl dile getirildiği hakkında bilgi verir misiniz?

Cevap: Bu birliği, doğal olarak, her şeyden önce, Anayasada da belirtildiği üzere, devletimizin ekonomik temelini meydana getiren sosyalist iktisat sistemi ve üretim araçları üzerindeki sosyalist mülkiyet yansıtır. Bizim halk ekonomimiz birleşik bir devlet plânına göre geliştirilir.

Burjuva düzeni koşullarında çok uluslu devlet kuruluşlarının niçin tutunamayıp düştüklerini bir düşünelim. Bunlar tutunamayıp düşerler, çünkü sömürü ve ezgi sistemi üzerinde kurulan ilişkiler, tümüyle nice bölgelerin ve ülkelerin gerikalmışlığını sürdürmekle kalmaz, aynı zamanda bunları ekonomik ulusal ayrılığa da mahkûm eder. Metropoller ile sömürgeler

arasındaki ilişkiler yerinde kalmakla beraber, emperyalist sömürge sistemi niçin çöktü? Çünkü kendi tabiatı itibarıyla zaten sağlam olmayan bu ilişkiler, metropollerle sömürgelerin gelişme düzeyleri arasındaki temelli ayrımları ve çıkarlarının bağdaşmazlığını giderek daha çok arttırıyordu.

Sosyalizm, hak eşitliği ve gönüllü işbirliği prensipleri temeli üzerinde kurulan yeni tip uluslararası ilişkiler meydana getirdi. Bu her şeyden önce ekonomi alanında cumhuriyetlerin gelişme düzeylerinin plânlı biçimde eşitlenmesinde kendini gösterdi.

Örnek olarak Özbekistanı ele alalım. Bu memleketin Sovyet egemenliği kurulduktan sonra halkın hizmetine verilen doğal zenginlikleri arasında muazzam tabii gaz ve petrol yatakları da vardır. Fakat Özbekistan her şeyden önce memleketin en büyük pamuk üretim bölgesidir. Bu vakıtle de böyleymiş, fakat devrimden önceki yıllarda çığitlenmemiş pamuk Özbekistandan Orta Rusya bölgelerine sevk edilirmiş. Bugünse, gayet doğal ve normal sayılması gereken gelişme sağlanmış, Özbekistan artık pamuğunu tamamiyle kendisi işledikten başka, iplik üretebilecek, kumaş dokuyabilecek hale gelmiş, pamuk yetiştirilen araziye işlemek üzere gerekli makineleri ve suni gübreleri de üretebilen bir memleket olmuştur.

Böylece, cumhuriyetlerimizin her birinde, halk ekonomisi komple eylemi, yani kolonyal sömürücülüğe özgü monokültür (!) biçimi değil, komple üreticilik sağlanmaktadır.

Soru: Cumhuriyetlerin ekonomik gelişme düzeylerini bir hizaya getirme süreci artık tamamlanmış mıdır?

Cevap: Yeni beşyillik (1971–1975) halk ekonomisini geliştirme plânı da, bazı cumhuriyetlerde, diğerlerine kıyasla, daha büyük bir sanayi üretimi artışı öngörüyor. Rusya Federasyonu'nda, bu artış diyelim ki $\frac{0}{0}$ 47'yi, Belorusya'da $\frac{0}{0}$ 58'i, fakat Ermenistan ve Türkmenistan'da $\frac{0}{0}$ 64'ü bulacaktır. Fakat şimdi en önemli olan bu değildir. Şimdi bütün cumhuriyetlerimiz yüksek gelişmeli bir endüstriyel-tarımsal halk ekonomisine sahip bulunuyorlar. Bu sosyalist ekonominin olgunluğunun bir göstergesidir. Partimizin XXIV. Kongresi, halk ekonomisini daha da yeğınleştirme, bütün kaynakları daha iyi kullanma ve emek verimliliği artışını hızlandırma yolunu çizmiştir. Bütün bunlar, yeni beşyillığın öngördüğü ana ödevin, yani Sovyet halkının maddi ve kültürel hayat düzeyini hissedilir derecede yükseltme ödevinin başarıyla yerine getirilmesine imkân verecektir.

Birlik Cumhuriyetlerinin ödevleri de hep bu ana ödevle göre belirlenmektedir. Memleketin teknik ilerlemesi, Ukrayna türbinleri ve jeneratörlerinin, Belarusa yapımı hesap makinelerinin, Letonya fabrikalarında üretilen malların, Ermenistan kimya sanayiinin, Özbekistan'ın pamuk toplama ve sulama makinelerinin, Gürcistan'ın manganezinin ve dizel lokomotiflerinin bütünüdür. Her cumhuriyet kendi katkısını ortaya koymaktadır.

(!) Mono-kültür: Aynı toprak kesiminde hep aynı cins ürün yetiştirme

Üretim Güçleri Topraksal Dağılım Konseyi Başkanı akademisyen Nikolay NEKRASOF.

Soru: SSCB'nin ekonomik birliğinin gelişme perspektifleri nelerdir?

Cevap: Ülkenin ekonomik haritasına bir bakınız. Her yöne uzanan ve yoğun bir örgü meydana getiren demiryolu hatlarını, binlerce kilometrelik boru hatları halkalarını, enerji sistemleri ağını göreceksiniz. Şimdi bunlar çeşitli sanayi bölgelerini birbirine bağlayıp bütünlüyorlar. İleride daha hızlı bir gelişme göstereceklerdir. Dünyanın en büyük su-elektrik santrallerinden meydana gelen şimdiki kompleks, daha da büyük su kavşakları ve tesisleriyle tamamlanacaktır. SSCB Avrupa kesiminde artık eyleme geçirilmiş bulunan ve toplam gücü 100 milyon kilovattı aşan Birleşik Enerji Sistemi (ki bunun dünyada eşi yoktur), Sibiry, Kazakistan ve Orta Asya enerji sistemlerine katılacaktır.

Ülkenin petrol ve gaz ihtiyaçlarını giderme alanında bütün bir sistem yaratma çalışmaları da devam etmektedir. Sadece bu yeni beşyıllık plân döneminde en az 30 bin km. magistral gaz boru hattı döşenecektir.

Bu saydıklarımız, yalnızca, büyük ekonomik ve sosyal sorunun, yani muazzam bir memleketin yüzeyinde bilimsel olarak temellendirilmiş bir iktisat örgütü yaratma sorununun çözümüne ilişkin bazı unsurlardır. Halen SSCB 1971–80 yılları üretim güçleri topraksal dağılımı genel tasarısı (ana hatlarıyla) hazırlanmış bulunuyor. Bu tasarı, Birlik Cumhuriyetlerinin ve ekonomik bölgelerin şemalarını ve aynı zamanda büyük halk ekonomisi kompleksleri kurma şemalarını kapsamaktadır. Bilginlerden, proje uzmanlarından, plân ve iktisat örgütleri görevlilerinden oluşmuş büyük bir kolektifin çalışmalarıyla meydana getirilen bu genel tasarıda, Birlik Cumhuriyetlerinin gelişmesine ilişkin her türden bütün ekonomik ve sosyal etkenler gözönüne alınmıştır.

... VE PROBLEMİN BİR CUMHURİYETTE GÖRDÜĞÜMÜZ ÇÖZÜMÜ

Gelişme düzeylerini hizaya getirme sürecini her Sovyet cumhuriyetinde izlemek mümkündür. Biz bunu Gürcistan'da görmek fırsatını bulduk.

Bu memlekette, Sovyet egemenliğinin kurulmasından önce, sadece birkaç dokuma ve gıda maddeleri fabrikası, manganez yatakları ve kömür madenleri vardı.

O zamandan beri Gürcistan'da 1000 kadar büyük işletme kuruldu. Bunlar arasında kalburüstü gelenler, Rustavi'deki demir-çelik işletmesi, Zestafoni'deki ferosplav⁽¹⁾ fabrikaları, Kutansi'deki otomobil fabrikası, Batum'daki petrol rafinerileri, Gor'i'deki pamuklu dokuma kombinası, makine yapımı ve havacılık işletmeleri, elektrikli lokomotifler fabrikasıdır.

Kolhoz düzeni bu memlekette tarım alanında köklü değişimler sağlan-

(¹) Çelik üretiminde ve eritilmesinde kullanılan, silisi, manganezi, fosforu ve kromu bol bir özel dökme demir.

masına imkân verdi. Eski Kolhida bataklıkları kurutuldu ve Alazan vâdisinin verimli toprakları sulandı. Çay ekimi benimsendi ve yaygınlaştı. Ve elbette bağcılı»
salkımının da yer alması rastgele değildir.

Bugün Gürcistan anahat elektrik lokomotifleri ve büyük süratli uçaklar, kamyonlar, hesap makineleri ve metal işliyen torna tezgâhları, dakikalar ve elektrik motorları, kule-vinçler ve arteziyen pompaları, yapı materyalleri ve plâstik eşya üretiyor. Şimdi yalnız Gürcistanda, vaktiyle bütün Çarlık Rusyasının ürettiğinin birkaç misli makine

Poti gemi yapımcıları, bize zarfı Nü York'ta damgalanmış bir mektup gösterdiler. Bir Amerikan firması temsilcisi olan Rnerts şunları yazıyor: «Karayip denizinde uçar gibi giden ilk tim. Sizin bu Dizel geminiz üstün bir hareket ve manevra kabiliyetine sahip, çok da elverişli. „Komet“ artık 25 binden fazla yolcu taşımış bulunuyor.»

Gürcistan SSC Ticaret Odası Başkanı Rafail ELIGULAŞVILI bu mektubu şöyle yorumladı:

Gürcistanda 116 işletme hep yabancı firmaların siparişleriyle üretim yapıyorlar. Yalnız Batum petrol rafinerisi, çıkardığı ürünleri, İngiltere, Brezilya, Kanada, İsveç, Japonya, İtalya, Uruguvay da dahil olmak üzere 35 memlekete gönderiyor. Bu rakamlar ve kanıtlar, bu bir zamanki Çarlık Rusyası kenar bucağının bugün ekonomi bakımından dünya düzeyine ulaştığını göstermektedir.

«Komet» tipi sualtı kanatlı botlara gelince, bu gemilerimiz artık birçok denizlerde ve nehirlerde sefer yapıyorlar. Gürcistan «Komet-i konforlu, kolayca yönetilen ve yüksek sürat yapan bir yolcu gemisidir. Yabancı müşteriler tarafından büyük rağbet görmesinin nedeni budur.

Gürcistanın ekonomisi, örneğin, sanayice gelişmiş sayılan bir orta Avrupa memleketinin iktisadi kompleksinden hiçbir bakımdan geri kalmaz. Burada yolcu uçakları da yapılmaktadır, ki böyle uçak yapımcılığı ölçüleri bakımından Gürcistanla kıyaslanabilmek her devletin harcı değildir.

Gürcistan Devlet Plânlama Komisyonu'nda şu soruyu sorduk: Bütün Sovyetler Birliği çapındaki işbölümü, Gürcistan Cumhuriyeti için ne gibi olanaklar açmaktadır?

Gürcistan SSC Devlet Plânlama Komisyonu Başkan Yardımcısı, akademisyen Irakli MIKELADZE'nin cevabı:

Bütün Birlik çapındaki işbölümü, cumhuriyetimizde halk ekonomisi gelişmesinin ana doğrultularını belirlemenin en önemli ölçütüdür. Bizim plânlarımızda, bütün Birliğin muhtaç olduğu ürün türleri üretiminin artırılması öngörülmüyor. Bununla beraber, hammadde değil, hazır mamuller ihraç etmeyi, manganez değil, ferosplav'lar; metal değil, borular, makineler ve donatılar satmayı ödev ediniyoruz. İhracat için çalışan sanayi kollarını,

memleket içinde muhtaç olduğumuz enerjiyi, yapı gereçlerini v. s. sağlıyan sanayi kollarıyla uyumlu olarak bağdaştırıyoruz.

Peki, cumhuriyetimizin ve bütün memleketin ekonomik çıkarları arasında çelişki olmuyor mu? Elbette böyle çelişkiler belirttiği de oluyor. Fakat biz daima eninde-sonunda hepsinin yararına olan optimal çözümü bulabiliyoruz. Örneğin, SSCB Demir-Çelik Sanayii Bakanlığı, Rustavi'deki işletmelerimizde üretilen koks gazını yakıt olarak kullanmamızı öneriyordu. Fakat Gürcistan Cumhuriyeti hükümeti, bu gazın madeni gübreler üretiminde kullanılmasını daha uygun gördü. Böylesi bütün ülkenin yararıydı. Netekim, bizim teklifimiz kabul edildi.

Öte yandan, bütün Birliği ilgilendiren sorunların çözümünde de, cumhuriyetlerin özgürlükleri gözönünde tutulur. SBKP XXIV. Kongresi direktiflerinin bir cümlesini alalım: «Gürcistan SSC'nde sanayi malları üretimi hacmi, makine yapımcılığı ve kimya sanayiinin metal yutmayan kollarının daha büyük tempolarla geliştirilmesi suretiyle, % 39-42 oranında artırılmalıdır.» Neden ötürü «metal yutmayan» diye belirtiliyor acaba? Nedeni şu ki, biz, dökme demir ve çelik yarı-fabrikatları üretimi için güçlü bir temele sahip değiliz. Ama aynı zamanda, asgari ölçüde metal harcıyarak, çay, üzüm, tütün ve narenciye üretimini arttırmaya yarıyacak makineler yapabilecek durumdayız. Bu da bilimsel-teknik ilerlemenin, cumhuriyetimizde ihtisaslaşmanın ve memleket halk ekonomisinin ödevlerine uygun düşmektedir.

Gürcistan SSC Bakanlar Kurulu Başkanı Givi CAVAHIŞVILI sözü şöyle bağladı:

Bütün diğer cumhuriyetler gibi, biz de, SSCB'nin 50. kuruluş yıldönümünü lâyriyle kutlamaya hazırlanıyoruz. Geçilen elli yıl içindeki ulaşımlarımız, SBKP'nin Leninci ulusal politikasının doğruluğunu ortaya koyan en inandırıcı kanıttır. Kardeşçe birliğin memleketimiz halklarına sağladığı kazanımların birçoğunu gözlerinizle görebildiğinizi sanıyorum. Şu da var ki, sanayi kalkınması ve tarımsal yükseliş, amacı kendine dönük bir şey değil, ancak sosyalizmin özü ve canı demek olan ana hedefe ulaşmanın, yani insanların yaşama koşullarını biteviye iyileştirmeyi, maddi ve kültürel ihtiyaçlarını daha tam ölçüde gidermeyi sağlamanın aracıdır. İçinde bulunduğumuz beşyılığın esas ekonomik ödevi de böyle formüle edilmektedir. Şimdi bütün Sovyet halkı, partimizin program hedefi olan bu esas ödevi yerine getirmeye girişmiş bulunmaktadır.

BİLİM: YÜKSELİŞ YOLU

Yolumuz Özbekistan'a uğradı.

Vaktiyle Arap memleketlerinde, Hindistan'da veya Uzak-Doğuda, bir kimsenin Taşkent'li olduğunu işittikleri zaman, bu şehrin nerelerde oldu-

ğunu birden pek kestiremezlermiş. Taşkent'in adı ancak Buhara ve Samarkand'la birlikte anıldıkça bilinirmiş. Bugünse sadece Taşkent denilmesi yetiyor.

Taşkent doğanın hiçbir şeyi esirgemediği bir bölgenin merkezidir.

Taşkent süratle gelişen bir endüstri merkezidir ve cumhuriyetin köy ekonomisine birinci sınıf makine ve araçlar sağlanmasında ana depo yerini tutmaktadır.

Taşkent uluslararası bir merkezdir. Yazarlar ve bilginler, dünyanın her tarafından uzmanlar, sık sık buraya gelir ve çeşitli problemleri görüştükleri toplantılar yaparlar. Yalnız geçen yıl içinde Özbekistan SSC'ni 65 memleketten 532 heyet ziyaret etti. Biz Asya ve Afrika ülkelerinin «barış, sosyal ilerilik ve halkların hürriyeti» devizi altında düzenlenen Uluslararası Sinema Festivali'nin kapandığı gün Taşkent'e ulaştık.

Taşkent Özbek halkının bilimsel düşünce, kültür ve sanat merkezidir.

Özbekistan SSC Bilimler Akademisi Başkanı Abid SADIKOF'a iki soru sorduk.

Birinci soru: Burjuva ideologlarının sık sık ortaya attıkları iddialardan biri de «Sovyet sömürgeciliği»dir. Bu iddia hakkında fikrinizi söyle misiniz?

Cevap: İddia temelsiz ve saçmadır. Kanıtlar bunu yalanlamaktadır. Hem de yüzlerce kanıt. Ben yalnız iki tanesini sayacağım.

Bizim koşullarımızda toprağı verimli yapan sudur, susuz toprak hiçbir şeye yaramaz. 1918 yılında V. İ. Lenin Türkistan sulama işleriyle ilgili buyrultuyu imzaladı. Sovyet hükümeti bu işlerin örgütlenmesi için 50 milyon ruble ödenek ayırdı.

Devrimden önce Özbekistanda yalnız bir büyük sulama sistemi vardı. Bugünse bunların sayısı 900'ü buluyor.

Ayrıca, Özbek mühendisleri ve proje uzmanları, Afganistanda, Ceza-yirde sulama sistemleri kurma çalışmalarına yardım ediyorlar.

Bir de yakın geçmişte bir olay, Taşkent'in 1966 depreminden sonra yeniden kurulması olayı var. Sovyet Cumhuriyetleri, hemen kendi işçileri ve ödenekleriyle imdada yetişerek, Taşkent'te yepyeni konut mahalleleri kurdular. Böylece yeniden doğan Taşkent, SSCB halklarının dostluk, yardımlaşma ve dayanışmasının sembolüdür.

Bu kanıtlar yeterlidir sanırım. Sovyet gerçekliğine gölge düşürmek isteyenler, hele kendi ülkelerinin tarihinde böyle «sömürgecilik» örnekleri bulsunlar da görelim ...

Özbekistanda Norbutabekof adını duyduk. Ünlü bir adammış. Devrimden önce, Özbekistanda bu hukukçu Norbutabekof'tan başka yüksek öğrenimli kimse yokmuş. Şimdiyse, Özbekistan SSC halk ekonomisinde yüksek ve orta özel öğrenimli 570 bin kişi, yani vaktiyle Çarlık Rusyasının

sahip olduğu öğrenimli kadronun üç mislinden fazla uzman çalışmaktadır.

Oktober zaferinden önce, Özbekistan'da nüfusun yalnız $\frac{1}{10}$ 2'si okuma-yazma bilirmiş. Okuma-yazma bilip de imzasını atabilen bir kadını bütün bir bölgede parmakla gösterirlermiş. Şimdiye Taşkente bir Nükleer Fizik Enstitüsü var. Bu enstitünün nükleer reaktör yönetimi sahanlığında her biri bilimler adayı olan Özbek kadınları gördük. Cumhuriyetin bilim-pedagoji görevlileri arasında 9 binden fazla kadın var. Bunlardan 5'i akademisyen ve ÖSSC Bilimler Akademisi muhabir üyesi, 39'u profesör, 63'ü doktor ve 1727'si bilimler adaydırlar.

İkinci soru: Özbekistanda bilim, teknik ve sanat aydınları nasıl yetiştiler?

Cevap: V. İ. Lenin 1920 yılında Taşkente Devlet Üniversitesi kurulması buyrultusunu imzaladı.

Aynı yılın Şubatında Moskova'dan Taşkente olağanüstü bir katar hareket etti. Bu trende Moskova ve Petrograd Üniversitelerinden yola çıkarılmış profesörler ve diğ er öğrenim üyeleri vardı. Ulaştırma bozuklukları yüzünden, bu bilim adamları Taşkente ancak iki ayda gelebildiler. Daha sonra Taşkente böylece dört tren daha ulaştı.

Çalık Rusyasının bu eski sömürgesinde yeni bir bilim ve yüksek öğrenim ocağı yaratmak üzere, memleketin en büyük bilim merkezlerini terk ederek Taşkente gelen bilgilerin uygar davranışlarının üniversiteler tarihinde ebedi bir yeri vardır. Özbek halkına bu yurtseverler, enternasyonalistler bilgi ışığı getirmişlerdir.

Ben bu üniversitede 1920 yıllarında okudum. Bizim ilk ulusal grubumuzda 33 kişiydik. O zamanlar daha fazla Özbek genci bulup üniversiteye yanaştırmak olanaksızdı. Profesörler ve öğretim üyeleri bizleri yetiştirebilmek için büyük bir sabır gösterdiler ve hiçbir çabayı esirgemediler. Başlangıçta dil güçlüğüne aşamıyacağımızı sanıyorduk. Onlar bize yardım edebilmek için ellerinden geleni yapıyor, ders saatlerinden sonra da bizimle meşgul oluyor, barındığımız yurtlara da geliyorlardı. Halen Mol-davya SSC Bilimler Akademisi Başkan Yardımcısı olan prof. G. V. Lazurevski olağanüstü bir çabayla Özbekçeyi öğrenmişti ve ağır dersleri bize kendi dilimizle açıklamaya çalışıyordu. Organik kimyada «Markovnikof kuralı» diye bir terim vardır. Lazurevski ne kadar uğraşıysa da, bu terime bir türlü dilimiz dönmüyordu, kusursuz söyleyebilenimiz azdı. Profesör, baktı ki olmayacak, «Peki öyleyse», dedi, «Markof Özbekçe Sabza'dır madem, biz de buna 'Sabzief kuralı' deyiverelim!» Dedik de netekim, bir daha da unutmadık.

Bu nadir bir olaydır elbette. Fakat ben bununla, bilimsel terminoloji yaratmanın ciddi zor bir iş olduğunu belirtmek istiyorum. Üniversitemizin Dil ve Edebiyat Enstitüsü şimdi bir çağdaş Özbek dili yorumlu sözlüğü yayımlamaya hazırlanıyor. Altmış bin sözcüğün yorumunun yer

alacağı bu iki ciltlik sözlük, 6 bin sayfayı bulacak bir temel eser olacaktır. Bir yandan 15 ciltlik bir «Özbek-Sovyet Ansiklopedisi» yayımlamaktayız. Cumhuriyetimizde çağdaş bilimin hemen hemen bütün kollarıyla ilgili kurumlar ve enstitüler vardır. Özbek araştırma merkezleri birçok yönlerde Sovyetler Birliği ölçüsünde bir öncülük rolü oynamaktadır.

Bütün gezimiz boyunca, biz her gün ve her yerde, kafalarıyla çalışanlarla, Sovyet aydınları temsilcileriyle temaslarda bulunduk. Bu insanlar tam bir yaratıcılık hayatı sürüyor, çok şey biliyor ve çok düşünüyorlar. Onların bu yanı ve ilgileri, genişliği ve daima amaca yönelik niteliğiyle insanı hayran ediyor. Bütün bilgi ve enerjilerini işlerine döken bu insanlar, yarattıkları değerin önemini kavlıyor, toplum karşısındaki sorumluluklarını ve toplum içinde kendilerine düşen rolü gayet iyi anlıyorlar. Burjuva sosyologları, Sovyet Cumhuriyetlerinde bir ulusal aydınlar zümresi doğup geliştiğini inkâr edemezler. Fakat kendilerinden pay biçerek düşünmeyi kural edinmiş olan bu sosyologlar, bir İngiliz yazarının deyişiyle, aydınların, vicdanlarının emri ile ekmeklerini kazanma zorunluluğunun menagesinde kıvrandıkları kapitalizm koşullarına özgü illetleri hep Sovyet Cumhuriyetleri ulusal aydınlarına da yamayıp yakıştırmaya çalışmaktadırlar.

Sosyalist aydınlar zümresi yeni bir toplumsal olgudur; burjuva ölçü ve standartları bu zümreye uygulanamaz. Bu zümre halkın bağrından doğar, amaçları da onun amaçlarıdır. Sosyalist aydınlar komünizm kuruculuğuna aktif biçimde katılmaktadırlar.

BİR CUMHURİYETİN VE BÜTÜN BİRLİK'İN KÜLTÜRÜ

Estonya SSC Bakanlar Kurulu Başkanı Valter KLAUSON şöyle konuşuyor:

– Estonya ekonomisinin temeli ağır endüstridir. Buna yüksek verimli çağdaş köy ekonomisini de kattınız mı, bizim kendi cumhuriyetimizi niçin ekonomik bakımdan gelişmiş saydığınızı anlarsınız. Bugün bizim sanayimiz harpten öncekinin otuz misli daha çok mal çıkarmaktadır.

Elle tutulur, gözle görülür başarılarımız ortadadır. Buna rağmen burjuva propagandası, Estonya halkının hayatını karanlık görmek ve göstermek için çeşitli vesileler bulmayı iş edinmiştir.

15 Birlik Cumhuriyeti arasında, Estonya SSC, 45 bin km. kare yüzölçümü ve 1,5 milyon kadar nüfusuyla, en küçüğüdür. Uzun yıllar süren bir kesintiden sonra, emekçilerin ancak 1940 yılında egemenliklerini tekrar kurabildikleri üç Baltık Cumhuriyeti içinde, bilhassa Estonya, «sovyetologlar» ın dikkatini çekmektedir. Bunlar Estonya halkının çıkarlarına aykırı gidildiği iddiasındadırlar. Gerekece olarak, bu ülkenin daha önce de yeteri kadar gelişkin olduğunu ve Sovyetler Birliği kadrosuna girmenin Estonya kültürüne ölümcül etkiler yaptığını ileri sürüyorlar.

Şimdi gerçeklere ve kanıtlara da bir göz atalım. Burjuva Estonya'sında orta okulların sayısı giderek azalmıştır; öğrenciler toplamı içinde emekçi çocuklarının oranı % 8'i aşmamıştır. Yoksul çocuklarının % 40'ı ortaokullara devam olanağını hiçbir zaman bulamamışlardır. Geçmişteki durumun özeti budur.

Bugün, bütün memlekette olduğu gibi, Estonya SSC'nde de, genel orta öğrenime geçiş uygulaması vardır. Üniversitelere ve enstitülere 22 bin genç devam etmektedir. Estonya kendi Bilimler Akademisi'ne kavuşmuş, 70 bilim kurumu eyleme geçirilmiştir. Yüksek öğrenim alanında çalışanlar harpten öncekinin hemen on mislidir.

Burjuva Estonya'sında on yıllık kitap yayımı toplam tirajı 550 bin kaddır. Şimdiye burada yalnızca bir yılda 13 milyon nüsha (11 milyonu Estonca) kitap yayımlanıyor. Cumhuriyetin halk kütüphanelerinde 9 milyon cilt kitap vardır.

Sözü geçen «sovyetologlar» bir de Estonya'da yüzyıllardan süregelen ulusal kültür geleneklerinin ölüp gittiğini söylüyorlar.

Fakat Estonyayı ziyaret edenler, burada her şeyden önce, baştanbaşa halkçı bir kültürün ulusal özelliklerinin göze çarptığını, Estonyalıların ulusal müzik ve tiyatro hayranlığının derhal dikkati çektiğini bilirler. Burada her altı kişiden biri mutlaka bir koro üyesidir. Yüzyıldan fazla ömürlü bir gelenek olan halk türkü ve şarkıları bayramları, eskiden olduğu gibi, bugün de yapılmakta, amma şimdi onbinlerce kişinin katıldığı bu bayramları yüzbinlerce kişi izlemektedir.

Cumhuriyette 9 profesyonel tiyatro var. Bunlardan başka, profesyonel rejisörlerin yönetiminde çalışan 12 amatör tiyatro topluluğu eylemde. Tiyatro derneklerine temaşa sanatı heveslisi 5 bin kadar genç devam etmektedir.

Estonya yazarları her yıl 20–30 nuvel ve roman yayımlamaktadırlar. Bir o kadar da şiir kitabı basılmaktadır. Bu kitaplar büyük tirajlarla çıkmaktadır. Ulusal tiyatrolar bir sezon boyunca 15–20 yerli piyes sahneleyip oynamaktadır. Estonya yazar ve dramaturglarının eserleri birçok dile çevrilmekte olup, Sovyetler Birliğinde ve yabancı ülkelerde büyük bir ilgiyle karşılanmaktadır.

İşte burjuva propagandasının iddialarını çürüten gerçekler ve kanıtlar bunlardır. Yeni Estonyada bütün kökleriyle ulusal kültür sosyalizm ideallerine hizmet etmektedir. Esasen, bugün bu kültürün «düşüş»ünden söz edenlerin hoşuna gitmeyen de budur. Fakat kültürde fikri yönelim problemini yan gözlemciler değil, halkın kendisi çözer.

Genç Estonya ressamı Enu Poldros bize şöyle dedi: «Sosyalist gerçekçilik, bizim sanatçımızın yurttaşlık tutumudur, sanatımızın da fikri muhtevasıdır.»

Estonyada ve diğer cumhuriyetlerde yazarların, bestecilerin ve mimar-

ların da böyle konuştuklarına tanık olduk. Her biri, Sovyet yurttaşının düşüş ve davranış tarzının, yasal olarak sosyalist gerçekçiliğe götürdüğünü ve bunun da ulusal sanat ve kültürün halkçı gelenekleriyle eylemde hiçbir suretle çelişmediğini söyledi.

Bu konuşmalara Moskova'da, SSCB Kültür Bakanlığında devam ettik. *SSCB Kültür Bakanı Ekaterine FURTSEVA şunları söyledi:*

– Sosyalist kültür, komünizm kurucusu olan yeni insanın eğitilmesinde, onun zengin mânevi dünyasının oluşmasında çözümleyici bir rol oynamakla yükümlüdür. Biz, Sovyet devletinin bütün tarihi boyunca, kültürü ve sanatı halka yaklaştırmak, halkı da kültür ve sanata yaklaştırmak gibi çifte bir sorunun çözümü yolunda ısrarla çalışmışızdır.

Ve ilk problemimiz de öğrenim olmuştur. Ekim Devrimi'nin zaferinden önce, bazı hesapların şu sonuçları verdiği bilinmektedir: Çarlık devrinde bütün vatandaşları okur-yazar hale getirebilmek için Rusya'nın 200 yıla, Orta Asyanın ise 4600 yıla ihtiyacı vardır. Oysa biz bütün memleketi kapsayan ümmilik ve cahilliğe yirmi küsur yıl içinde tamamiyle son vermiş bulunuyoruz. Sovyetler Birliği, herkesin alabileceği ucuz kitap yayımları ve bunların toplam tirajı bakımından dünyada birincidir. Yabancı konuklarımız memleketimizde her şeyden önce kitap satınalmaktadırlar.

Soru: Ucuz kitap yayımları ticari açıdan masrafı karşılayabiliyor mu?

Cevap: Biz kültür sorunlarına hiçbir zaman ticari ölçülerle yaklaşmayız. Sanat eserleri, toplumsal-siyasal kitaplar sözkonusu olduğu zaman, açık kapama ödeneği vermekten çekinmiyoruz. Kaldı ki, edebi eser yayımları bu kayıpları tamamen gidermektedir.

Soru: Sovyetler Birliğinde Batı edebiyat ve sanatına karşı tutum nedir?

Cevap: Biz, yeni kültürün bir boşlukta değil, bütün insanlığın mânevi ulaşımından yararlanma temeli üzerinde kurulmasını öngören Leninci tezden yanayız. Diyebilirim ki, dünya edebiyatı klâsikleri ikinci vatanlarını Sovyetler Birliğinde bulmuşlardır. Örneğin, Mark Tven'in eserleri bizde 18 milyon tirajla, Çek London ise 29 milyon tirajla basılmıştır. Bu kadar yüksek tiraj adı geçen yazarların yurtlarında bir hayaldir. Amerikan yazarlarının memleketimizde basılan kitaplarının toplam tirajı 150 milyonu bulmaktadır.

Plâstik sanatlara halkımızın büyük bir ilgisi vardır. Moskova'da Fransız empresyonistlerinin sergisi açıldığı zaman, birçok insan, sergi salonuna girebilmek için, soğuğa aldırış etmeden, saatlerce kuyrukta bekledi. Takdir edersiniz ki, insanın bunu yapabilmesi için sanatı sevmesi ve sanattan anlaması gerekir.

Gelecek yıl, İtalyan «La Scala» Operası temsiller vermek üzere yine Sovyetler Birliğine gelecek. Bu operanın memleketimizdeki ilk turnesinde,

kayıtlara göre 2 milyon bilet isteklisi olduğu anlaşıldı. Oysa biletler 600 binden fazla değildi.

SSCB'nin 120 ülkeyle kültür ilişkileri vardır. Sovyet profesyonel sanat ve halk sanatı toplulukları, gittikleri her yerde ilgi ve takdirle karşılanmaktadır. Bütün bunlar, halklar arasında dostluğun ve karşılıklı anlayışın güçlenmesine yardım etmektedir.

Soru: Sovyetler Birliğinin çeşitli halklarının kültürleri arasında eylem-birliği hakkında bize neler söyleyebilirsiniz?

Cevap: Çok uluslu bir kültür yaratmış olmamız, bizim en önemli başarılarımızdır. Ulusal kültürlerin karşılıklı biçimde zenginleşmesi Sovyetler Birliğinde kültürün genel gelişmesine yardım ediyor. Bu süreç üzerinde birçok şey hayırlı ve olumlu bir etki yapıyor. Örneğin bütün SSCB halklarının dillerinde eserler yayımlanması bunlardan biridir. Kırkbeş dilde temsiller veren tiyatrolarda, diğer ulusal cumhuriyetler dramaturglarının piyesleri sahneleniyor. Bu yıl yalnızca Ukrayna'da böylece 100 piyes sahneye konulmuştur. Moskova'da Birlik Cumhuriyetleri edebiyat ve sanat bayramları, cumhuriyetlerde sanat gösterileri, tiyatro turneleri, sanat sergileri, sinema festivalleri düzenlenmesi artık bir gelenek olmuştur.

Milliyetler arasında bir temas aracı haline gelen Rus dilinin, ulusal kültürlerin daha büyük bir hızla gelişmeleri ve karşılıklı olarak zenginleşmeleri, çeşitli milliyetlere mensup insanların mânen yükselmeleri bakımından büyük önemi vardır. Rus dili hiç kimseye dayatılmıyor, onu öğrenme heves ve çabası insanların kendilerinden geliyor. Sovyet insanların çoğu Rus dilini biliyorlar, ama bu, hiç de halkların mânevi değerlerinin ulusal özelliklerini yitirdiği anlamına gelmez. SSCB'nde bütün halklar edebiyatları, sanatları gelişmekte, bunlar daha zengin, daha parlak, daha renkli bir nitelik kazanmaktadır.

Soru: Partinin ve devletin çağdaş kültür alanında izledikleri politikanın ilkesel temelleri nelerdir?

Cevap: Örneğin, SBKP XXIV. Kongresi direktiflerine bir göz atınız. Biz bu direktifler gereğince, kültür hizmetlerinden şehrin ve köyün yararlanmaları arasındaki ayrımları gidermeye, yaratılan eserlerin sanat ve fikir değerini yükseltmeye çalışıyoruz. Kültürün maddi temelini geliştirme ve yetkinleştirme çabalarımıza da devam ediyoruz.

Bizim için çok ağır bir sınav olan Vatandaş Harbi yıllarında ve İkinci Dünya Harbi sırasında bu alanda neler yapıldığını da bazı örneklerle hatırlatmak isterim. Bana öyle geliyor ki, vereceğim bu örnekler, partinin ve devletin politikasını iyice belirtmeye yetecektir: Yalnız 1919 yılında Petrograd'da 19 müzik okulu açılmıştır. İkinci Dünya Harbi bütün şiddetiyle devam ederken, Taşkent'te opera-bale tiyatrosu kurulmuştur. Faşistlerin Moskova'ya yaklaştıkları sıralarda, hükümet, ressamların ve müzisyenlerin muvazzav ordu için silâh altına alınmalarından vazgeçilmesini

kararlaştırmıştır ... Demem o ki, biz birçok şeyden yoksun olmuşuz ve buna katlanmışızdır. fakat öğrenim ve kültürde hiçbir zaman emeğe ve ödeneğe acımamışızdır.

Sosyalist kişiliğin oluşmasına ve yetkinleşmesine yardım eden kültür gelişmesi, bugün çok daha önemli bir dev haline gelmektedir.

EşİT HAKLILAR BİRLİğİ

Moldavya'dayız ... Burada yerlilerden başka, kırk çeşit milliyetten insanlar, Ruslar ve Ukraynalılar, Bulgarlar ve Gagavuzlar, Yahudiler ve Ermeniler, ingeneler, Rumlar yaşıyorlar ... Bizi burada her şeyden önce milliyetler arası ilişkilerin karakteri sorunu ilgilendiriyordu.

şehirler ve köyler gezdik. Birçok insanla karşılaştık ve konuştuk. Onlara, milliyetler arası ilişkilerin zglllğn anlamak üzere, kendimize göre «etin» sorular sorduk. Kh, tarafların ayrı milliyetlerden olduğu evlenmelerde ana-babaların engeller çıkarmalarına örnekler vermelerini istedik; kh ulusal onurun incitilmesi ve ulusal ayırım işlemi gibi kanun ihllleri olup olmadığını sorduk. Ve, szn doğrusu, çok defa hayli zor durumlara düştük. Bizim bu gibi sorularımız hayret uyandırıyor, bazan da âdeta usanç veriyordu.

Moldavya'daki gezimiz, çok uluslu halkının yaşayışı hakkında edindiğimiz bilgiler ve yaptığımız sayısız konuşmalar, bize, Sovyet Cumhuriyetleri arasındaki ilişkilerde yadsıma olmadığı gibi, böyle bir şeyin Moldavya Cumhuriyeti yurttaşlarının ilişkilerinde de bulunmadığını en inandırıcı biçimde gösterdi. Moldavya'da, dediğimiz gibi, birçok insanla görüştük ve yaptığımız mlkatlardan yalnız üç tanesini yaymlıyoruz.

Çözülmüş bir problem üstüne  yorum

Kişinef Traktör Fabrikası tesviyecilerinden, SSCB Yüksek Sovyeti milletvekili Stepan MINDRYANU konuşuyor:

– Atelyemizde Moldavyalılardan başka 26 milliyetten işçiler çalışıyorlar. Örneğin, tornacı Agapof Rus, montaj ustası Ilyaşenko Ukraynalı, doğramacı Ladutko Belorusyalı, montaj atelyesi ustası Papyan Ermeni, matris ustası Marinova Gagavuz, tornacı Peerski Yahudi, mühendis Ryabof Kareyalı, termik ustası şamgulof Tatardır ... Biz, insanın, ulusal mensubiyetine bakılarak değil, kabiliyetine ve emeğiyle ne gibi bir katkıda bulunduğuna bakılarak değerlendirildiği tutkun bir ailenin bireyleri olarak kardeşçe geçiniyoruz.

Size biraz kendimden bahsedeyim. Leninci ulusal politikanın sonuçları, yüzbinlerce Moldavyalının hayatına yansdığı gibi, benim yazėıma da

yansımsı ve hayat yolumu belirlemiştir. Ben, 1944 yılında, cumhuriyetimiz faşist işgalcilerden kurtulur kurtulmaz başlıyan Moldavya sanayiini canlandırma hamleleri içinde çalışmaya koyuldum. Kadro ihtiyacı büyüktü. Vasıflı işçi bulmak zordu. Ben de tesviyecilik öğrenmeye giriştim. İlk öğretmenim, Rus ustası Stepan Petroviç Novogitsin oldu. Kendisi bir baba özenile bana yardım etti ve beni yüksek vasıflı bir işçi olarak yetiştirdi.

Artık altıncı kategoriye çıktım. Bana bir hayli karmaşık işler veriliyor. Ödevimi yüzakıyla başarıyorum. Bir yandan, kendim de vasıflı tesviyeciler yetiştiriyor ve onlar üzerinde, ustamın bana gösterdiği özenle çalışıyorum. Bu yalnız kişisel bir örnek. Ama böyle örnekler pek çok. Bütün Moldavya sanayiinin, Rus halkının ve diğer Sovyetler Birliği halklarının yardımlarıyla kurulabildiği, işçi sınıfımızın bu yardımlarla gelişip güçlendiği ve bütün hayatımızın değiştiği bir gerçektir.

“Albota” sovhozu çobanlarından Dimitriy KRYANGE konuşuyor:

– Halimizden yakınamam. Varlıklı, sıkıntısız bir hayat sürüyoruz. İyi çalıştığımız gibi, iyi eğlenmeyi ve iyi dinlenmeyi de biliyoruz. Sovhozumuzda 14 milliyetten insanlar var. Birlik de bizde, dirlik de. İyi geçiniyoruz. Zaten toprak hepimizin olduktan, milli ezgi de çoktan unutulduktan sonra, aramızda neden hır-gür çıksın? Vaktiyle milliyetler arasında ne ömür törpüsü sürüşmeler olduğunu ancak benim gibi yaşlılar bilirler. Aradan geçen zaman, şöyle bir bakarsan az, amma değişen şey ne kadar çok! Bir zamanki ayrılıklardan, eski düşmanlığın doğurduğu nefret ve çatışmalardan artık hiçbir şey kalmadı. Toprağımıza barış, dostluk, kardeşlik ve bahtiyarlık geldi.

Moldavya Komünist Partisi MK Birinci Sekreteri İvan BODÜL konuşuyor:

– Moldavya SSC'nin Sovyetler Birliği kadrosu içinde egemen ulusal-devletsel gelişmesi, halkımızın bilinçlenmesi üzerinde muazzam olumlu etkiler yaptı ve onun sınıksız birleşmesine yardım etti.

Bu sorunun bir yanı da şu ki, diğer Sovyet Cumhuriyetlerine olduğu gibi, Moldavyaya da erkinlik ve her şeyden önce de ekonomik gelişme sorunlarında erkinlik tanınmış olması sayesinde, biz ekonomimizin ulusal özelliğini koruyabilmiş, Moldavyanın doğal-iklimsel olanaklarından etkin biçimde yararlanabilmiş ve şöyle iki onyıllık içinde yoksulluk çıkmazından kurtularak bütün halka güven veren bir yaşam düzüne çıkabilmiş bulunmaktayız. Yalnız başımıza, diğer Sovyet halklarının kardeşçe ve karşılık gözetmez yardımlarından yoksun kalsaydık, böyle bir gelişmeyi hayal bile edemezdik. Bundan ötürü, milliyeti ne olursa olsun, her Moldavya yurttaşının, Rus, Ukrayna ve öteki Sovyet halklarına karşı sınırsız bir saygı beslemesi ve şükran duygularıyla dolup taşması doğaldır.

Moldavyada milliyetler arasında dostça ilişkilerin geliştirilmesi, sosyalizm kuruculuğunun en önemli problemlerinden biriydi. Bu problemin çözümünde güçlüklerle de karşılaşıldı. Örneğin, Çingenelerin daimi bir

yerde konumunu örgütlemek kolay değildi. Onlar yüzyıllar boyunca bir yerden diğerine göçerek çerge hayatı yaşamak zorunda kalmışlardı ve bu alışkanlık bilinçlerini ve psikolojilerini ona göre etkilemişti. Böyle insanların bütün yaşam tarzını baştanbaşa değiştirmek alabildiğine zor işti; üstelik bu alanda baskı ve buyrukçuluk, zarar vermekten başka bir şeye yaramıyordu.

İşin bütün bu karmaşık karakterini iyice kavıyor ve ulusal sorunu, geçerli deyimiyle, idarî yoldan çözme yeltenişlerinden daima sakınıyorduk. Biz şu veya bu halk grubunun arzularını, hattâ bunlar pek te tutarlı şeyler olmasa bile, her zaman saygı ile karşılamışızdır.

Bundan bir süre önce, Moldavyada sayıları 100 bini geçmiyen Gagavuzlar, bir dilekçeyle cumhuriyet hükümetine başvurarak, daha çok kendi çocuklarının devam ettikleri okullarda Gagavuzca öğrenim yapılmasını istediler. Biz, bunun, Moldavya ve Rus dilleriyle öğrenim yapılan orta ve yüksek okullara bu çocukların daha sonraki devamı problemini zorlaştıracakını düşündük. Ama buna rağmen, arzularını yerine getirdik. Genel ilkokulda Gagavuzca öğrenime geçildi. Fakat kısa bir uygulamadan sonra, hayat, bunun ihtiyaca en uygun ve isabetli karar olmadığını Gagavuzlara gösterdi. Çok geçmeden, bu pratikten vazgeçilmesini yine kendileri istediler.

SSCB'nde bütün ulusların ve halk gruplarının eşit haklı gelişmesi yalnız devletsel özerklikle sağlanmıyor, bu gelişme aynı zamanda pratik hayatın ve milliyetler arasında her günkü temasların yoklamasından geçen daha birçok biçimde kendini gösteriyor. Bu biçimler, halk yığınlarının kendi özgür yaratıcılığının, her bakımdan oluşması için memleketimiz Komünist Partisinin en elverişli koşulları sağlamaya çalıştığı yaratıcılığın sonuçlarıdır.

BETONLAŞMAKTA OLAN GÜÇ

RSFSC kadrosuna dahil 16 özerk cumhuriyetten biri olan Tataristan Sovyet Sosyalist Özerk Cumhuriyeti'nde, Sovyet ülkesinin diğer cumhuriyetlerine ve yörelerine özgü olan şeylerin çoğunu görebildik. Birçok halkın kader birliği, ortak bir hedefe doğru ardıcıl olarak beraberce ilerlemeleri, bizi milyonların çabalarını bir araya getiren öncü gücü düşünmeye sevk ediyor. Bu güç Sovyetler Birliği Komünist Partisi'dir.

SBKP Tatar Yöre Komitesi Birinci Sekreteri Fikryat TABEEF konuşuyor:

– Bildiğiniz gibi, ulusal sorun politikada en karmaşık sorunlardan biridir. Partimizin, çok büyük, gizlediği güçlükler ve hacmi bakımından muazzam bir problemi çözmesi gerekiyordu. Bunun çözümü de ancak ardıcıl bir bilimsel teori ve toplumsal gelişme kanunlarına iyice vukuf temeli üzerinde mümkün olabilirdi. Büyük Ocak, Lenin'in ulusal sorun prog-

ramının gerçekleştirilmesi için gerekli politik koşulları yarattı. Bütün halkların tam hak eşitliğine ulaşılmasını ve ulusal ezginin yokedilmesini öngören bu program, elbette sadece buyrultularla yerine getirilemezdi.

Leninci ulusal politikayı gerçekleştirmede partinin bertaraf etmek üzere boğuştuğu güçlülere Tataristan'da bazı spesifik zorluklar da katıldı. Öyle ki, devrimden önce Tatar halkı bir devlet ku bir cumhuriyet yaratacağı topraklarda halkın çoğunluğunu teşkil etmiyordu.

Tataristan Özerk SSC'nin kurulması için gerekli koşulların yaratılabilmesi için büyük bir hazırlık çalışması yapıldı. O kadar ki, RKP (b) MK Politbürosunda bu sorunun görüşülmesi 1918 Mayısından 1920 Haziranına kadar 11 oturum devam etti. V. İ. Lenin'in başkanlık ettiği bu oturumlarda, Tatarların kendi kaderlerine buyruk olmaları sorunları bütün ayrıntılarıyla ele alındı.

Özerk cumhuriyetin yaratılmasından sonra, mevcut ekonomik ve kültürel geriliği yenmek üzere hummalı bir çalışma başladı. Bugün Tataristan ağır endüstrisinin brüt üretim hacmi, 1913 yılına kıyasla, 337 defa daha büyüktür.

Konuşmayı bir ara keserek, bu nicel göstergenin nitel anlamını belirtmeye çalışalım.

Oktobr Devrimi'nden birkaç yıl önce Kazan'da bir Rusya Genel Endüstri Sergisi tertiplenmişti. Kazan ili bu sergide sabun, çeşitli deriler, depo kilitleri ve mumlarla temsil edilmişti.

Şimdi Tataristan sentetik kauçuk üretmekte, uçak yapmakta ve yılda 100 milyon ton petrol çıkarmaktadır.

F. Tabeev şöyle devam etti: Bu başarılar, ulusal kadrolar sorunu çözülmeden elbette elde edilemezdi. Özerk Cumhuriyetin daha ilk gününden itibaren Müslüman Komiserliği bu sorunu çözmeye koyulmuştu. Ve daha 1920 yılı içinde Tataristanda bir Müslüman Öğretmen Enstitüsü, birkaç teknik-sanat okulu ve diğer bazı okullar açılmıştı.

Burada konuşmamızı bir daha keselim. Tataristanda bugünkü hayatı birkaç çizgiyle belirtmeden geçmek olmaz. Biz Almetievsk petrol yatakları dolayında yaratılan genç şehri, kıymetli derili hayvanlar yetiştirmekte ihtisas yapmış «Birülini» sovhosunu, «Kuybişev» kimya işletmesini ve diğer bazı fabrikaları gezdik.

Nijnekamski petro-kimya kombinasında, işçilerin büyük çoğunluğunun (hepsi 8 700 kişi) genel orta veya özel öğrenimli olduklarını işitmek bize hoşnutluk verdi. Kombinaya bağlı akşam teknik okulları ve genel okullar var. İşçilerin kimya teknolojisi öğrenebilmeleri için bir de akşam enstitüsü çalışıyor. Buraya binden fazla işçi devam ediyor.

Kazan şehrinde 122 numaralı ortaokulu ziyaret ettik. Burada bir öğ-

renci kızın mükemmel bir İngilizceyle ve hiçbir hata yapmadan Şekspir'den bir sone okuması karşısında hayran olmamak elde değildi. Kendisine milliyetini sorduk. «Ben Sovyet öğrencisiyim» cevabını verdi. Biz onun İngilizce bildiğine tanık olduğumuz halde, sorumuzu Rusça olarak tekrarladık. Bunun üzerine biraz sıkıldı ve bize bu sorun üzerinde pek düşünmediğini, annesinin Rus, babasının Tatar olduklarını, evlerinde Rusça ve Tatarca konuşulduğunu söyledi . . .

Parti Sekreteri şöyle diyordu: Partimizin ulusal politikasının en sevinç verici sonucu, enternasyonal ruh ve görgüye sahip yeni insanın yetişmiş olmasıdır.

Biz her işde, bütün canlılığıyla akan günlük hayat içinde, partinin sağlam elini daima omuzumuzda hissediyoruz. Onun politikası muazzam perspektifler açmaktadır. Bugün bu perspektifler SBKP XXIV. Kongresi tarafından belirlenmiş bulunuyor. İçinde bulunduğumuz dokuzuncu beşyılıktaki, Tataristan ekonomisine 3 milyar ruble yatırım yapılacak. Bu miktar hemen hemen cumhuriyetimizin ilk kırk yılındaki yatırımlar toplamına eşittir. Yeni işletmelerin (Kama dolayında otomobil fabrikaları, organik sentez fabrikası vb.) hizmete girmesinden sonra, cumhuriyetin sanayi gücü bir hayli artacak, Sovyet halkının ulusal zenginliğine katkısı daha büyük olacaktır. Parti bu işyerlerini ulusal yapılar olarak ilân etmiştir. Bu da bizden ona göre bir dikkat ve çalışma istemektedir.

Parti bize herşeyi vermiştir. Bizden de, parlak semerelerinden bütün büyük Sovyet topluluğu halklarının yararlandıkları Leninci ulusal politikayı devamlı olarak uygulamamızı istemektedir.

Sovyetler Birliği gezimizi tamamladık. Temsilcileriyle görüşebildiğimiz her halkın kendi ayrı tarihi, kendi âdet ve gelenekleri, kendine özgü bir ulusal kültürü, tek sözle kendi hayat tarzı olduğunu gördük. Ne var ki, bu ulusal özgürlüğün, hiçbir yerde afişe edildiğini, diğerlerine karşı konulduğunu, ulusal bir kibir doğurduğunu görmedik. Bu özgürlük, komünizm dâvasına sadakat gibi, sosyalist yurtseverlik ve enternasyonalizm tutkusunu, yüksek bir çalışma ve toplumsal – politik eylem şevki, milliyetçi ve ırkçı kör inançlara tahammülsüzlük gibi genel sovyetik vasıflarla uyumlu biçimde bağdaşmaktadır.

Sovyet devlet sınırları içinde, bir zamanki milliyetler ve halk grupları arası düşmanlıkların artık tarihe karışmış ve sözde değil, eylemde yeni tip ulusal ilişkilerin, özü dostluk, işbirliği, karşılıklı yardım, saygı ve hak eşitliğinden ibaret ilişkilerin yaratılmış olduğunu bu sayfalardan herkese duyururuz. Uluslar arasında bu gerçekten sosyalist tipi ilişkiler yeni tarihsel insan topluluğunun karakteristik çizgisidir.

Bizim Sovyetler Birliği gezimiz, yeni tarihsel topluluğun, yani Sovyet halkının doğuşu hakkındaki Marksist-Leninist teori hükmünün ne büyük bir pratik anlam ve önem taşıdığını doğruladı. Sovyet halkının her temsil-

cisi – milliyeti ne olursa olsun – bizimle, bütün Sovyetler ülkesini kapsayan bir kıvanç hissiyle konuşuyor, yürekten inanmış ve bilinçli bir sosyalizm taraftarı olduğunu gösteriyordu.

Sovyet halkının temsilcileriyle çoğu defa gayriresmi temaslarda bulunduk; daha tanırır tanışmaz, tabii ve dostça bir konuşmaya girişebildik. Bunu burada böylece belirtmek istiyoruz, çünkü burzuva propagandası, bugüne bugün, böyle konuşmaları ‐notaya göre oynanan oyunlar‐ etiketi takarak şüphe altına almaya çalışmaktadır. Biz bunun tersine kani olduk. Sovyet insanının hiçbir ‐gizli teşvik‐e ihtiya ı yoktur; hayatın kendisi, sosyalist gerçeklik, onu bir yurtsever, gerçek enternasyonalist, yeni düzenin inanmış taraftarı ve propagandacısı, geniş ve yaratıcı düşüne-bilen, toplumsal pratiğin en önemli sorunları üzerinde fikir yürütebilen insan olarak

S z m ze, aramızdan bir arkadaşımızın, bir dağbaşı sovhozunda şere-fimize verilen ziyafette ilk kadehi kaldırırken yaptığı kısa konuşmayla son vermek istiyoruz:

‐Her insan devrim yolunu ayrı ayrı biçimlerde bulur. Bana bu yolu ağa-beyim gösterdi. İlk Marksist eserleri okumama ve Leninist fikirleri öğren-meme de o önayak oldu. Ben de onun ve arkadaşlarının peşinden y r -d m. Ve milyonlarca kardeş, sınıf kardeşi, komünizm dâvası kardeşi edin-dim. Ben, bugün burada, Sovyet halkları birleşik ailesinde elele vermiş bulunan, bütün hayatları, olanca varlık ve enerjileriyle yeryüzü insanları arasında yüce kardeşliğin ilk örneğini yaratmakta olan siz kardeşlerimi bütün kalbimle, hayranlık duygularıyla sel mliyorum.‐

Sınıf açısından ekolojik⁽¹⁾ bunalım

Güs Hol

1. Doğal çevre bunalımı nitel bakımdan yeni bir problemdir. Gezegenimizin hayatı ciddi bir tehlikenin tehdidi altındadır. İnsanlık, ya Dünya'nın canlı ve gelişmekte olan madde gezegeni olarak korunması, ya da Ay ve diğer sayısız gök cisimleri gibi ölü ve insansız bir gezegen haline gelmesi şıklarından birini seçme durumuyla karşı karşıyadır. Eğer şimdiye kadarki gidiş bundan böyle de devam ederse, insan toplumunun kaderi gittikçe artan bir şüphe altına girecektir. Bazı bölgelerde ekolojik felâkete doğru süratli bir gidiş göze çarpmaktadır. Bunalımı derinleştiren süreçler boyuna gelişmektedir. Doğrudan doğruya hayatın temellerine dokunan bu süreçler artık bugünden ölüm getirmektedir. Ve daha *bugünden* doğada gezegenimizi ölümle tehdit eden değişimler olmaktadır.

Ünlü Amerikan bilgini Ralf Lep şunları yazıyor: «Zamanımızın hattâ en seçkin bilginlerinden hiçbirisi, bugün bilimin bizi nereye götürmekte olduğunu tam olarak söyleyebilecek durumda değildir. Biz üzerinde nereye yol verdikleri bilinmez sayısız makasların bulunduğu raylarda sürati gittikçe artarak ilerliyen bir trende seyahat eder gibiyiz. Lokomotif kabinesinde bir tek bilgin bile yoktur ve makasları da *iblislerin* değiştirmekte olması pekâlâ mümkündür. En gerideki vagona, gözleri geçmişe çevrili olarak seyahat etmekte olan insanlığın çoğunluğudur.» Lep böylece kapitalizm treninden söz etmektedir. Kapital dünyasında doğal çevrenin korunması politik bir problem olmuştur. Ünlü bilgin milyonlarca insanı başlıca toplumsal problemleri düşünmeye yöneltmektedir. Bu anti-monopolist mücadelenin yeni ödevidir. Artık kapitalizmle ilgili yeni bir sorun ortaya atılmakta, insanlar endişeyle sormaktadırlar: *Üretimin ve hayatın kapitalistçe örgütlenmesi sürüp gittiği takdirde, insanlık ekolojik çıkmazdan kurtulmaya muvaffak olabilecek midir?*

İnsanlık şimdiye değin doğayı hiçbir felâkete sebep olmaksızın sömürüyordu. Doğa insanın karmakarışık etkisine karşı koyabiliyor ve denge

(1) *Ekoloji*: Canlı varlıklarla çevreleri arasında karşılıklı ilişkileri araştıran biyoloji kolu.

Redaktörün notu: «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi yazı kurulunda, Mart ayı sonunda «Marksizm-Leninizm ve çevre korunması problemleri» konulu uluslararası bir sempozyum yapıldı. Bu sempozyumun çalışmalarına 36 memleketin komünist ve işçi partileri temsilcileri ve bilginleri katıldılar. Çalışmalar sırasında ortaya atılan sorunlarla ilgili fikir değiş-tokuşunu devam ettirmeye çalışan yazı kurulumuz, bu defa, ABD Komünist Partisi Genel Sekreteri Güs Hol yoldaşın dergimiz için hazırladığı yazıyı yayımlamaktadır. Yazı Güs Hol yoldaş tarafından yazı kurulumuza Mayıs ayı başında gönderilmiştir.

bozuklarını giderebiliyordu. Kaynaklar sınırsız görünüyordu. Kaynaklar bir yerde tüketildikten sonra, o kurutulmuş bölgeyi yüzüstü bırakıp geçmek ve başka yerde yeni kaynakları hizmete koşturmak başlamak mümkündü. Maden bölgelerinde büyük çukurlar, delik-deşik edilmiş dağlar, yakın zamana kadar mükemmel ormanlarla kaplıyken, kasırga gelip geçmiş-çesine kırılaştan topraklar, kapitalist korporasyonların uyguladıkları stratejinin geride bıraktığı hazin izlerdir. Vaktiyle Birleşik Amerikada ormanlar 900 milyon akra araziye kaplıyordu, bugünse bütün ormanların toplamı 40 milyon akra kadardır.

İnsan ile doğa arasında böyle adeta ebedi karşılıklı etkileme artık doğal sayılamaz. Bu devir sona ermektedir. Doğaya karşı plânsız ve bilime aykırı davranış onu boğar. Doğanın kirlenmesi ve zehirlenmesi gayet tehlikeli ölçüler almaktadır. Tekniğin hızla ilerlemesi, birbiri ardınca hizmete giren fabrikaların kapladıkları alanların yıldan yıla genişlemesi bizi giderek daha çok ekolojik bunalıma sürüklemektedir. Bir yandan işlenmeye elverişli topraklar azalmaktadır. Doğal çevre bunalımı, özel tekellerin sorumsuz tutumlarını ve büyük suçlarını açıkça görmemize imkân vermektedir. Çılgın kâr hırslarının esiri olan bu tekeller, insanı düşünmekten ve toplumun kaderiyle ilgilenmekten uzaktırlar.

Çevrenin kirlenmesi, yalnızca geleceğe değgin ciddi bir sosyal problem olmakla kalmıyor; insanların sağlığı ve hayatı üzerinde de ölümcül etkiler yapan bu kirlenme aynı zamanda bütün gezegenimizin hayatını tehdit ediyor.

Yaşamaya elverişli ortamın korunması aynı zamanda sınıfsal bir problemdir. Çevre kirlenmesine fabrikalar, işletmeler sebep olmaktadır. Bu fabrika ve işletmelerde de işçiler çalışmaktadırlar. Kirlenmenin ilk kurbanları, emekçiler, ırksal ve endüstriyel geto'larda yaşamak zorunda olan insanlar, yoksullar ve ezilenlerdir. Kapitalizmin en büyük üretkenliğe ulaştığı yerlerde, deyiş biraz mizahı andırırsa da, çevre kirlenmesinin de en büyük ölçülere vardığı bir gerçektir. Çevre kirlenmesinin dolaysız suçluları – yönetici kapitalist korporasyonlar – merkezlerden uzak konum yerlerinde yaşamaktadırlar. Bunlar şimdi yönetim bürolarını da daha az kirlenen yerlere aktarıyorlar. ırksal ve endüstriyel geto'ların sakinleri ise, zehirlenen şehirlerin esirleri olarak kalıyorlar.

Çevre kirlenmesinin bilimsel-teknik devrimle de ilgili olduğu şüphesizdir. Fakat bunalımın nedeni bilim ve tekniğin ulaşımlarında değildir. Ray makaslarını değiştiren «iblisler»in bilginler olduğu söylenemez. Bunalımı giderme çaresi de bilimin dizginlenmesinde aranmaz.

Kaldı ki, çevrenin kirlenmesi bizim zamanımızda başlamış da değildir. Sanayi döküntülerinin derelere ve göllere atılması, sanayiinin kendisi kadar eski bir olaydır. Fakat şimdi ufukta yepyeni bir şey beliriyor. Süreç en son haddine varıyor. Bilim ve tekniğin yeni köprübaşları elde etme

yönündeki gözkaşırtıcı atılımları arttıkça, günümüze kadarki kirlenme sonucu olarak zaten tehlikeli maddelerle yığılık olan çevrenin tahrip edilmesi de o nispette artmaktadır.

Sanayi uzun yıllardan beri derelere ve göllere civa ihtiva eden döküntüler atagelmıştır. Fakat birikim etkisi ancak şimdi balıkların zehirlenmesinde ve yenmez hale gelmesinde dışa vurmaktadır. Civalı kirlenme yüzünden insan ölümleri de başlamış olmasaydı, bu işin farkına varılacak değildi. Bu kirlenme kimbilir ne kadar zamandan beri hastalıklara ve dolayısıyla de ölümlere sebep olmaktadır. Civalı kirlenmenin bugün tamamıyla önlenebileceğini bir an için kabul etsek bile, bugüne değin sebep olduğu zehirlenme ve sonuçları yalnız devam etmekle kalmıyacak, uzun yıllar boyunca belki daha da şiddetlenecektir. Bugün ırmakların ve göllerin diplerindeki civayı nasıl çekip çıkarabileceğimize dair bir tasarı henüz yoktur. Biriken civa yıldan yıla daha çok balığı zehirlemektedir. Bundan iki yıl önce, bilginler, sanayiın döküntü olarak attığı civanın ırmak ve göllerin diplerine çökeceğini ve hiçbir zarar vermiyeceğini düşünüyordular. Süreç insan gözünden saklı geliştiği için, bu civanın maddelere sızarak tedavül yoluyla insanlara geçeceğinden ve ölümlere sebep olacağından şüphe etmiyorlardı. Civanın toprak, bitkiler, hayvanlar ve insan üzerinde ne gibi bir etki yapacağını bilmiyorlardı.

İnsan için ölümcül maddeler yığılması meydana getiren en tehlikeli süreçler, göze görünmeyen süreçlerdir. Bunların çoğu da henüz incelenmiş değildir. Yönetici korporasyonlar ve devlet memurları, bunları, ölümcül olduklarını bile bile, kamuoyundan kasten gizlemekle büyük bir suç işlemektedirler.

Radyasyon (ışınım) bunalımı da giderek olgunlaşıyor. Şimdiki ve gelecek kuşakların sağlığı ve hayatı bakımından bugün bilinen bütün tehlikelerin en büyüğü radyasyondur. Bu çok ciddi bir tehlikedir, çünkü görünmeden oluşmaktadır. Radyasyon etkisinin sonuçları da farkına varılmadan yığılır. En sonunda belirli ve görünür hale gelince, çoğu ahvalde, artık her türlü tedbir hemen hemen boşuna olur. Bugün kanser ve lösemi (kan kanseri) hastalıklarının $^{60}_{27}$ 7'sinin doğal radyasyondan ileri geldiği hesap edilmektedir. Bu, yılda 29 bin hastalık olayı demektir. Ama genetik sonuçlar da gözönüne alınırsa, radyasyonun sebep olduğu ölümler yılda 50 bini bulmaktadır. Doğal radyasyonun birikimli etkisi işte bu kadar büyüktür.

Radyasyonu artıran atom denemeleri 1963 yılında yasaklandı. Fakat bugün, ABD hükümeti, atom enerjisinin barışçı amaçlarla kullanılmasında da, yasaklamadan önceki nükleer denemeler sonucunda bir Amerikalıya düşen ortalama miktarın 20 misli kadar radyasyona yol açmaktadır. Yani tehlikesizliği bilimsel yoldan kanıtlanmış olmadığı halde, norm arttırılmıştır. Böylece, radyasyonun gizli genetik zararı, 15–20 yıl sonra, ölüm ve ağır yozlaşmalara sebep olan yığınsal bir kanser, lösemi ve diğer has-

talıklar halinde patlak verebilir. Bunun tersi kanıtlanmış değildir. Üstelik, bunun ciddi bir tehlike olduğunu gösteren kanıtlar artmaktadır.

Kirlenme durmadan artmakta, her süreçte patlamaya gebe bir etki birikimi oluşmaktadır. Okyanuslara atom sanayii döküntüleri atılmasının ardı-arası kesilmiş değildir. Atom Enerjisi Ajansı'nın verilerine göre, yalnız 1968 yılında, İngiltere, Belçika, Batı Almanya, Fransa ve Hollanda, Atlas Okyanusuna pek de emin olmiyan konteynerler ⁽¹⁾ içinde 11 bin ton radyoaktif döküntü atmışlardır. Hanford'da atom reaktörlerini soğutma tertibatının radyoaktiviteli suları Kolumbiya ırmağına karışarak Büyük Okyanusa akmaktadır. İngilterenin atom tesisleri İrlanda Denizi'ne zehirli döküntüler atmakta, Fransız Plüton reaktörleriye, Roma ırmağının taşıdığı döküntülerle Akdenizde balık bölgelerini zehirlemektedir. Böylelikle, bütün denizler ve okyanuslar tehlikededir. Radyoaktif döküntülerden kuruluş yoktur.

Dünyanın oksijen ihtiyacının ve bunun sağlanmasının bağlı olduğu süreçler vardır. Ama bu hususta bir bunalım tehlikesinin oluşup oluşmadığını bilen yoktur. Çünkü bu sorun ciddiyetle ele alınıp incelenmiş değildir.

Sanayice gelişmiş bazı memleketler, topraklarındaki bitkilerin atmosfere verebileceğinden daha fazla oksijen tüketmektedirler. Bunlar ancak henüz o kadar büyük bir endüstri yaratamamış olan ülkelerin bitkilerince üretilen oksijenden yararlandıkları için şimdiye kadar zor duruma düşmemişlerdir. Bu da sömürge halklarının emperyalist devletler tarafından asalakça sömürülmesinin ayrı bir biçimidir. Fakat atmosfer sınırsız değildir, ve oksijen tüketimi giderek büyüyen bir hızla artmaktadır.

Eldeki veriler, hava kirlenmesinin, akciğer emfizemi ve süregen bronşit de dahil olmak üzere, solunum organlarında, ABD'de gittikçe artan miktarda ölümle sonuçlanan birçok hastalığa sebep olduğunu doğrulamaktadır. Havada mevcut kimyasal maddelerin doğuştan kusurlar üzerindeki etkisi ancak şimdi incelenmeye başlanıyor. Alınan ilk sonuçlar bile ciddi endişeler uyandırmaktadır. İnsanın genetik mekanizmindeki değişimler üzerinde kimyasal etki radyoaktivitenin etkisiyle kıyaslanamayacak kadar küçük olsa da, bazı kimyasal maddelerin aynı derecede, hattâ daha ciddi bir tehlike teşkil edebileceğini kabul etmek yanlış olmaz. Potansiyel bakımından tehlikeli maddeler listesi durmadan kabarıyor. Berilyum, bakır, antimon, arsenik ve aynı zamanda kurşun, krom, kadmiyum, baryum, kobalt ve nikel bu listeye girmektedir. İnsanın kirlenmiş havadan kaçıp kurtulması olanaksızdır. Olsa olsa, havanın daha az kirlendiği bölgelere gidilebilir.

Bütün dünyada yükselen protestolara rağmen, Birleşik Amerika 1970 Ağustosunda Atlas Okyanusuna 418 konteyner dolusu sinir felci gazı gömdü. Bir yıl, on yıl sonra bu konteynerlerin ne olacağını ve nelere yol

(1) Radyoaktif maddeleri koymaya ve taşımaya yarar tertibat.

açabileceğini bugün hiçbir bilim otoritesi söyleyebilecek durumda değildir. Eğer konteynerler parçalanır da gaz yayılırsa, Florida'dan Avrupa'ya kadar bütün Atlantik Okyanusu suları zehirlenecektir. Daha kötüsü, konteynerler Golfstrim akıntısı bölgesinde batırıldığından, parçalandıkları takdirde, zehirli maddeler Atlantik Okyanusundan çok daha uzaklara sürüklenip yayılabilecektir.

Doğal çevre her yerde tehdit altındadır. Dünya okyanuslarında yeni yeni kirlenme bölgeleri beliriyor. Irmaklar artık, şehirlerin, fabrikaların ve fermaların süprüntü ve döküntülerini, zehirli kimyasal maddeleri, çeşitli asitleri, metal hurda ve kırıntıları okyanuslara akıtan büyük kanalları andırıyor. Dünya okyanuslarına, her yıl, üretilen bütün çeliğin yarısını üretmek için gerekli olduğu kadar demir, 6 milyon tondan fazla fosfor, 2 milyon tondan fazla kurşun fırlatılıp atılıyor. Okyanuslar hem sudan, hem havadan zehirleniyor. «Ölen» yalnız Eri gölü değildir. Okyanusların sanayi merkezleri boyunca uzanan kıyı suları «ölü deniz»ler haline geliyor. Buralarda, deniz hayvanları ve bitkileri için gerekli doğal çevre bozuluyor. Bazı kimyasal maddeler, bozulan ve oksijen yutan su kitlesini artırarak deniz organizmalarını derhal öldürüyor, bazıları ek oksijen ihtiyacı yaratarak onların büyümelerini teşvik ediyor, nihayet diğer bazı kimyasal maddeler ve petrol ürünleri de suyun oksijenini kendileri alıyorlar. M. Harvard diyor ki: «Balık boğulup gidiyor, istakozlarda, çağanozlarda ve diğer deniz hayvanlarındaysa kanser belirtileri ve çevre kirlenmesinden ileri gelen daha başka hastalıklar görülüyor. Okyanusların kirlenmesi, doğa tarafından kurulan ve korunan dengeyi tehdit eden süreçleri yaratıp tahrik ediyor. Bu «saatli bomba» artık bu gidişin hiçbir dönüşü kalmadıktan sonra patlayabilir. İnsanlığın, denizleri ölü bir gezegende yaşamaya devam edebileceği şüphelidir.»

Bilim doğal çevreyi koruyabilecek güçtedir. Fakat bütün sorun, sanayiye gelişmiş birçok memlekette tekelci kapitalizm egemen olduğu sürece, bunun mümkün olup olmayacağıdır. Hayata elverişli ortamı koruma probleminin böylesine çetin oluşu da, kapitalizmin bir toplumsal sistem olarak insanlık yararına hiç bir şey yapmadığının bir başka kanıtıdır. Bu da Birleşik Amerika halkının ve bütün dünya halklarının, bu genel tehlikenin giderilmesine imkân verecek toplumsal düzenin kurulması için mücadele yürütmelerine temel olan yeni ve güçlü bir gerekçe halinde ortaya çıkmaktadır.

Çevre bunalımının kökleri de, diğer bunalımların kökleri gibi, kapitalizmin karakteristik özelliklerindendir. Kapitalist kâr hırsı, sömürünün, ırkçılığın, emperyalist saldırı harplerinin ve memleket içinde zorbalıkların ayrılmaz bir parçasıdır; bu hırs aynı zamanda doğal zenginliklere karşı alabildiğine savruk, düşüncesiz ve ihmalkâr bir tutumun ve dolayısıyla doğal çevreyi kirlletmenin de kaynağıdır.

II. Çevre problemi, kapitalizmin eski ve en menfur suçu üzerinde, yani

yüzyıllardan beri farbikalarda ve madenlerde uygulayageldiği yığnsal kıyım üzerinde dikkatlerin toplanmasına yol açtı. Bu kıyım yüzünden milyonlarca insan can verdi. Bu cinayet ötedenberi utançsız bir yalanla, korporasyonlar tarafından satın alınmış sağlık yetkililerinin imzaladıkları «ölüm tutanakları»yle gizlenmektedir. Bu yığnsal insan kırımını üretim süreci içinde olduğu için, kapitalist toplumu tarafından daima gerekli ve normal kabul edilmiştir. Tekeller hiçbir zaman işçilerin hayatını esirgememişlerdir. Birleşik Amerikada üretim alanındaki iş kazalarında her gün 60 kişi ölüp gidiyor. Binlerce kişi de yaralanıyor ve çoğu sakat kalıyorlar. Patronlar bunu inkâr edemiyorlar. Fakat sayısız kanıtlara rağmen, maden kömürü kumpanyaları, akciğer antrakozunun, (!) yani Birleşik Amerikada genellikle «akciğer karası» adı verilen ve binlerce madencinin hayatına malolan hastalığın kötü ve zararlı çalışma koşullarından ileri geldiği gerçeğini hâlâ gizlemeye çalışıyorlar. Diğer sanayi kollarındaki kapitalistlerin tutumları da bundan farklı değildir. Kârın sözkonusu olduğu yerde, insan hayatına metelik veren olmaz.

Çevre kirlenmesinin insanlık için ne büyük tehlike olduğunun bilincine varılması, diğer bunalım ve tehlikelerin de daha iyi anlaşılmasına yol açıyor. Viyetnam'da Milây köyü ahalisinin yokedilmesi emri, gerçekte Amerikan harp politikasının bütün Çin-Hindi'nde güttüğü amaçlara aykırı değildir. Binlerce insan napalm ateşleriyle diri diri yakılmıştır. Hava bombardımanlarında hiçbir zaman askeri ve sivil hedef ayırımı yapılmamaktadır. Sivil halktan yüzbinlerce kişi öldürülmüştür. İşte «her canlıyı öldür, büyüyen her şeyi yoker» politikasının sonuçları bunlardır.

ABD'nin Viyetnam'da ve Çin-Hindi'nde sebep olduğu kayıplar ve yıkım, çevre kirlenmesinin dünyayı tehdit ettiğini göstermektedir. «225-T» kimyasal maddesi Birleşik Amerikada zararlı otların yokedilmesinde kullanılıyor. Nevada'da koyun ve keçi sürüleri zehirlendiği zaman, kuzuların % 60'ı sakat veya ölü doğdular, diğerleri de çok geçmeden öldüler. Aynı bölgede 1968 yılında ordunun denediği sinir felci gazından zehirlenme sonucunda 6 400 koyun telef oldu. Şimdi Güney Viyetnam topraklarının % 45 kadarı, işte bu «225-T» maddesi, hem de yoğunluk ve etki bakımından Amerikadakinin 13 kat daha güçlüsü püskürtülerek zehirlenmiştir. Bu maddenin kansere sebep olduğu, etkisinin de birkaç kuşak boyunca sürebileceği ispat edilmiş bulunuyor. O halde tarihte bundan daha büyük bir cinayet olabilir mi? Demek ki, daha henüz doğmamış kuşaklar bile bu yeni krematoryumların ateşinden yanıp kül olacaklardır.

Bütün bunlar, Hiroşima ve Nagazaki'nin atomla bombalanması gibi, bilinçli ve kasıtlı olarak yapılmaktadır. Ve bu, Hitler faşizminin ölüm kamplarından aşağı kalmıyan bir cinayettir. Hiroşima, Buhenvald, Milây,

(!) Uzun süre kömür tozu dolu havayı solumanın sebep olduğu akciğer hastalığı.

aynı cinayet zincirinin halkaları olarak, doğrudan doğruya kapitalizmin cıbilliyetinden doğan ahlâk ucubeleridir. Çevre tahribatına son verilmesi mücadelesinde, halkların aynı zamanda bu ahlâka karşı ve bu sınıfta da çarpışması gerekmektedir.

Burada sınıfsal değerler çatışması sözkonusudur. Ve sorun şudur: Önemli olan hangisi, bir avuç milyarderin kazançları mı, yoksa gezegenimizde hayatın devamı için gerekli çevre midir?

Tekellerin eylemini ve ahlâkını belirleyen temel prensip toplumsal sorumluluk diye bir şey tanımaz. Kazanç kanununu ihlâl e cüret eden her kapitalist, bunun kendisi için intihar demek olduğunu bilir. Ayakta kalabilmek için, sistemin koyduğu kurullara göre hareket etmesi gerektiğini hatırdan çıkarmaz. O halde problemin kökü ayrı ayrı kişilerin kötücül iradelerinde değildir.

Kapitalist korporasyonlar çevreyi kirllettiklerinden ötürü sorumluluk taşımayı reddediyor ve her şeye başvurarak suçlarını gizlemeye çalışıyorlar. Onlar, çevre yararına bir şey yapmaya, böyle bir şey kazançlarına ket vurmadiğı takdirde, yanaşmaya razıdırlar. Sorumluluk sözkonusu olduğu zaman, kamuoyu şehrin işletmeler tarafından kirlenmesini protesto ettiğı zaman, tekellerin takındıkları tavır, gerçek çehrelerini olduğu gibi gösteriyor. Verdikleri cevap şudur: «Kirlenmeyi durdurmak için bizi para harcamak zorunda bırakırsanız, fabrikamızı şehirden kaldırırız.» Yani kısacası, «ya temiz havayı, temiz suyu, amma aynı zamanda işsiz kalmayı; ya da pis havayı ve pis suyu, daha kısa ömrü, amma daima iş bulma olanacağını yeğ tutmalısınız» demek isterler. Örneğin, «Bethlehem Steel» işletmeleri Nü York'un Bukfalo semtini en çok kirlendir. Bukfalo'da ve dolaylarında oturanlar, havanın, ırmakların ve göllerin temizliğini savunma hareketine girişmişlerdir. Bunun üzerine «Bethlehem Steel» yöneticileri hemen bir basın toplantısı düzenlemiş ve herkesin yüzüne karşı şu küstahça isteklerde bulunmuşlardır: Çevrenin kirlenmemesi isteniyorsa, kumpanyanın vergileri azaltılmalı, işletmelerde çalışanlar emek verimliliğini arttırmalı ve çevrenin temizlenmesi için kumpanyaya «baskı» yapmaktan vazgeçmelidir. Gerçekte bu çelik ağalarının dedikleri şu kapıya çıkmaktadır: «Ya sizler, Bukfalo sakinleri, bizim koşullarımızı kabul edeceksiniz, ya da biz Bukfalo'daki çelik döküm işletmelerimizi kapatacağız.»

Aynı insan düşmanı ahlâk daha başka sorunlarda da kendini gösteriyor. Tekeller bütün devlet kurumlarında fiilen egemen durumdadırlar. Şimdi bu egemenlikleri doğal çevre üzerinde kontrol alanına kadar da uzanıyor. Örneğin, Kolorado ırmağının kirlenmesi sorununun görüşüldüğü toplantıya, ırmağı bizzat zehirliyen işletmenin, yani bira fabrikalarının çevre kirlenmesini sözümona kontrolle görevli direktörü başkanlık etmiştir. Eyaletlerin çoğunda doğal çevre sorunlarıyla uğraşır görünen komisyonlar vardır. Fakat 50 eyaletin en az 35'inde, bu komisyonlar, doğal

çevre kirlenmesinin başlıca suçluları olan korporasyonların temsilcilerinden oluşmakta, yani ciğer kediye emanet edilmektedir. Netekim, Los-Ancelos limanının kirlenmesini önleme sorunları komisyonunun en nüfuzlu üyesi, limanı en çok kirleten petrol kumpanyasının yöneticisidir.

Atom Enerjisi Komisyonu, geçenlerde, kamuoyunun baskısı altında, bazı yeni araştırmaların finanse edilmesini kararlaştırdı. Bu araştırmaların amacı, atom enerjisinin askeri maksatlar dışı kullanılmasında radyasyon tehlikesi durumunun ne olacağını tespit etmektir. Ciddi incelemelerden sonra, bir grup ünlü atom bilgini, şimdi radyasyonun bir zamanlar resmen öngörülenin 20 misli olduğunu belirlediler. Bunu saptayan rapor hemen hasıraltı edildi. Grup dağıtıldı. Oniki bilginin onbiri sessizce görevlerinden uzaklaştırıldı. Araştırmalara son verildi.

Cinayete eşit bu komplo yalnızca korporasyonlarla sınırlı kalmıyor, merkez hükümet organlarını da sarmış bulunuyor. Hükümet kurumlarınca işlenen cinayet, ekoloji üstüne demagogik demeçlerle ve «doğa temizliği günü» tertipleme çağrılılarıyla gizlenmek isteniyor. Ekolojik demagojiye herkesten önce Başkan Nikson ve yardımcısı başvurdular. Her ikisi de, temiz hava ve temiz su üstüne boş demeçler vermekle gençliği anlamsız bir harekete çekebileceklerini ümit ettiler. Fakat bu strateji tam tersi sonuçlar verdi. Konserve kutuları ve şişe toplamaya yöneltilen gençler, bu işin pek faydasız olmamakla beraber, problemin kök nedenlerine dokunmadığını çok geçmeden anladılar.

Buradan, yığınların, sonuçlardan ötürü duydukları öfkeden sebepleri açıklamaya süratle geçebilecekleri gibi önemli bir sonuç çıkarılabilir. Biz bu olayda, barış hareketinde de gördüğümüz gibi, aynen böyle bir öz eğitim sürecine tanık olmaktadır.

III. Gerekli tedbirlerin tespiti için ilkönce en önemli sorunun çözülmesi lâzımdır: İnsanlık, bilimsel-teknik ilerlemenin nimetlerinden bundan böyle de yararlanabilecek ve aynı zamanda onun zararlı sonuçlarını önleyebilecek midir? Birleşik Amerikada çevre bunalımı kapitalist sistemiyle ilgilidir. O halde ABD halklarının çözmeleri gereken ana sorun, kapitalizm bir sosyal-ekonomik sistem olarak varolduğu sürece, bilimsel-teknik devrimin olumsuz sonuçlarının kontrol altına alınıp alınmayacağı sorunudur.

Üretimin çağdaş gelişme düzeyi konusunda, «bir şeyin ne kadar kâr getirdiği»ni ve «kaç para ettiği»ni başlıca sorun edinen bir toplumda uygarlığın daha fazla ilerlemesinin mümkün olup olmadığı gibi bir problem ortaya çıkmaktadır. Fakat uygarlık artık, hiç şüphesiz, «bir şeyin hal-kın ve toplumun çıkarlarına hizmet edip etmediği»nin ve «insanlığı ilerlik yolunda daha ötelere götürüp götürmediği»nin başlıca sorun edinilmesi gerektiği düzeylere ulaşmış bulunmaktadır. Esasen değerler sistemi işte bu sezgiyi oluşturmaktadır.

Sosyalizm kapitalizmin esas illetlerinin kökünü kazır; insanlık toplumu

önünde yeni bir yol açar. Sosyalizmde üretim araçları – fabrikalar, işletmeler, madenler – halkın mülkiyeti haline getirilir. Bunlar artık sadece insanların ihtiyaçlarının giderilmesi için çalışır ve üretirler. Yeni değer sistemi işte bu temellere dayanır. Bütün sorunların çözüm tarzını belirleyen prensip de bu temele göredir. Eğer bir süreç herkesin yararına hizmet etmiyorsa, önu derhal alınır. Doğanın korunması ve temizliğı de genel yararın sözkonusu olduğı bir sorundur ve bundan ötürü herkes tarafından ilgiyle karşılanmaktadır.

Kapitalizmde kar hırsı ve çabası ile doğa çevresinin kirden arınması işi arasında çelişki vardır. Sosyalizm böyle bir çelişkiden azattır. Bu düzende doğal çevrenin korunması toplumsal bir zorunluk olur. Kapitalizmde üretimin esas itkeni özel azami kârdır. Bu kâra yönelik çaba doğal çevreyi feda eder. Sosyalizmdeyse bu esas itken ortadan kaldırılmış ve onun yerini, bütün toplumun yüksek çıkarlarına uygun olanın yapılması kaygısı almıştır. Bu, gezegenimizde hayatın devamını tehdit eden her türlü sürece karşı sağlam bir güvencedir.

Sosyalist ülkelerin boğuştuıkları çelişki, en yüksek bilimsel-teknik düzeyde çağdaş bir sanayi temeli yaratma hayati zorunluğu ile, aynı zamanda yaşamak için gerekli doğal çevrenin korunmasına güç ve ödenek ayırma zorunluğu arasındaki çelişkidir. Zira doğal çevreyi koruma tedbirleri vakit ve *maddi harcama* istemektedir.

Fakat sosyalizmde, toplum, daha doğada artık düzeltilmesi olanaksız değişmeler olmadan önce, bununla ilgili problemleri çözebilecek güce ve araçlara sahiptir. Sosyalist ülkeler bu problemi başarıyla çözüyorlar. Çevre kirlenmesinde düzeltilmesi olanaksız süreçlerin önlenmesi, ancak sosyalizmde mümkün etraflı bir plânlama gerektiriyor. Sosyalizm, itken gücü bir bütün olarak topluma hizmetten ibaret olan değerler sistemi, insanın çok yanlı eyleminin bir parçası olarak doğal çevre korunmasını da kapsıyor. Değerlerin sosyalistçe takdiri, doğal çevre korunmasına ilişkin kanunlarda açıkça ifade edilmektedir. Ve bu kanunlar titizlikle uygulanmaktadır.

Doğal çevreyi kurtarma mücadelesi, geniş yığınların çıkarlarını ilgilendiren bir sorun haline gelmiştir. Bu sorunun çözümü ertelenmeye gelmez. Her devrimin eni-sonu çözümleyici gücü olan yığınlar, neyi seçip kararlaştıracaklarını genellikle akademik araştırmalar yoluyla ortaya koymazlar. Onlar tecrübeye dayanarak, çalışma süreci içinde kararlar alırlar. Yürütülen mücadele eski toplumu değiştirip yeniden kurma mücadelesidir. Birçok Amerikalı, doğal çevreyi koruma mücadelesine katılan Amerikalılar, eski sistemin düzeltilebileceğine hâlâ daha inanmamaktadırlar. Fakat bu konuda yeni ve önemli olan şey, doğal çevre kirlenmesi sürecinin artık geri dönülmez bir kerteğe varması tehlikesi karşısında, mücadelenin hiç savaşılanmadan yürütülmesi gereğidir.

Yığınlar beklemek ve olup bitenlere seyirci kalmak niyetinde değillerdir.

Gerçekte kapitalizmin ıslah edilemez olduğunu bilen kişi, henüz bu sonuca varamamış olan halkla beraber ve halk için çalışmalıdır. Biz bu hareketin örgütçüleri ve yöneticileri olmalı, daha derin ve doğru anlayışımızı mücadeleye maletmeliyiz.

Mücadelemiz, ABD'de bu konuda federal kanunlar çıkarılmasını doğrudan doğruya hedef edinmelidir. Ama bu kanunlar Nikson'un ileri sürdüğü .yozlaştırma kayıtlarından arınarak çıkmalıdır. (!) Bizim istediğimiz ve isteyeceğimiz, pratikte halkın, işçilerin, geto'lar sakinlerinin, sendika üyelerinin uygulamaları gereken kanunlardır. Doğal çevre korunması kanunlarını hiçe sayan işletmelerin devletleştirilmesini istemek de hakkımız olmalıdır. Biz, çevre kirlenmesiyle mücadele tedbirlerine ilişkin bütün harcamaların korparasyanların kazançlarıyla karşılanmasını öngören kanunlara muhtacız. Çevre durumunu bizzat halk kontrol etmelidir.

Devrimci dönüşümlerin sosyal güçleri tarihsel alana hiçbir zaman gökten zembille inmezler. Bu güçler hiçbir zaman camekânlı ser'lerde de yetiştirilmezler. Bunlar, dolaysız ve günlük çıkarlar için yürütülen mücadelede tarihsel ödevlerinin ve kollektif güçlerinin bilincine varır ve olgunlaşırlar. Çevre kirlenmesine karşı mücadele eden milyonlarca insan, bu problemi sosyalizm için mücadele yoluyla çözmeye henüz hazır değildirler. Buna ancak mücadelenin somut tecrübesiyle ulaşacaklardır. Fakat bu da kendiliğinden-gelme bir süreç değildir. Mücadele tecrübesi, idrakleri, fikir ve teorileri benimsemeye hazırlar. Marksizm-Leninizm toplumsal bilimdir, devrim bilimidir. Bu bilim, insanlığın biriktirdiği bütün devrimci tecrübenin özlüğünü, bilgüğünü ve gücünü kişileştirmektedir. Marksizm-Leninizm tarihsel dönüşümlerin teorisiidir.

Günlük ihtiyaç ve çıkarlar uğrındaki mücadelede edinilen, sosyal-ekonomik sistemin karakterini ve sınıfsal güçlerini gitgide daha iyi kavramakla bağdaştırılan tecrübe, reform savaşçıları devrim yoluyla sosyalizme geçmenin savaşçıları haline getirecektir. Kısacası, devrimci dönüşümleri başaracak güçler, günlük ihtiyaçlar için yürütülen mücadelede olgunlaşıp biçimlenirler. Bu süreç, bilimin yardımıyla, Marksist-Leninist fikirlerin yığınların bilincine maledilmesiyle bir hayli hızlandırılabilir.

Bilim ve tekniğin ilerlemesi, tarih lokomotifinin kazanlarında buharı daima artırır. Bu ilerleme her zaman mücadele araçlarını da verir. Kazanlarda buhar basıncı artmaktadır. Bilim ve teknik nitel bir sıçrayış yapmış, yeni teknolojinin doğuşuyla nitel bakımdan yeni yıkım araçları da ortaya çıkmıştır. İnsanlık bir kavşaktadır. Artık ya herkes için bolluk yaratabilir, ya da canlı olarak ne varsa hepsini yokedebilir. Ve bugün, mevcut bütün canlıları yoketmek için gerekli olanı yüzlerce defa aşan miktarda nükleer, kimyasal ve bakteriyolojik silâh yığılmıştır. İnsanlık ilk olarak çok zor bir problemi çözme zorunluğuyla karşı karşıyadır. Ve bu, sosyal ilerlemenin,

(!) Nikson yönetiminin ileri sürdüğü çevre korunması kanun tasarılarında, bu koruma işi «olanaklar nispetinde» kaydına bağlanmaktadır.

daha yüksek sosyal düzene geçişinin, bir nükleer felâkete yol vermesizsin, nasıl sağlanacağı problemidir. Bir nükleer harp ihtimaline karşı mücadele elbette genel anlamıyla ele alınmalıdır. İnsanlık, sömürü ve özel kapitalist kazancı temeline dayanan değerler sistemi ve emperyalist ezgi statüko-sunu yaşama tarzı olarak kabul edemez. Sosyal ilerleme mücadelesi devam edecektir. Yeni sosyal-ekonomik düzene geçilmesi kaçınılmazdır. Şimdi bu mücadelenin bir nükleer harbe karşı mücadeleyle birleştirilmesi gereklidir. Bütün bunlar bugünkü bunalıma ancak yeni bir atılım ve nitel özellikler kazandırmaktadır.

Sosyal nedenleri aynı olan nükleer ve ekolojik felâkete karşı mücadele birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Birinde ve ötekinde sınıfsal ve politik güçleri ayıran çizgi aynıdır. Nükleer ve ekolojik felâket, toplumsal dönüşümler çağdaş aşaması için karakteristik olan çetin problemlerdir.

Yığınsal mücadele, kapitalizmin, gerek nükleer harple, gerekse doğal çevreyi yozlaştırmakla uygarlığı tamamen yoketmesine engel olabilir. Fakat kapitalizmin canavar karakterinden ötürü, bu tehlike hep gündemde kalmaktadır. Ve bu tehlike, ancak kapitalist düzenin insanlık düşmanı ideolojisiyle birlikte ortadan kaldırılmasıyla, bunun yerine de itici gücü toplumsal yararı gözetmekten ibaret olan sosyal sistemin getirilmesiyle bertaraf edilebilir.

Ekolojik bunalım genel plânda sürüp gidiyor, çünkü gezegenimizde hayatı devam ettiren çevre kirlenmekte ve bozulmaktadır. Göğümüzü siyah bulutlar kaplamakta, yapraklar solmakta, ırmaklar ve göller bulanıp kararmaktadır. Bunlar, şimdilik, hangi biçimde olursa olsun, hayatımıza kıyacak tehlikeyi haber veren sinyallerdir. Tek sözle saat tertibatlı bir ekolojik bomba hazırlanıyor. Kör kuvvetler irsiyete yön veren mekanizmaları yeniden programlıyorlar. Radyasyon ve kirlenme, gelecek kuşaklarda ucubelerin ve soysuzlaşmaların büyük ölçüde artmasına yol açabilir.

Bunalımın nedeni, ABD'nde ve diğer kapitalist memleketlerinde, çevre probleminin, insanlığa nelere malolacağına bakmaksızın sadece özel azami kârı amaçlayan sınıfın hüküm sürdüğü köhnemiş sosyal-ekonomik sistemin çerçevesi içinde çözülmek istenmesindedir. Bunalımın nedeni, tekelci sermayenin Viyetnam'da uyguladığı ve Milây köyünde işlediği tüyler ürpertici cinayetlere kadar vardığı politikanın doğal çevreye de uygulanmak istenmesindedir. Bunalımın nedeni, insanın ihtiyaç ve arzularına kapitalizmin sağır olmasındadır.

Şüphe yok ki, yeryüzünde hayat bütün biçimleriyle ne bu yıl ve gelecek yıl, ne de hattâ önümüzdeki onyıllar içinde tükeniverecek değildir. Fakat bu gerçek, muhtaç olduğumuz çözümün gecikmeye tahammülü olmadığını iyice anlaşılmasına engel olmamalıdır. Halen yürürlükte olan süreçler düzeltilmesi olanaksız sonuçlar doğurabilir. Problemin bir an önce çözülmesi lâzımdır. Doğal çevrenin kirlenmesi daha bugünden birçok hastalığı

. yol açıyor; sebep olduğu ölümler günden güne artıyor. İnsan toplumunun, diğer canlı organizmaların yardım ve desteği olmadan, ayrı olarak varlığını sürdürme durumuna ulaşması mümkündür. Fakat, bilim ve teknik henüz bunu sağlayacak bir düzeye çıkmadan önce, hayatı sürdüren çevre ve bu arada bizzat insanın hayatı soysuzlaştırıldığı takdirde, bu olanak da suya düşer.

Çevre bunalımı, herkesi, bildiği ve inandığı değerleri yeniden değerlendirmeye, ödevleri ve sürekli hedefleri sıraya koymaya sevk ediyor. Bu bunalım, bütün diğer sosyal-ekonomik bunalımlarla örülen yeni bir sosyal-politik problem olarak karşımıza çıkmış bulunuyor. Bu problem de toplumun yapısıyla ilişkisi iyice incelenmeden doğru bir çözüme bağlanamaz.

Kapitalizm mahva mahkûm bir sistemdir. Ve kendi mahvına doğru da gitmektedir. Kapitalizm geçmişte de toplumsal sorumluluk duygusundan yoksundu. Gelişmesinin son, emperyalist aşamasındaysa, artık göstermelik bir toplumsal sorumluluk duygusuna da yanaşmaz olmuştur. Boşluk hep işçi sınıfı tarafından doldurulmaktadır. Bugün de sosyal, toplumsal çıkarları savunmayı yüklenen yine işçi sınıfıdır, Toplumun kaderine ilişkin sorumluluğun bir sınıftan diğerine geçmesi, onların günümüz ve yarınımız konusundaki tutumlarında kendini göstermektedir. Kapitalizm, âdeta insanlığın kaderi bu çürümeye ve ölüp gitmeye yüz tutmuş sisteme bağlıymış gibi hareket etmektedir. Ve bugün sadece azami çıkarını düşünmektedir.

İşçi sınıfı kendi yarınını ve insanlığın geleceğini, batıp gitmekte olan kapitalizmin kaderiyle bağlamıyor. O, kapitalizmin yerine, sağlam ve aydın geleceğe sahip olan sistemi getirmekle ödevli kuvvettir. Bundan ötürü, insanlığın geleceğiyle ilgili süreçler ve problemler konusunda işçi sınıfının tutumu bambaşkadır. Bu sınıf, hayata elverişli çevreyi korumak ve bu ortamda âdil toplumsal sistemi kurmak istemektedir. Ekoloji sınıfsal bir problemidir.

Komünistlerle birlik ve ittifak

BULGARISTAN HALK ÇİFTÇİ BİRLİĞİ

VE TARİHTEN BAZI İBRET DERSLERİ

Georgi Traykov

Bulgaristanda sosyalist toplumun kurulmasına Bulgaristan Komünist Partisi ile beraber Bulgaristan Halk Çiftçi Birliği (BHÇB)'nin de katılması sosyalist demokrasinin bir karakter çizgisidir.

BHÇB'nin geçenlerde toplanan XXXII. Kongresi, Birliğin, Bulgaristan Halk Cumhuriyetinin yeni gelişme aşamasındaki eylemiyle ilgili problemleri yaratıcı olarak işleyip belirledi. BHÇB bu kongrede, Komünist Partisinin Bulgaristanda gelişmiş sosyalist toplumu kurmak olan dolaysız hedefini aynen kendi ödevi olarak benimsedi. Kongre, BHÇB'nin, Bulgaristan Komünist Partisinin sadık müttefiki olduğunu ve daima müttefiki olarak kalacağını; Bulgar-Sovyet dostluğunun sağlamlaşmasını, halkların barış ve güvenliğinin korunmasını ve güçlendirilmesini, değişik toplumsal sistemlere sahip memleketlerin barış içinde yanyana yaşamaları politikasının yerleşmesini dâva edinen azimli bir savaşçı olduğunu bir kere daha doğruladı.

Bulgaristan Halk Çiftçi Birliği ikinci iktidar partisi sıfatıyla, yüksek egemenlik organlarının çalışmalarına aktif olarak katılmakta, bütün sosyal yönetim sistemi içinde rol almaktadır. BHC Halk Meclisinde BHÇB 100 milletvekiliyle, Devlet Konseyi'nde birinci başkan yardımcılığı ve dört konsey üyeliğiyle, Bakanlar Kurulu'nda da birinci başkan yardımcılığı ve dört bakanlıkla temsil edilmektedir. Halk savetlerinde, Vatan Cephesi'nde, Emek Kooperatif Tarım İşletmelerinde ve diğer ekonomik ve toplumsal örgütlerde Birlik'in 30 bin aktivisti çalışmaktadır ve bunların 863'ü sancak (il), 8350'si belediye (köy ve bucak) savetleri üyesidirler. Birliğimiz, sosyalist demokrasinin geliştirilmesi ve yetkinleştirilmesi için, memleket yönetimine ve halk ekonomisine emekçilerin geniş ölçüde katılmalarının sağlanması için büyük çabalar harcamaktadır. Halk savetlerinin her şeyden önce, ekonomi, eğitim-öğretim, kamu hizmetleri ve köylerin bayındırılması alanlarında yükümlü oldukları en önemli ödevlerin çözümüne onbinlerce BHÇB aktivisti de katkıda bulunmaktadır.

Birliğimiz Bulgaristan Halk Cumhuriyetinin dış politikasının gerçekleştirilmesine de etraflı yardımlarda bulunuyor. Biz 50'den fazla demokratik köylü partisiyle, merkezci partiler ve özülle yakınımız olan partilerle ilişki ve temaslar kuruyor ve geliştiriyoruz. Bizim uluslararası eylemimiz, Bulga-

ristanın sosyalizm kuruculuğundaki başarılarının tanıtılmasına, köylülerin barış ve sosyal ilerilik mücadelesinde birleştirilmesine, bütün dünyada çiftçileri yakından ilgilendiren spesifik sorunların çözümlenmesine yardım ediyor.

Birliğimizin bugünkü bütün eylemini bu yazıda her yönüyle göstermek gibi bir çabaya düşmeden, buraya kadar saydığımız kanıtların, sosyalist Bulgaristanın politik hayatına ve demokratik sistemine örgütümüzün tam bir erkinlik ve hak eşitliğiyle nasıl katılmakta olduğuna yeterli bir açıklıkla tanıklık ettiğini sanmaktayız.

Gerçek durum, BHÇB'nin Komünist Partisine ne kadar çok yaklaşırsa, önem ve itibarını o kadar çok kaybedeceği yolundaki kehanetleri yalanlamıştır. Hayat ve bütün sosyalizm kuruculuğu pratiği, bunun tam tersini, BKP'yle ne kadar çok yaklaşırsak, politik eylembirliğimizin o kadar çok arttığını, BHÇB olarak etki ve itibarımızın da o kadar çok güçlendiğini göstermiştir. İşte, Bulgaristan Komünist Partisinin, müttefiki olan Bulgaristan Halk Çiftçi Birliği ile ilgili Dmitrofcu politik hattı budur. BKP MK'nin Nisan (1956) Plenumundan sonra bu politik hat parlak bir başarıya ulaşmıştır.

Avrupa köylü hareketi tarihinin en eski örgütlerinden biri olarak Bulgaristan Halk Çiftçi Birliğinin 70 yıllık geçmişine bir göz atacak olursak, onun şimdiye kadar sınıfsal terkihi ve hedefleri bakımından hiçbir zaman bugünkü gibi türdeş olmadığını, halkımızın kutsal ideallerinin gerçekleştirilmesine hiçbir zaman böylesine önemli bir katkıda bulunmadığını görürüz. BHÇB artık kuruluşu sırasında belirlenen hedefleri çoktan aşmıştır. Birliğimiz, bazı Batı Avrupa memleketlerinin zamanla gerici bir mahiyet alarak politik sahneden çekilmek zorunda kalan köylü partilerinin âkıbetine uğramaktan titizlikle sakınmış, ardıcıl ve demokratik bir örgüt haline gelmiştir. BHÇB'nin bu politik hattının belirlenmesinde Komünist Partisi ile yaptığı işbirliği çözümleyici bir rol oynamıştır.

9 Eylül 1944'ten sonra, çiftçiler ile komünistler arasında birlik sağlam bir politik temele oturtularak gerçekleştirilmeye başlandı. Fakat iki kardeş parti arasında bu yararlı ve semerelli birlik ve ittifak yaratılmadan önce, BHÇB'nin çetin mücadeleler ve sınavlarla dolu büyük bir yol geçmesi, işçi sınıfının ve onun öncüsü Komünist Partisinin yönetmenlik rolünü kabul etmek olan biricik doğru çözümü arayarak bütün hatalardan arınması gerekiyordu. Hayatın ve mücadelenin mantığının bizi bu sonuca nasıl vardırıldığını göstermek üzere, burada BHÇB'nin tarihine de kısaca temas etmenin yararlı olacağını sanıyoruz.

Her şeyden önce, BHÇB'nin ve BKP'nin eylemlerinin birbirine yaklaşmasına yardım eden objektif tarihsel koşulları belirtmemiz yerinde olur. Diğer birçok Avrupa memleketinden farklı olarak, Bulgaristanda 9 Eylül 1944'e kadarki köylü hareketi, anti-feodal bir hareket veya feodalizm

kalıntılarının yok edilmesi hareketi olarak değil, esas karakter çizgisi köyde kapitalist sömürüsüne karşı, büyük sermayenin gerici kuvvetlerine, krallığa ve emperyalist bağımlılığa karşı mücadelede beliren bir hareket olarak geliyordu. Bu özellik, ülkenin daha ziyade küçük ve orta tarım üreticilerini saflarında birleştiren Bulgaristan Halk Çiftçi Birliğinin eylemine de yansdı. Büyük Georgi Dimitrof şunları belirtiyordu: «Çiftçi Birliği, burjuvaziye ve burjuva partileriyle mücadelede doğdu ve gelişti. Bu birlik, ideolojisi ve politikasıyla katkısız bir sosyal tabaka örgütü, köylü örgütü, anti-kapitalist örgüttü.» (1) Bundan ötürü, BHÇB'nin, büyük soyguncu sermaye partilerine karşı duran bir politik örgüt olarak kurulup biçimlenmesi, Bulgar işçi ve köylü hareketleri arasında karakter ve sınıfsal mücadele yönelimi bakımından yakınlık bulunması hiç de rastgele değildi, yasal bir olaydı.

Tefecilere ve muhtekirlere karşı köylülerin kendiliğinden-gelme mücadelelerinin güçlenmekte olduğu 1899 yılında kurulan BHÇB, hızla gelişerek yığinsal bir politik örgüt haline geldi. Varlığının ilk on yılı, sosyal çelişkilerin çaprazında bunalan memleketin ekonomik durumunun alabildiğine kötüleştiği zamanlardı. Bizim örgütümüzde, seçkin demokrat-cumhuriyetçi Aleksandır Stamboliyski'nin başında bulunduğu savaştan güçler sayesinde, BHÇB'nin gelişmesini büyük ölçüde belirleyen ilerici nitel çizgiler işte o yıllarda belirdi ve oluştu. Bunlar, kapitalist sömürüsüne, büyük burjuvaziye ve burjuva partilerine karşı, demokratik reformlar ve kooperatif davasının gelişmesi için mücadele; halkımıza bunca felâketler getiren krallığa karşı, halk egemenliği ve cumhuriyet için mücadele; Bulgaristanın ölümcül harplere sürüklenmesine karşı, barış ve halklar arasında karşılıklı anlayış için mücadele çizgileriydi.

Biz bugün, sosyalist devrimin üstün gelmesinden sonra Birliğimizin çalışmalarında meydana gelen köklü değişimleri anıyoruz. Aynı zamanda örgütümüzün tarihini takdirle düşünüyor, onun uğrunda en iyi temsilcilerinin savaştıkları ve can verdikleri amaçlarını canlı gerçekler haline getirerek, ilerici geleneklerini sürdürmeye çalışıyoruz.

BHÇB'nin halkın çıkarlarını savunması, Bulgaristanın Birinci Dünya Harbinden çıkması için yürütülen mücadelede bilhassa parlak bir biçimde kendini gösterdi. Birliğimizin binlerce aktivisti, komünistlerle birlikte gizli asker komitelerine katılıyor, askerleri harbe karşı isyana teşvik ediyor ve bu suretle BHÇB'nin samimi bir barış ve demokrasi savunucusu olduğunu gösteriyorlardı. Ve 1918 yılında askeri isyan patlak verdiği zaman, Birliğimizin yöneticileri hiç ikircim göstermeden ön saflarda yer alarak Radoimir Cumhuriyeti'ni ilân ettiler; çürümüş eski rejimle ilişkiyi keserek sosyal ilerilik yoluna koyulmak üzere ciddi bir tecrübe yaptılar.

(1) G. Dimitrof: Toplu eserleri, c. 8, S. 139.

Bu fırtınalı politik olaylara katılması, BHÇB'ni halk arasında büyük nüfuz sahibi bir örgüt olarak sağlamlaştırdı. Sosyal tabaka ideolojisine dayanan başlıbaşına köylü iktidarı eğilimi gibi yanlış görüşlere rağmen, Birliğin saflarına yabancı unsurların sızma ve onu gericiliğin hizmetine koşma deneylerine rağmen, BHÇB geniş köylü yığınlarının çıkarlarını savunmaya devam ediyordu.

BHÇB idaresi yıllarında (1920–23), Aleksandır Stamboliyski hükümeti birçok demokratik dönüşümler gerçekleştirdi. Bunların en başında toprak reformunu, millî eğitim ve adalet cihazının demokratlaştırılmasını, koope-ratif dâvasının teşvik edilmesini sayabiliriz. BHÇB'nin bu sosyal-ekonomik politikası, halkı sömürenlere, büyük sermayenin çıkarlarına hissedilir bir ket vurdu. Bu politika, yönetimi demokratlaştırmaya yönelik isteklerin içtenliğini gösteriyordu.

Memleketin dış politikasında da bazı değişiklikler oldu. Bulgaristan emperyalist bloklara katılmaktan vazgeçti; Balkan halkları arasında iyi komşuluk ilişkileri ve karşılıklı anlayış sağlanması, genç Sovyet Cumhuriyeti'yle ilişkilerin iyileştirilmesi yolunu tuttu. Bulgar komünistlerinin girişimiyle Sovyet Rusya için erzak ve para toplama kampanyasına başlandı. Zaman, çiftçi hükümetinin, burjuvazi tarafından yapılan hücumlara aldırış etmeksizin, toplanılan yardımın vergi konmadan ve gümrüksüz olarak gönderilmesine izin vermesi dikkate değer bir olaydır.

Bütün bu ilerici adımlar, BHÇB ve BKP'nin çabalarının iyice birleştirilmesine imkân veriyordu. Fakat bu dönemde Birlik yöneticileri çiftçi hükümeti için ölümcül sonuçlar veren birçok hata da işlediler. Bunlar arasında en ağırı, başlıbaşına köylü iktidarı hayalinin bir dogma haline getirilmesiydi. Bu hata birleşik çiftçileri tecrit etti ve işçilerin karşısına geçirdi. Bunun için, birkaç ortak aksiyona beraberce giriştikleri halde, komünistlerle çiftçiler arasında sağlam bir işbirliği sağlanamadı. Böylelikle, gökte aradıklarını yerde buluveren gerici kuvvetler, Batılı emperyalistlerin politik akıl hocalığına dayanarak, 9 Haziran 1923 karşı-devrimci askeri darbesini örgütleme olanağını da buldular. Bir gecede Aleksandır Stamboliyski hükümeti devirildi ve Stamboliyski de canavarca öldürüldü.

1923 yılının trajik kanlı olaylarından birleşik çiftçilerin çıkaracakları birçok ibret dersi vardı. Birlik içinde üyelerin gittikçe daha çoğu, başlıbaşına köylü iktidarını prensip edinmenin ne kadar hatalı olduğunu, gerçek ve sağlam bir halk iktidarının ancak işçilerle köylülerin, komünistlerle çiftçilerin elbirliğiyle yürütecekleri mücadeleyle kurulabileceğini ve savunulabileceğini anlamaya başlıyorlardı. G. Dimitrof o zaman şunları yazıyordu: «... bir işçi-köylü hükümetinin kurulması, halk yığınlarını tatmin edebilir ve memleketi huzura kavuşturabilir.» (!)

9 Haziran olaylarından Bulgaristan Komünist Partisi de doğru sonuçlar

(!) G. Dimitrof: Toplu eserleri, c. 7, s. 275.

çıkardı. Gerçek durumu çıkış noktası yapan Komünist Partisi, Bulgaristanda işçi sınıfı partisinin yanısıra, yoksullar, küçük ve orta halli köylüler arasında büyük politik nüfuz sahibi olan yığınsal bir köylü örgütü de bulunduğunu gözönüne alarak, başlıca çabasını demokratik ve yurtsever güçleri Halk Çiftçi Birliği'yle eylembirliğinden yana birleştirme amacına yöneltti. Ve pari, tekcephe bayrağını yükseltmekle, işçilerle köylülerin birleştirilmesini gerçekleştirmeye, kralcı-faşist diktatörlüğe karşı komünistlerin, çiftçilerin, bütün emekçi güçlerin ittifakını yaratmaya yol açmış oldu. BKP'nin ileri sürdüğü işçi-köylü hükümeti fikri, 1923 yılı Eylül Ayaklanmasının politik şiarı haline geldi. Bu şiarı BHÇB de benimsedi. Ve bunu gerçekleştirme amacıyla iki kardeş partinin tekcephesi meydana getirildi. BKP'nin BHÇB ile dostluk ve birliğe yönelik politikası ve eylemi, memleketimizde doğrudan doğruya 9 Eylül 1944'e götüren günlerde oluşan devrimci sürecin kendine özgü çizgilerinden birini yansıtıyordu.

BHÇB'nin Halk Cephesi'ne, daha sonra Vatan Cephesi'ne katılması örgütümüzün daha sonraki gelişmesi bakımından, memleketimizin toplumsal hayatında, emekçi halkın mücadelesindeki yerinin ve karakterinin belirlenmesi bakımından çözümleyici bir önem taşıyordu. Faşizme karşı savaşlarda komünistlerle örgütlü çiftçiler arasındaki birlik en önemli politik etkeni. Bu etkenin, devrimci anti-faşist hareketin gelişmesi bakımından, yurdumuzun Bulgar faşizminin ve Hitlerci işgalcilerin zulmünden kurtarılması Bulgar halkının bütün tarihinin en büyük başarısı olan sosyalist devrimin zafere ulaştırılması bakımından çözümleyici bir önemi vardı.

Emekçi köylü yığınlarıyla birlik ve ittifakı gerçekleştirmede, işçi sınıfı, kapitalizme ve faşizme karşı girişilen devrimci mücadelenin itici gücüydü. Devrim, memleketimizde bütün gerçek demokratik, ilerici ve yurtsever güçlerin birleştirilmesinde tarihsel bir hizmeti olan Bulgaristan Komünist Partisinin yönetimi altında başarıldı. Bulgar işçi sınıfının ve emekçi yığınlarının kapitalizme karşı yürüttükleri devrimci mücadele, Komünist Partisinin çabaları sayesinde, bütün halkın faşizme ve emperyalizme karşı, sosyal ve ulusal kurtuluş uğrunda yürüttüğü mücadeleyle birleşti. Ve Bulgaristanda faşizmin âkibetini belirleyen etken de bu oldu. Nihayet, Alman faşizminin Sovyet Ordusu tarafından hezimete uğratılması, memleketimizde işçi sınıfının, emekçi köylülerin, bütün ilerici, demokratik ve yurtsever toplumsal güçlerin özlem ve emellerini gerçekleştiren sosyalist devrimin zafere garantiledi. Devrim, örgütlü çiftçilerin cumhuriyet ve halk egemenliği emellerini, yurdun ilerici ve demokratik gelişmesi, halklar arasında barış ve dostluk emellerini hayata geçirdi. Devrimin zaferinden sonra, BHÇB'nin de Bulgaristan Komünist Partisinin müttefiki sıfatıyla memleket yönetimine katılması tamamiyle doğal ve yasal bir olaydı.

Bulgaristan Halk Çiftçi Birliği 1946 yılında yapılan tarihsel Yüksek Şûra toplantısında, hatalı ve zararlı olan tabaka prensibine bağlılığı ebe-

diyen terkederek, sınıf prensiplerini ve Komünist Partisinin tarihsel olarak gerekli yönetmenlik rolünü kabul ettiğini ve Bulgaristanda sosyalizmin kurulmasından yana olduğunu ilân etti.

Böylelikle, Bulgaristanda başlıbasına köylü iktidarı olanakları sorunu, tarihsel tecrübeye dayanılarak çözülmüş oldu. G. Dimitrof'un deyimiyle, bu sorun artık «tarih arşivine kaldırıldı». Memleketimizde kâğıt üzerinde sık sık tartışıldığı halde pratikte hiçbir zaman yalanlanamıyan gerçek, yani sosyalizm kuruculuğunda işçi sınıfının yönetmenlik rolüne olan objektif ihtiyaç bir kere daha doğrulandı.

Sosyalizmin kurulması yıllarında Bulgaristan Komünist Partisi, Halk Çiftçi Birliği'yle Leninci işbirliği ve eylembirliği politikasını sistemli biçimde sürdürdü ve derinleştirdi. Böylece, BHÇ'nin kendi spesifik çehresi ve köy emekçilerine yansıma tarzıyla belirgin bir politik parti olarak güçlenmesine yardım etti. Bu suretle de komünist partisi, BHÇB ile yaptığı politik işbirliğinin geçici taktik düşüncelere dayanmadığını, işçi sınıfının sosyalizm kuruculuğunda diğer güçlerle ittifak politikasının en önemli kısmı olduğunu ve bunun sağlam bir bilimsel temel üzerinde gerçekleştirildiğini bir kere daha ispatladı.

Örgütümüzün edindiği yeni nitel çizgiler, BKP ile daha yakın işbirliği olanaklarını, sosyalist toplum kuruculuğuna aktif biçimde katılma ve eylemlerimizle memleketin gelişmesine ve köylülerin hayatı çıkarlarına uygun bir yön alma koşullarını yarattı. Birliğimizin düşünsel-politik evrimi, kesinlikle köylülerin ardıcıl demokratik, ilerici örgütü haline, işçi sınıfı partisiyle yeni toplum kuruculuğuna angaje örgüt haline gelme mücaadesinin mantığı sonucudur.

BHÇB'nin tarihine ilişkin bu kısa anısmayı bitirirken, sosyalist devrimi zafere ulaştırma mücadelesinde komünistlerle çiftçilerin birlik ve ittifakının kurucusu, sosyalizm kuruculuğundaki eylembirliğimizin yaratıcısı sıfatıyla G. Dimitrof'un oynadığı büyük rolü özellikle belirtmek isteriz. Dimitrof, BHÇB içinde gittikçe güçlenen ilerici eğilimleri büyük bir dikkatle izliyor, kendi örgütlerinin gelişmesi ve eylemi için birleşik çiftçilerin yeni yollar arama çabalarına bütün derinliğiyle nüfuz ediyordu. Ve o, BHÇB'ndeki ilerici eğilimleri «bu örgütte hayatı, yeni ve sağlam unsur»un ifadesi olarak niteliyordu.

BHÇB'nin, memleket yönetimine ve sosyalizm kuruculuğuna katılması, yalnızca geçmişteki hizmetlerinden ve köy emekçileri geniş yığınları üzerindeki geleneksel etkisinden ileri gelmiyor. Örgütümüz, yönetime, memleket ekonomi ve kültürünü geliştirme çalışmalarına, Bulgar köyünün sosyalist kalkınmasında işçi sınıfı ile köylüler arasındaki ittifakın güçlenmesine reel ve aktif biçimde katkıda bulunduğu için, halkımızın düşünsel-politik birliğine hizmet ettiği için katılıyor; kutsal bellediğimiz Bulgar-Sovyet dostluğunun her bakımdan gelişmesi uğrunda, sosyalist toplu-

luğunun diğer ülkeleriyle işbirliğinin güçlendirilmesi ve genişletilmesi uğrunda mücadele ediyor.

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti artık hemen hemen otuz yıldır sosyalizm yolunda güvenle ilerliyor. Bu zaman içinde, halkımız hayatın her alanında tarihsel başarılarla ulaştı ve anayurdumuzda köklü değişimlerle büyük bir kalkınma sağladı. Bu olağanüstü başarılarda BHÇB'nin azımsanmayacak bir payı vardır. Örgütlü çiftçilerin, sosyalizmin maddi-teknik temelinin kurulmasına ve her şeyden önce kooperatif düzenini güçlendirip geliştirme çalışmalarına aktif biçimde katıldıkları yalnız memleketimizde değil, memleket dışında da gayet iyi bilinmektedir. Memleketimizde yeni toplumsal ilişkileri yaratma ve sağlamlaştırma, sosyalist demokrasiyi geliştirme, Bulgaristan emekçilerinin en yığinsal toplumsal-politik örgütü olarak Vatan Cephesi'ni güçlendirme, halk egemenliği ve toplumsal yönetim yersel organları olan halk savetlerinin rolünü ve itibarını arttırma yolunda BHÇB'nin büyük hizmetleri vardır.

Bulgaristanda gelişmiş sosyalist toplum kuruculuğunu Bulgaristan Komünist Partisi yönetmektedir. BKP, tarihsel X. Kongresinde, memleketin birkaç on yıllık ileri gelişmesini belirleyen bir bilimsel program kabul etti. Parti, gelişmiş sosyalizm kuruculuğunu BHÇB ile sıkı bir işbirliği halinde yürütmektedir. Cumhuriyetimizin, geçen Mayıs ayında yapılan bir referandumla halk tarafından onaylanan yeni Anayasasında, bu prensip anayasal bir norm, bir kural olarak tespit edilmiştir. Ülkemizin yeni gelişme aşamasında BHÇB'nin rolü ve yeri, BKP'nin yeni programında da belirlenmiş bulunmaktadır. Biz, bunda, Komünist Partisinin sadık müttefiki olan örgütümüze karşı Leninci tutumunu doğrulayan yeni bir belirti görmekteyiz.

BKP MK Birinci Sekreteri T. Jivkof yoldaş X. Kongre kürsüsünden şunları söyledi: «Partimiz, şimdiki kadar olduğu gibi, bundan böyle de, sadık müttefikimiz olan ve kendini halkın mutluluğu için savaşa adanmış bulunan Bulgaristan Halk Çiftçi Birliği ile omuz omuza çalışacaktır. Partimizin yeni program tasarısında da belirtildiği üzere, bu kardeş örgüt, sosyalist toplumun gelişmesinde, işçi-köylü ittifakının, Bulgaristan halkının sosyal-politik ve fikri birliğinin güçlenmesinde büyük bir rol oynamıştır ve oynamaya devam edecektir. Sosyalizm kuruculuğu yolunda bundan sonraki çabalar, BKP ile BHÇB arasında daha sıkı ve sağlam ilişkiler kurulmasını, her iki örgütün birlikte eylemlerinin zenginleşmesini ve derinleşmesini, ortak amaçlar uğrunda, ortak idealin zaferi için birlikte yürütülen mücadelede ve çalışmalarda tedricen birbirlerine yaklaşımlarını sağlayacaktır.»

Tecrübemiz, bizi, başarılı sosyalizm kuruculuğunun, halk egemenliği sistemine giren ve yeni toplumun yaratılması için içtenlikle mücadele eden diğer demokratik partilerin aktif katılımıyla güvence altına alınabileceği kanısına vardırmaktadır. BKP ve BHÇB, ortak mücadeleleri boyunca,

aralarında, tam güven ve karşılıklı anlayış temeline dayanan yeni uluslararası sosyalist ilişkiler yaratmışlardır.

Üyelerimiz, halihazırda, Bulgaristan halkının önünde duran büyük ödevlerin başarıyla yerine getirilmesi için bütün bilgi ve güçlerini harcıyarak çalışmaktadırlar. Politik ve örgütsel eylemimizin en önemli alanlarından biri, bundan böyle de, köy ekonomisi olacaktır. Örgütlü çiftçiler, köy ekonomisi üretiminde yoğunlaşma ve ihtisaslaşmaya, endüstriyel metotlar ve teknolojiler uygulamaya, tarım-sanayi kompleksleri meydana getirip güçlendirmeye ilişkin problemlerin başarıyla çözülmesi mücadelesinde aktif bir güç olmakla ödevlidirler.

BHÇB, gelişmiş sosyalist toplumu yaratma yolunda BKP ile omuz omuza çalışırken, ülkemizin iç ve dış politikasının belirlenmesine ve pratik alanda hayata geçirilmesine, Bulgaristan Halk Cumhuriyetinin daimi maddi ve mânevi kalkınması mücadelesine aktif olarak katılacak ve bu suretle de halkımıza ve yurdumuza karşı yüksek yurtseverlik ödevini yerine getirmiş olacaktır.

İşçi sınıfının sömürülmesi sisteminde yenilik

Klod Popren

Devlet-tekel kapitalizminin gelişmesiyle sermaye yoğunlaşması muazzam ölçülere ulaştı. Tekellerin kazançlarını artırmak maksadiyle büyük çapta üretimin devlet tarafından finanse edilmesi buna çok yardım etti. Sonuç olarak sömürü şiddetlendi ve giderek halkın yeni yeni tabakalarını kapsadı.

Biz bu yazıda, işçi sınıfına baskı tedbirleri kompleksini, bu sınıfın yaşam düzeyine, çalışma koşullarına yönelik sistematik hücumları, emekçilerin hayatının bütün alanlarını hedef tutan baskıları konu edineceğiz.

Sömürünün yeğin ve yaygın biçimde şiddetlenmesinin doğurduğu en karakteristik sonuçlar nelerdir? Yığınların satınalma gücünün sınırlı oluşu, iş ücretlerinin fiyat artışlarından geride kalması ve gündeliklerin dondurulması denemeleri Fransız işçi sınıfının şimdiki durumunu belirleyen daimi etkenlerdir. Bunun yanı sıra işsizlik artmakta, meslekler ve sanayi kolları çerçevesinde, iller ve memleket ölçüsünde koskoca bir deklâse ucuz işgücü yedeği meydana gelmektedir. Bir yandan, şimdiki Fransız işçi sınıfının dörtte birini teşkil eden göçmen işçiler akını da şiddetlenmektedir. Tam işgünü çalışamayan emekçilerin sayısı durmadan artmaktadır. Bu durum özellikle kadınlar arasında yaygındır ve onları ailelerinin ihtiyaçlarını karşılayabilmek üzere bir ek geçim yolu aramak zorunda bırakmaktadır. Tekeller, bu emek yedeklerini, bütün işçi sınıfının yaşam ve çalışma koşulları üzerinde baskı aracı olarak kullanıyor ve böylelikle bu sınıfın bir kat daha çok sömürülmesini sağlamaya çalışıyorlar. Bu arada iş elleri angaje eden ve bunları bir süre çalıştırılmak üzere fabrikatörlere teklif eden bazı özel firmalar türeyip palazlanıyor. Böyle aracı örgütler toplu sözleşme yapmıyor, hiçbir emek hukuku tanımıyorlar. Bunlar âdeta köle ticareti şirketlerinin modern biçimi halinde çalışıyorlar.

Köy ekonomisi üretiminde yoğunlaşma küçük ve orta çiftçilerden büyük bir kısmının yıkıma uğramalarına yol açıyor. Son 20 yıl içinde ortalama 150 bin köylü her yıl topraklarından çıkarılabilmiştir. Bu gidişle, 1985 yılında Fransa'nın aktif tarım nüfusunun 700 bin kişiye düşmesi beklenmektedir. Gençler aile çerçevesindeki çiftçiliği bırakıp gitmek ve hiçbir meslek hazırlıkları olmadan şehirlerin emek ordusuna katılmak zorunda kalmaktadırlar. Güçlü ticaret merkezleri sayısının gittikçe arttığı şehirlerde, geniş zanaatçı ve küçük tüccar yığınlarının sömürülme ve proleterleşme süreci göze çarpar bir hal almıştır. Bu suretle, çağdaş kapitalizmin gelişmesi, K. Marks'ın saptamış olduğu yasallığı, yeni «bağımsız» emeğin ücretli emeğe dönüşmesi yasallığını doğrulamaktadır.

Ücretli emek ordusuna yeni katılanlar ve göçmen işçiler, büyük işletmelerde ihtisas edinmiş işçiler (!) yetersiz vasıflılar ana kadrosunu doldurmaktadırlar. Bunlar, sınıf mücadelesi tecrübe ve geleneğinden yoksun oldukları için, en gaddar sömürüye tabi tutulmaktadırlar.

Üretimde rasyonalizasyon, çalışma hızının artırılmasına yol açıyor, emekte ihtisaslaşmayı, yeni işi en basit ve monoton bir sürü işlemlere bölüp, bir işçiye sadece bu işlemlerden birini yaptırmayı son haddine vardiıyor. Emek sürecinin şiddetlendirilmesi çoğu defa fizyolojik olanakları da zorlayan ölçülere varıyor. Üretimde sayısı gittikçe artan ve sık sık ölümle sonuçlanan kazalar ve sinir-ruh yıpranması hastalıkları bunu gösteriyor. Kapitalist, üretimde rasyonalizasyondan, işçinin vasıflılık düzeyini indirmek için, daha karmaşık emeğe, daha az karmaşık emeğin fiyatını ödemek için yararlanıyor.

Kapitalist rasyonalizasyon metodları evriminin, emeği ödemede yeni biçim ve sistemlere başvurulmakla yakın ilişkisi vardır. Fabrikatörler bu rasyonalizasyonu azami ayrımlaşmayla gerçekleştirmeye çalışıyorlar. Fransasa bu ayrımlaşma metodlarından biri «işyeri tasnifi» dedikleri usuldür. Bu usule göre, bir yanda, her biri için belirli bir iş ücreti ödenen çeşitli işyerleri; bir yanda da azami verimliliğe ulaşmaya imkân veren mesleki bilgi ve pratik alışkanlıklara sahip işçiler vardır. Böyle bir vasıflı işçinin önce bütün «suyunu sıkan» patron, sonra onu daha az vasıf gerektiren bir işe geçiriyor. Böylelikle onun ücretini de makaslıyor. Ücret târifeleri manveralarından da ustalıkla yararlanan patron, güttüğü başka bir amaca, işçileri parçalama ve birbirine karşıkoyma amacına ulaşmakta da güçlük çekmiyor.

Teknik ilerlemenin şimdiki aşamasına uygun düşen kapitalist rasyonalizasyon, yalnız büyük bir fiziksel gerginlik doğurmakla kalmıyor, aynı zamanda sinir ve ruh yıpratıcı muazzam bir gerilim yaratıyor. Günümüzde, emeğin entansifleştirilmesi ve aynı zamanda çalışma süresinin doğrudan doğruya uzatılması, sömürünün şiddetlendirilmesini belirliyen etkenler haline gelmiş bulunuyor.

Üretimde kapitalist rasyonalizasyonun sebep olduğu işçi çıkarmaları, geri kalan işçilerin yükünü o nispette artırıyor. Üstelik, işyerinde gereken teknikten yoksunluk, yetersiz güvenlik ve sağlık koşulları, görevde terfi sorunlarında idarenin keyfi davranışları, mesleki onur duygusunun haysızca sömürülmesi bel büyüküyor.

Büyük işletmelerde zat işleri şubelerinin, bu tür emek örgütü metodları uygulamanın emekçilerde işe karşı bir ilgisizlik uyandırdığını farketmemeleri imkânsızdır. İşte bundan ötürü, patronlar, emeğin inceden inceye ihtisaslaşması karakterini korumakla beraber, emekçilerde üretime karşı

(!) Bunların sayısı 1954—68 yıllarında 850 bini buldu. Bugün hepsi işçi sınıfının üçte birini teşkil etmektedir.

ilgi uyandırabilmek için çeşitli denemeler yapmaktadırlar. Bu cümleden olarak, işçilere üretimde bir işlem değil, birkaç işlem gördürmek isteyen patronların, bu suretle verimi arttırmaya çalıştıkları göze çarpmaktadır. Patronlar bir yandan da, işletmede «ödevlerin tespiti çalışmaları»na ve bu ödevlerin yerine getirilmesi metotlarının belirlenmesine sözümona «katılma»ya emekçileri de celbetme yolunda denemeler yapmaktadırlar. Bu suretle sömürü öyle bir inceliğe ulaşmaktadır ki, buna âdet bizzat sömürülenler de katılmış olmaktadır. Patronlar sömürünün yeni ve daha maskeli bir aracından başka bir şey olmıyan paternalizmin ⁽¹⁾ çeşitli biçimlerine de başvurmaktadırlar.

Daha çok ihtisaslara göre kategorilere ayrılmış yetersiz vasıflı işçileri kapsayan emek ilgisizliği ve şevksizlik tedricen diğer vasıflı işçileri de sarmaktadır. Üretim sürecinin ayrımlaşmasına, birbirinin tekrarı bir sürü küçük işleme bölünmesine, kendilerinden gitgide daha yeğin çalışma istenen vasıflı işçiler de kurban ediliyorlar. Hattâ bazı mühendis-teknisyen kadroları ve yönetim görevlileri de bundan zarar görüyorlar. Kafa emeği ayırımı metotları uygulayan sermaye, mühendisin kafa gücünü de işçinin kol gücünü sömürdüğü gibi sömürüyor. Bütün bunlar, elebaşları haris çıkarları için üretim güçleri enternasyonalizsyonunun meyvalarını da sömüren çok uluslu karma tekellerin işletmelerinde gittikçe daha geniş ölçüde uygulanıyor.

Bilimsel-teknik ilerleme, işçi sınıfının genel meslek ve teknik bilgi düzeyinin yükselmesine ve onun maddi ve mânevi ihtiyaçlarının çoğalmasına yol açıyor, fakat öte yandan, sermayenin giderek yetkinleştirdiği «yürüyen şerit» sistemi işgücü üzerinde yıpratıcı bir etki yapıyor ve bu gücün gelişmesini engelliyor. Tekeller emekçileri ileriliğin nimetlerinden yoksun ediyor, bilim ve teknik alanındaki bulguları hep kendi zenginleşmeleri yolunda kullanıyorlar. Bilimsel-teknik devrim aynı zamanda üretim araçları üzerinde kapitalist mülkiyetin doğurduğu sınırlamalarla da karşılaşılıyor.

Fransada bilimsel araştırma harcamaları genel millî hâsılanın % 2,28'ini geçmiyor.

Üretimde ezgiyi arttıranlar bir yandan da sendikal hak ve hürriyetlere karşı saldırıya geçiyorlar. Egemen sınıf, emekçi yığınlarını kendilerini savunma ve sömürüyü durdurma araçlarından yoksun etmeye çalışıyor. Bu yöndeki sürekli çabalar, bu sınıfın sosyal-ekonomik politikasının karakteristik bir çizgisidir.

Devlet-tekel kapitalizmi, sınıfsal ezgi uygulaması ve finans oligarşisinin pençesindeki işçi sınıfının ve bütün halk tabakalarının sömürülmesi için tek bir mekanizm meydana getiriyor. Bu önemli sömürü süreçlerini ve topyekûn işgücünün tekelleri sermaye çıkarına yeniden üretimini ayarlama

(1) Paternalizm: Kapitalist ülkelerde bazı işletmelerde işçileri sınıf savaşımdan vazgeçirmek amacıyla uygulanan göstermelik kaygı politikası.

fonksiyonunu kolektif kapitalist sıfatıyla devlet üstleniyor. Bu yasallık zamanımızın koşullarında sömürünün kendisine yeni çizgiler kazandırarak alabildiğine gelişme gösteriyor. Devlet bunun güçlenmesine, örneğin, vergi ve kredi politikası, fiyat politikası, ücretlerde çeşitli kesintiler vb. gibi araçlarla yardım ediyor. Fransada ekonominin tekelci yapısının sağlamlaşmasına yardım eden devlet, eli altındaki bütün araçları kapitalist birikimin hizmetine koşarak, tekellerin gücünü daha da yetkinleştiriyor ve tamamlıyor. Kapitalist plânlamasının, «gelirler politikası»nın ve diğer devlet iktisat sistemi özelliklerinin esası, ulusal gelirin bunlar vasıtasıyla büyük sermaye yararına dağılımından ve bu maksatla da halk yığınlarının gelirlerinin ve ihtiyaçlarının budanmasından ibarettir.

Devlet, toplumsal yeniden üretim sürecine, emek ile sermaye arasındaki ilişkilere doğrudan doğruya ekonomik ayarlama araçlarıyla karışıyor, Bundan maksat, işçi sınıfının sömürülmesine hız vermek, ücretlerin artırılmasına engel olmak, haddinden fazla uzun iş haftasını böylece sürdürmek, sosyal müesseseler kurulmasını ve toplumca yararlanılacak kurumların meydana getirilmesini sınırlamaktır. Vergilerin artırılması da sömürünün şiddetlendirilmesi üzerinde önemli bir etki yapmaktadır. İşçinin ödediği dolaysız vergilerin yıllık toplamı çoğu defa onun bir aylık kazancını aşmaktadır. Bütçenin gelirler kısmının $\frac{1}{10}$ 70'i dolaylı vergilerden sağlanmaktadır. Belediye kurullarının icraatının finansmanına devletin katılma payı giderek azalmaktadır.

Tekelci burjuvazi, sosyal sigorta ve devlet yardım fonları üzerinde dolaysız bir kontrole sahip olmaya çalışıyor. Onun maksadı, her şeyden önce sermaye birikimi çıkarlarını gözeterek, sosyal ödemelerin ölçüsünü belirlemekte söz sahibi olmaktır. Bu problemin bir başka yanı da vardır. Çıkarıcı düşüncelerle hareket eden finans oligarşisi, aile ödentilerini, emek borsasının önemli bir yedeği olan kadınların istihdamı düzeyini etkilemek maksadiyle, arttırmakta veya azaltmaktadır. Tek sözle, egemen sınıfın sosyal-ekonomik politikası, işgücü değeri ödentileri harcamalarını, sadece bu gücün içinde bulunduğumuz aşamadaki en zorunlu yeniden üretime ihtiyaçlarını giderecek biçimde ayarlamaktadır.

Bilindiği gibi, iş ücretinin miktarı, başlıbaşına, kapitalist sömürüsünün derecesini yansıtmaz. Kapitalist sömürüsü, artık-değer normunda, yani artık emeğin gerekli emekle bağıntısında ifadesini bulur. Bundan ötürü, ücretin değişmediği sürece, işgününün uzunluğunu ve çalışmanın yegînlliğini gözönünde bulundurmanın önemi vardır. Hattâ emekçilerin ücretleri artsa bile, sadece bu husus, onların durumu hakkında fikir vermeye yetmez.

Günümüzde emekçilerin ihtiyaçları çerçevesi genişlemektedir. İşgücü değerinin normal ölçüde ödenmesi ve bir işçi ailesinin yeni ihtiyaçlarının giderilebilmesi için, önce konut ve taşıt probleminin çözülmesi, mili eği-

tim sisteminin genişletilmesi, sağlık ve diğer çeşitli hizmet ve yardımların iyileştirilmesi, sporun, kültürün geliştirilmesi gerektir. Kısacası, işgücünün yeniden üretimi bütün toplumun katılımını gerektirmektedir. Bu fonksiyonların bir kısmını devlet üstlenmektedir. Fakat bu amaçlara ilişkin devlet harcamalarının azaltılması veya sınırlandırılması, sömürünün şiddetlendirilmesiyle birdir. Sosyal hizmetler ve yardım alanının gelişmesi için küçük bir ödenek ayıran devlet, bu alanda da tekeller yararına sömürünün kolektif örgütçüsü rolünü oynamaktadır.

Şu da unutulmamalıdır ki, devlet, sosyal sigorta, konut yapımı, eğitim-öğrenim vb. harcamalarında artışı azaltmak veya sınırlamakla, emekçileri gelirlerinin birazını «kara gün» için ayırmak zorunda bırakmaktadır. Kredi-finas kurumlarının eli altına giren bu biriktirmeler de sermaye birikimi için, yani sömürü ilişkilerinin yeniden ve daha geniş ölçüde üretimi ve durmadan yenilenmeleri için kullanılmaktadır.

İşçi sınıfının durumunu başka etkenler de etkilemektedir. Örneğin, konut veya taşıt problemini ele alalım. Emekçiler ya yüksek kiralara katlanmak veya çok pahalıya da gelse bir konut edinmek zorundadırlar. Taşıt harcamaları da artmaktadır. Hükümetin «hafif hastalıklar» ödentilerini budaması, aile bütçelerine olumsuz bir etki yapmıştır.

Fransada emekçilerin giderek artan hoşnutsuzluğunun objektif temeli budur. 1968 Mayıs-Haziran olayları, emekçilerin eskisi gibi yaşamak istemediklerini göstermiştir. Fakat devletten destek gören tekerci sermaye, işçi sınıfının yaşam düzeyine karşı saldırısına devam etmekte, çetin mücadeleler sonucunda elde edilmiş kazanımları geri almaya çalışmaktadır. Fiyatlar artmakta, vergi yükü giderek ağırlaşmaktadır.

Halk yığınlarının çıkarlarının başarıyla savunulması, emekçilerin gelir kaynağı olan her şey için, ayrı ayrı ve dağınık değil, birlikte ve kenetli bir mücadele, sırf ekonomik, «nicel» istekleri hayat şartlarının iyileştirilmesini amaçlayan genel isteklere karşı koymaksızın mücadele yürütülmesi anlamına gelmektedir. Yoksa, burjuvazinin elleri, emek gelirlerinin ayrı ayrı bölümleri üzerinde çeşitli manevralar çevirebilmesi için, serbest bırakılmış olur.

Komünist Partisi, hayat şartlarının kötüleşmesi ile iktidarın politikası arasındaki sıkı bağlantıyı yığınlara açıklamaya çalışmaktadır. Komünistler, işletmenin kendi çerçevesi içinde, kapitalist sömürünün sınırlandırılmasını ve bu sömürünün sonuçlarının yumuşatılmasını amaçlayan bütün sosyal-ekonomik isteklerin gerçekleştirilmesi için mücadele ediyorlar. Bu alandaki kazanımlar, daimi bir tehdit altında olsa da, işçi sınıfının biraz durumunu düzeltmesine imkân veriyor ve patronların keyfi hareketlerine karşı daha sonraki mücadele için bir basamak yaratıyor. FKP bir yandan genel ulusal problemlerin çözümü için savaşıyor. Bunlar iş ücretlerinin artırılması (bu uğurdaki kampanya «ayda 1 000 franktan az olmayan bir

ücret» şiarı altında yürütülüyor); normal konut koşulları yaratılması; bil-hassa gençler için, bir meslek edinme ve mesleki-teknik vasıflarını geliş-tirme hakkının tanınması; taşıt örgüsünde ve sağlık sisteminde hizmet ve çalışmaların iyileştirilmesi; söz hakkının güvence altına alınması (özel-likle, televizyon ve radyoda yönetimin demokratlaştırılması); vurucu atom güçleri yaratma ve nükleer silâhlanma politikasına son verilmesi prob-lemleridir.

Bu genel ulusal isteklerin gerçekleştirilmesi kampanyası, memlekette, toplu dilekçeler sunma, toplantılar, yığmsal gösteriler tertipleme ve iş bırakımı gibi değişik biçimler alıyor. Bu mücadele süreci içinde işçi sınıfı sosyal ilerlemenin esas itici gücü olma rolünü kabul ettiriyor. Genel ulusal istekler uğrundaki mücadelenin başarısı, işçi sınıfına, kapitalist düzen çerçevesi içinde kendi sosyal-ekonomik durumunu da iyileştirme olanağı verecektir. Fakat bu başarı ancak günü gününe mücadeleyle elde edile-bilir. Eğer sorun başka biçimde ileri sürülürse, bu, işçi sınıfının, daimi surette sömürünün «mekanik baskı»sı altında bulunduğu, bu baskıyı tekell-lerle devletin ortak çabalarla eyleme geçirdikleri koşullar içinde silâhsız bırakılması anlamına gelir.

Yaşama ve çalışma koşullarının iyileştirilmesini amaçlayan günlük mü-cadele, emekçilerin politik savaşa geçilmesi gerekliliğini daha bilinçli olarak kavramalarına yardım edecektir. İşçi sınıfının devrimcilik bilincinin oluşması, komünist partisinin, her şeyden önce işletmelerde, politik ve ideolojik yönetmenliği daimi surette ele almasını gerektiriyor. İşçi, kapita-list sömürünün ezgisini başka yerde değil, çalıştığı işletmede doğrudan doğruya sırtına hissediyor. Bundan ötürü, FKP'nin 1971 Kasımında yapı-lan Ulusal Konferansı, işletmelerdeki komünistlerin çalışmaları konusuna hasredilmiştir. Bizim ideolojik ve politik çalışmalarımız elbette şehrin mahallelerinde, işçi sınıfının yığılık bulunduğu konum yerlerinde, vasıfsız işçiler, çok çocuklu aileler ve bireylerinden sadece birinin çalışabildiği aileler, kimsesiz analar ve işsiz gençler gibi en çok haksızlığa uğrayan insanlar arasında da enine-boyuna geliştirilmelidir.

FKP bir «halk birliği demokratik hükümeti programı» hazırlamıştır. Parti, bu programda, tekeller iktidarının yerine, sosyalizme yol açacak bir ilerici demokrasi getirilmesi hususunda açık perspektifler göstermektedir. Şimdi komünistler bu programı her şeyden önce işçi sınıfı ve bütün emekçi taba-kaları arasında yaymak için büyük bir kampanya yürütmektedirler. Artık bu programdan 800 bin nüsha kadar çoğaltılıp dağıtılmış, binlerce top-lantı tertiplenmiş, bu dokümanın içeriği ve «politik hattının değiştirilmesi» çağrısının özü komünistler tarafından izah edilmiştir. Biz, işçi sınıfına, gençliğe ve halk yığınlarına, Fransız Komünist Partisinin ileri sürdüğü tek-liflerin hepsinin hayati ihtiyaçlarına ve memleketin çıkarlarına uygun olduğunu göstermeye çalışıyoruz. Bütün çabamızı, fikirlerimizin milyon-

larca Fransız yurttaşına ulaşmasını, programımızın yığınların isteği haline gelmesini sağlama hedefine yöneltmiş bulunmaktadır.

Halk ittifakı şiarı, Fransa'nın politikasının kökten değişmesi uğrunda mücadele için, partimizin işçi sınıfı etrafında bir kuvvetler birliği yaratma emelini yansıtmaktadır. Bu savaşta çözümleyici rolü adı geçen ittifak oynamalıdır. İşte bunun için, işletmelerde, hele demokratik millileştirme isteklerinin kuvvetle ileri sürüldüğü işyerlerinde çalışan parti ocaklarının bilhassa aktif davranmaları gerekmektedir.

İşçi sınıfının aktifliğini arttırmak, politik bilincini yükseltmek, aynı zamanda sınıf mevzilerinde yer alan ve yığın hareketinin gelişmesinden yana olan sendikaların rolünün güçlenmesine, eylem alanlarının genişlemesine yol açmaktadır. Sendika örgütlerinin, bu örgütlerde çalışan ve bütün emekçilerle birlikte patronların ezgisine ve keyfi hareketlerine karşı savaşan komünistlerin ödevi, mücadeleyi daha yüksek bir düzeye çıkartmaktır. Birçok istek, çeşitli kategorilerden işçilerin veya aynı işletmenin, aynı sanayi kolunun bütün emekçilerinin ya da bütün işçi sınıfının çıkarlarını yansıtmaktadır. Bu istekleri gerçekleştirme mücadelesi geniş bir cephe üzerinde yürütülmelidir. Bu da, mücadelenin şu veya bu aşamasıyla ilgili olarak ileri sürülecek şiarların demokratik yoldan tespitini, bir başka deyişle, bunların formüle edilmesine ve ileri sürülmesine bizzat emekçilerin katılmalarını, başarıya ulaşabilmesi için en uygun sınıf savaş biçimlerinin aranıp bulunmasını gerektirmektedir. Bu suretle, sendikalar, partinin yönetmenlik rolünü bir değişmeye uğratmadan, işçi sınıfının ve bütün emekçilerin emellerine ve çıkarlarına cevap veren fikirler ve bu nitelikte bir toplum için mücadeleye katkıda bulunmaktadır. Bu katkıyı, sendika hareketinin gelişme gelenek ve özellikleri, onun sınıfsal tutumu ve yığınsal karakteri belirlemektedir.

Tekelci sermayenin çıkarları ve şimdiki rejimin önemsiz bir azınlık yararına izlediği politik hat ile halkın ezici çoğunluğunun çıkarları arasındaki çelişkiler daha çok derinleşmiş ve keskinleşmiş bulunuyor. Politik değişimler sorunu artık gündem konusudur. Partimizin bütün eylemi bu zorunluğun kavranmasına yardım etmektedir.

Ulusal kurtuluş hareketi

ULUSLARARASI BİLİMSEL-TEORİK KONFERANS

27–29 Haziran 1972 günleri, Prag'da, «Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi tarafından örgütlenen ve «Asya ve Afrika ülkeleri ulusal kurtuluş hareketinde yeni aşama ve anti-emperyalist güçlerin birliği problemleri» konusuna hasredilen bir bilimsel-teorik konferans yapıldı.

Konferansa, Amerika Birleşik Devletleri, Alman Demokratik Cumhuriyeti, Arjantin, Bolivya, Brezilya, Bulgaristan, Cezayir, Çekoslovakya, Endonezya, Filipinler, Finlandiya, Fransa, Güney Afrika Cumhuriyeti, Hindistan, Irak, İngiltere, İran, İtalya, Japonya, Kanada, Kıbrıs, Kolumbia, Lübnan, Macaristan, Moğolistan, Paraguay, Polonya, Potekiz, Romanya, Senegal, Sovyetler Birliği, Sudan, Suriye, Tunus, Türkiye, Ürdün, Yunanistan komünist ve işçi partileri temsilcileri; Asya ve Afrika ilerici partileri ve ulusal kurtuluş hareketleri, yani Angola Halk Kurtuluş Hareketi, Arap Sosyalist Birliği (Mısır Arap Cumhuriyeti), Arap Sosyalist Uyanış (Baas) Partisi (Irak), Kürdistan Demokratik Partisi (Irak), Arap Sosyalist Uyanış (Baas) Partisi (Suriye), Güney-Batı Afrika Milliyetçi Örgütü (Nambiya) temsilcileri ve aynı zamanda Somali Demokratik Cumhuriyeti Yüksek Devrim Konseyi'nin bir üyesi katıldılar.

Konferansta, günümüzün koşullarında ulusal-demokratik devrimin itici güçleri, bu devrimin çeşitli memleketlerde, özellikle ilerici rejimlerle yönetilen ülkelerdeki gelişmesinin ayırdedici çizgileri, Asya ve Afrika ülkelerinde toplumun sosyal ve devletsel yapısı, anti-emperyalist ve ilerici güçlerin Tekcephesi gibi sorunlar ve aynı zamanda sosyal ilerilik ve barışa karşı mücadelede anti-komünizmden ve anti-sovyetizmden yararlanmak isteyen emperyalizmin, sömürgeciliğin ve iç gericiğin entrikalarıyla ilgili problemler ele alındı.

Dostça ve yaratıcı bir tartışma havası içinde geçen bu konferans, komünist ve diğer sol ve ilerici partiler ve güçler temsilcileri arasında toplantılar, sosyal düşüncümleri ve uluslararası anti-emperyalist cepheyi daha da güçlendirmeyi amaçlayan mücadelede tecrübe değiş tokuşuna imkân veren böyle toplantılar tertiplemenin ne kadar faydalı olduğunu doğruladı.

Bu konferansla ilgili materyaller dergimizin bundan sonraki sayılarında yayımlanacaktır.

Olaylar, yankılar, düşünceler

PETROL TEKELLERİNE DARBE

Ara Haçadur

Yakın ve Orta-Doğu halklarının kurtuluş savaşı petrol sorunuyla sıkı sıkıya bağlıdır. Bu bölgedeki petrol çıkarımı (yılda bir milyar ton kadar) uluslararası dev tekellerin ellerinde toplanmıştır. Bunların muazzam kazançlar elde etmeleri, daha ziyade, bu bölge ülkelerinin emperyalist devletlerin sömürge veya yarı-sömürgeleri oldukları devirden kalma imtiyaz koşullarından ileri gelmektedir.

Son yıllarda bölgede petrol tekellerine karşı mücadele şiddetlendi, mücadele biçimleri daha çeşitli ve semerli olmaya başladı. Bundan birkaç ay önce, haklarını elbirliğiyle savunmak üzere Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü'nde (OPEK) birleşen devletler, kendi topraklarında petrol çıkarmakta olan kumpanyalara % 20 oranında katılma hakkı istediler. Kazançları her ölçüyü aşan işletmeciler, bunu «prensip bakımından» kabul etmek zorunda kaldılar. Fakat iş pratik tedbirler alınmasına gelince, bu hakkı gerçekleştirme sorunu sonu gelmez tartışmalar içinde boğulup gitti.

Tekellerin mevzilerine karşı kesin bir hücumla geçilmesi gerekliliği günden güne daha şiddetle hissediliyor. Bu yönde Cezayir, Mısır ve Libya önemli adımlar attılar. Ve işte 1 Haziran 1972 günü de «Irak Petroleum Kimpani'nin (IPC) millileştirildiği dünyada duyuldu. Bu kumpanya Irak'ta uzun yıllardan beri Yakın-Doğunun en zengin petrol yataklarından birini işletiyordu. Hisse senetlerinin sahipleri İngiltere, Hollanda ve Birleşik Amerikanın en büyük tekelleri olan «Britiş Petroleum», «Royal Datç-Şel», «Standart Oyl of Nyü Cersey» ve «Mobil Oyl» kumpanyaları ve aynı zamanda «Kompani Fransez de petrol» kumpanyasıydı.

Irak'ın bu davranışıyla dayanışma ifadesi olarak, Suriye hükümeti de IPC'ye ait petrol boru hatlarını millileştirdi.

Irak'ta petrol emperyalizmine ilk darbe, 1961 yılında, IPC'nın imtiyazında olup da işletilmeyen toprakların % 99,5 kadarının geri alınmasına ilişkin kanunun kabul edilmesiyle indirilmiştir. Fakat Irak o zaman başlıbaşına petrol çıkarımı işini örgütleyebilecek durumda değildi ve bu ana üretim kolu (bütçe gelirlerinin yüzde 50'si, sermaye yatırımları fonunun yüzde 80'i) yine evvelki gibi yabancıların ellerinde kalıyordu.

Irak Komünist Partisi, iktidarda bulunan kuvvetleri değerlendirmede, daima onların petrol sorunuyla ilgili tutumlarını temel ölçüt kabul ediyordu. Partinin kurucusu Fahid yoldaş, İngiliz emperyalizminin Irak'ta Habaniya ve Aş Şubaybi'deki askeri üslerinden ziyade, petrol kumpanyalarıyla tutunduğunu söylüyordu. Parti, ekonomik bağımsızlık olmadan tam politik bağımsızlığın da mümkün olmayacağı kanısındaydı. Ekonomik

bağımsızlığa götüren yol da, mevcut imtiyazlara son verilmesi ve yeni imtiyazlar vermekten kaçınılması suretiyle petrol üzerindeki hakların emperyalist tekellerden geri alınmasından geçiyordu.

Ne var ki, Yakın-Doğuda ve tüm dünyada zamanların değişmiş olduğunu kabul etmek istemiyen IPC, 1961 yılında, petrol karteline ⁽¹⁾ karşı girişilen aksiyonu «cezalandırma» tedbiri olarak Irak'ın çıkarlarını açıktan açığa sınırlamaya başladı. Kumpanya sermaye yatırımlarını kesinlikle azalttı. Bu yüzden, petrol çıkarımı, bölgenin öteki ülkelerine kıyasla, üç kat daha yavaş artıyordu. Bazı zorunlu kesinti ve vergileri ödemekten de vazgeçen kumpanya, hükümete 343 milyon dolar kadar borçlandı.

Irak hükümeti anlaşma yolu bulmayı denedi. Fakat başvuru görülmeler bu yılın Şubat ayında kesildi, zira «Le Monde» gazetesinin de belirttiği gibi, «kartel, bir anlaşmaya varmaktan ziyade, kendi yararına bir karara varılmasını hedef tutuyordu.» ⁽¹⁾ Bu maksatla sabotaja devam eden IPC, Kerkük'teki en büyük petrol yataklarında çıkarımı hemen iki defa azalttı. İktisatçıların hesaplarına göre, bu durum, memleketi yıl sonuna kadar 300 milyon dolarlık bir zararla tehdit ediyordu.

Bağdat Radyosu, 1 Haziranda Cumhurbaşkanı Bakır tarafından imzalanarak açıklanan IPC'yi millileştirme buyrultusunu «petrol emperyalizminin sonu geldi» diyerek bildirdi. Bu kumpanyanın millileştirilmesiyle ilgili olarak Londra'da yapılan tartışmalar sırasında, İngiliz muhafazakârlarından birinin, Başbakan'a hitab ederek, «Başra'ya niye savaş gemileri göndermiyelim?» diye sorması gayet anlamlıdır. Bu soru Avam Kamarası'nda sadece gülüşmelerle karşılanmıştır.

Şüphe yok ki, muhafazakârların da sezdikleri gibi, artık savaş gemilerinin zamanı geçmiştir. Fakat Irak hükümetinin bu kesin işleminin Batı çevrelerinde çok kötücül bir tepkiyle karşılandığı söz götürmez. Bu çevreler, IPK'nin millileştirilmesini, «The New York Times»in deyimiyle, Bağdat radikal rejiminin son derece tehlikeli bir girişimi olarak nitelemişlerdir. ⁽²⁾

Irak hükümeti bu millileştirmeyi birdenbire kararlaştırmış değildir. Bu, koşulları iyice olgunlaşmış ve enine- boyuna düşünülmüş bir aksiyondur. Fakat bunun şimdi, IPC ile on yıldan fazla süren bir anlaşmazlıktan sonra başarılmasının sebebi nedir?

Bunun sebebi ve dayanağı, her şeyden önce, Irak'ta 1958 yılından beri ilk defa olarak, ülkenin bütün ilerici güçlerinin ulusal birlik ve topluluğunun sağlanması için gerçekten ciddi adımlar atılmış olmasıdır.

Irak devrimi çetin bir yol geçti. Demokrasiye aykırı davranışlar, emper-

⁽¹⁾ IPK'ye, kurucu kumpanyalardan başka, «Standart Oyl of Kaliforniya», «Galf Oyl» ve «Esso» da dahildirler.

⁽¹⁾ «Le Monde», 14. 6. 1972.

⁽²⁾ «The New York Times», 8. 6. 1972.

yalist çevrelerin desteğine dayanan gericiliğe, ulusal hareketteki ikinci çelişkileri sömürme ve bunları ciddi anlaşmazlıklara doğru körüklemeye olanağı verdi. Bu durum sosyal ilerlemeyi yavaşlattı, halk yığınlarını devrimin gelişmesine aktif biçimde katılmaktan fiilen alakoydu. Ardıcıl yurtseverler olan komünistlere karşı kanlı baskı ve kovuşturmalar, Kürt halkına karşı girilen kardeş kırımı harbi, birbirinin yerini alan rejimleri zayıflatıyor, uluslararası tekellerin baskısına dayanabilmeleri için kendilerine arka olabilecek anti-emperyalist güçler birliği içinde yerlerini bulmalarına engel oluyordu.

Irak'ta yurtseverler hareketi ve bu hareketin komünist öncüsü, tüm Arap kurtuluş dâvasına, Arapların sosyal ve ekonomik kalkınması dâvasına büyük zararlar veren halk aleyhtarı politikaya karşı azimli bir mücadele yürütüyorlardı. Artık bu alanda kayda değer başarılar elde edildiğini memnuniyetle söyleyebiliriz.

Geçen yıl Kürt probleminin çözümüne ilişkin bir anlaşmaya varıldı. Bu anlaşma, geçmişte büyük ezgilere uğramış ve ulusal haklarından yoksun edilmiş bir halkın artık barış hayatına geçmesi önkoşullarını yaratmaktadır. Bugün esas mesele, bu anlaşmanın ardıcıl olarak hayata geçirilmesinde, tam ve eksiksiz uygulanmasıdır. Anlaşma, ancak bu takdirde, Irak halkının birliğinin sağlanması, memlekette ilerici güçlerin sağlamlaşması dâvasına gerçek bir katkı olabilecektir. Bu yolda olağanüstü önemli ikinci adım, iktidardaki Arap Sosyalist Uyanış (Baas) Partisi tarafından önerilen ve Komünist Partisi ile Kürdistan Demokrat Partisi de dahil olmak üzere bütün ilerici ve devrimci güçlerin tekcephesinin kurulmasını öngören ulusal hartadır. Bu yıl içinde, Irak Komünist Partisi MK üyesi olan iki komünist de hükümete girmişlerdir.

Biz memleketimizin doğru bir yol üzere geliştiği kanısındayız. Bu eylemleri diğerlerinin izliyeceğini, ilerici güçlerin etkili bir birlik ve işbirliği sağlayacaklarını, politik ve ekonomik kazanımların savunulmasına halk yığınlarının gerçekten katılmalarına elveren koşulların yaratılacağını ümit ediyoruz.

Alınan tedbirler, sömürden azat ve emperyalizmin entrikalarına direnebilecek kadar güçlü bir Irak yaratılması için hayati bir ihtiyaçtır. Bu gerçek, IPK'nın millileştirilmesi sırasında derhal kendini göstermiştir.

Memlekette halk tekvücut olarak hükümeti desteklemektedir. Irak Komünist Partisi MK Politbürosunun Cumhurbaşkanı Ahmet Hasan El Bakr'a gönderdiği mesaja IPC'nin millileştirilmesi kararının, kendi petrol zenginliklerini emperyalist tekellerin kontrolünden kurtarmak isteyen halkın iradesini dile getirdiği belirtiliyordu.

Petrol kartelinin meydan okumasını memleketin metanetle karşılamasına imkân veren bir diğer olağanüstü gelişme de, onun artık yeraltı ulusal

zenginliklerini kendi tecrübesi ve kadrolarıyla başlıbaşına işleyebilecek hale gelmiş olmasıdır.

Geçenlerde, Irak Ulusal Petrol Kumpanyası'nın büyük kapasiteli ilk petrol yatakları özel bir törenle eyleme geçirildi. Vaktiyle, Irak, IPC'nin istilâk ettiği topraklarda petrol çıkarımını örgütlemek üzere kendisine yardım edilmesi ricasıyla Batı memleketlerine başvurduğu zaman red cevabıyla karşılaştı. Yardım Sovyetler Birliğinden geldi. Sovyetler Birliğinin ekonomik yardım ve desteğiyle, Kuzey Rumeyla bölgesinde meydana çıkarılan yataklar kısa zamanda hazırlandı ve işletilmeye başlandı. Daha önemlisi, yine Sovyet uzmanlarının yardımıyla, ulusal kadrolar yetiştirildi. Bunlar, üretimin yönetimini kısa zamanda ellerine alabildiler. Böylece, memleketin yabancılara bağımlılıktan tamamen kurtarılması işi sağlam bir temel üzerinde başarılmış oldu.

Petrol çıkarımında Sovyetler Birliğinin yardımı, iki memleket arası ilişkilerde rastgele bir bölüm değildir. Memleketlerimiz arasında kurulan ilişkiler, 9 Nisan 1972 günü Bağdat'ta imzalanan dostluk ve işbirliği antlaşmasıyla güçlendirilmiştir. Bu antlaşma politik, ekonomik, teknik, eğitim-sel ve kültürel bütün alanlarda, egemenliğe ve toprak bütünlüğüne karşılık saygı ve işçilere karışmama prensipi temeli üzerinde geniş perspektifler açmaktadır. Irak'ın başlıbaşına ve hızla gelişmesi için gerekli önkoşulları yaratan dostluk ve işbirliği antlaşması, emperyalizmin komploları sonucunda ortaya çıkan güçlüklerin giderilmesine imkân vermekte, ulusal güçlerin sıkı bir topluluk halinde kenetlenmelerine yardım etmektedir. Antlaşma Yakın ve Orta-Doğu halklarını esinlemekte, bazı çevrelerin emperyalizm kampı ile sosyalizm dünyasını bir tahtaya koyma yeltenişlerinin içyüzünü açığa vurmaktadır.

SSCB ile imzalanan antlaşma, Irak emekçilerinin ve devrimci hareketinin başarısı, bütün halkın kazanımıdır. Arap Sosyalist Uyanış Partisi, bu antlaşmayı imzalamakla, halkımızın esas ekonomik ve sosyal çıkarlarını dile getirmiş oldu. İşte bundan ötürü, Baas Partisinin bu cesur adımını her suretle desteklemek, memleketimizin bütün ilerici ve devrimci güçlerinin ödevidir.

Sovyet-İrak Antlaşması da, daha önce imzalanan Sovyet-Mısır Antlaşması gibi, Yakın-Doğuda sosyalist topluluğun ve ulusal kurtuluş hareketinin pratik temelini teşkil etmektedir.

Halkımıza göre, bu antlaşmanın imzalanması, devrimci emellerin, bu uğurda savaşları birleştiren safların daha da sıklaşmasına, anlaşmazlıkların giderilmesine yol açtığına ve bunun kaçınılmazlığına bir kez daha tanıklık etmektedir. Sovyetler Birliği, Arap halklarının, emperyalistleri hiç de hoşnut etmeyen haklı dâvasından yanadır. Ne var ki, Arap ülkelerinde şu veya bu kimselerin, Sovyet-İrak Antlaşması aleyhindeki iftira kampanyasını desteklemeleri ve böylelikle objektif olarak kurtuluş hareketi düş-

manlarının değirmenine su taşımaları cidden esef vericidir. Bu gibiler, kendi oportünizmlerini «devletler-üstü» tutum taraftarlığı lâkırdıları ile gizlemeye çalışıyorlar. Fakat olayların akışı, anti-emperyalist savaştaki reel görüş ve tutumlar, kimlerin devrimci hareketi geliştirme yönünde eylem gösterip onu desteklediklerini, kimlerin buna engel olduklarını ve parçalamalara yol açtıklarını göstermektedir.

Son yıllar, tekellerin entrikalarına rağmen, Arap memleketleri ve petrol ihracatçısı diğer devletler arasında işbirliğinin güçlendiğini inandırıcı biçimde gözler önüne seriyor. Bu da, petrol üreticisi memleketlerin kendi petrol kaynakları üzerinde ulusal kontrol sağlamalarına imkân veren ve olağanüstü önem taşıyan bir etkidir.

Irak ve Suriye hükümetlerinin kararlarından hemen sonra birçok destekleme ve dayanışma hareketi birbirini izledi. Bu cümleden olarak, Haziran ayında Cezayir'de yapılan ve petrol sorunlarını ele alan Arap Ülkeleri Sekizinci Konferansı, Arapların kendi doğal servetlerini savunma haklarına tecavüz eden tekellere karşı güçbirliği yapılması çağrısında bulunan bir karar kabul etti. Bundan sonra, Beyrut'ta, Petrol İhraç Eden Memleketler Örgütü'nün (buna Arap memleketlerinden başka, İran, Endonezya, Venezüellâ ve Nijerya de girmektedirler) ve Petrol İhraç Eden Arap Ülkeleri Örgütü'nün olağanüstü dönem toplantıları yapıldı. Bu toplantıların ikisinde de IPC'nin millileştirilmesi onaylandı ve Irak'a yardım hususunda alınabilecek somut tedbirler tespit edildi. Cezayir, Kuveyt ve diğer bazı memleketler, Irak ve Suriye'nin girişimini destekliyen bildiriler yayınladılar. Ayrıca bu iki memlekete 160 milyon dolarlık bir para yardımı yapılması kararlaştırıldı. Bu dayanışma çabucak etkisini gösterdi: IPC, Irak'la yakında millileştirme ödentileri konusunda yapılacak görüşmelerde tâvizlere yanaşabileceğini açıklamak zorunda kaldı.

Böylelikle, emperyalistlerin Irak'a ve petrol üreten diğer memleketlere kendi iradelerini dayatma ümitleri suya düşürüldü. Ama petrol tekelleri karteli bu kadarla elbette çökertilmiş olmuyor. Kapitalizm dünyasında (Birleşik Amerika dışında), petrol çıkarımının $\frac{0}{100}$ 76'sı, petrol tasfiyesinin $\frac{0}{100}$ 59'u, petrol pazarının da $\frac{0}{100}$ 54'ü hâlâ bu kartelin kontrolü altındadır. Bu böyle olsa da, yediği ağır darbeyle, kartelin daha önceki tam egemenliği sarsılmıştır. Petrol savaşı şimdi, Yakın-Doğu ülkelerinin dış ve iç politikada izledikleri ilerici çizgiyle daha yakından örülmektedir. Bu da, savaşın, mutlaka petrol servetlerinin gerçek sahipleri yararına sonuçlanacağı ümit ve güvenini artırmaktadır.

Tarithen sayfalar ve zamanımız

Dolores Ibaruri

Uzayan bir sürgün hayatının kederli ve acı günlerinden bir an için geçmişe dönmek, halkın kahramanlıklarla dolu savaşından bazı sahneleri tekrar «yaşamak», emeller ve iyimserlikler limanında ruhan tazelenmeye, kaygılardan ve sürüp giden bekleyişten kurtulmaya yardım eder gibidir. Fakat bizleri ne kanlı yenilgiler, ne de acı hayal kırıklıkları durdurabilir; biz yolumuzda sadece yaralarımızı sarmak üzere mola vermiş durumdayız. Bu yaralar onmuş olsa da, bilincimizin derinliklerinde, bir daha geri gelmemek üzere geçen zamana, hâlâ uzak ve varılmaz olan özyurda ilişkin acı bir tortu ve dinmez bir hüznü bırakıyor.

Şimdi zihnen, mutlu diyemesem bile, mâsum ve temiz çocukluğumun geçtiği yerlere doğru uzanıyorum. Bilincimde, eski tasarımları yıkarak ve hârikulâde günün birinde bütün safiyane ideallerimi çökerterek, henüz anlamını bulamamış bir eretik isyanın doğmaya başladığı gençlik yıllarımın geçtiği yerleri anımsıyorum.

Dindar olmaya çalışıyordum, allaha inancımı yitiriverdim; okulda çocukları okutmak istiyordum, bir devrim propagandacısı oldum; bahtiyarlığı düşünüyordum, hayat ağır darbesini en heyecanlı yanıma indirdi, beni canevimden vurdu ...

Üstün geleceğimize inanıyordum, ve halkımla beraber, mücadelemizin mâkul ve haklı olduğuna inancımı bir an bile yitirmeden, korkunç savaşlar yaşadım, acı yenilgilere katlandım.

Ve her türlü kahramanlıklar yaratma yeteneğine sahip bir halkın yenilgisini hazırlayan nedenlere bağışlamasız bir yaşamla eğildiğimiz zaman, bütün koşulların ve özürlerin üstünde, cumhuriyet savaşçılarının kahramanlığına ve İspanya'da özgürlük rejimi için çarpışmaya hazır en namuslu demokratik grupların mücadele azimlerine rağmen, cumhuriyetin devirilmesi nedenine ilişkin bütün açıklamaların üstünde, her şeyin üstünde kanlı bir gerçeklik boylu boyunca doğruluyor. Bu gerçeklik, burjuva ve aristokratik kuvvetlerin ulusal duygu yoksunluklarından ibarettir. Bu yoksunlukları yüzündendir ki, hiçbir ikircim göstermeden, yabancı devletlerin silâh gücüne sığınmışlar ve onlardan aldıkları silâhları, kendi öz halklarına karşı, İspanyada demokratik yoldan kurulmuş bulunan cumhuriyet kurumlarına karşı gözlerini kırpmadan kullanmışlardır.

1931 yılında, İspanyada, bir iç harpsiz ve her hangi bir zora başvurulmadan, cumhuriyet kurulmuştu. Kralcı hükümetin 8 yıl süren bir askeri

diktatörlükten sonra kararlaştırdığı 12 Nisan belediye seçimlerinde büyük çoğunluk demokratik güçlere oy verdi. Ertesi gün, kralın tahtından inmesi ve bütün ailesiyle birlikte memleketi terketmesi gerekiyordu. Halk arasında yaygın deyişle, İspanya kralı olarak uykuya yatmış, cumhuriyetçi olarak uyanmıştı.

İktidar, kralcı rejimin devrilmesi için küçük parmağını bile kırıpırdatmamış olan cumhuriyetçi-sosyalist güçler yığılmasının eline geçti. Bunlar, iktidara ne kadar kolaylıkla geldilerse, krallıkta tecessüm eden kişisel egemenlik alaşağı edilmiş olsa bile, krallık rejimi sosyal-politik ve ekonomik temellerinin yerli yerinde kaldığını, o kadar kolaylıkla unuttular.

Sosyalist Parti, küçük burjuvaziden gelen cumhuriyetçi temsilcilerle birlikte memleket yönetimine katılıyordu, fakat bu henüz İspanya'nın sosyal-ekonomik yapısında köklü dönüşümleri garantilemekten çok uzaktı. Parlamento toplanıp da, anayasa görüşmeleri başlayınca, sosyalistler, İspanya'nın «bütün sınıflardan emekçilerin cumhuriyeti» adını almasını teklif ettiler. Onların görüşlerine göre, büyük burjuvazi ve aristokratlar, kilise hiyerarşisi ve büyük çiftlikler de bu kavramın kapsamına giriyorlardı. Yeri gelmişken hemen belirtelim ki, o zaman, asıl oligarşinin temsilcileri, yani imtiyazlarına hiçbir zarar gelmemiş olanlar, cumhuriyetin politikasına yön veriyorlardı.

Cumhuriyetin, ilk yıllardaki çözümleyici rol oynayan eylemini eleştirel açıdan tahlil eden ünlü tarihçi Ramos Oliveyra, Anayasanın başlığında boy gösteren «bütün sınıflardan emekçilerin cumhuriyeti» ibaresi yerine, tarım-toprak oligarşisinin tehdit ettiği «Fellahlar cumhuriyeti İspanya» denilmesinin daha uygun olacağını belirtmektedir.

Demokratik güçlerin seçim zaferi sonucunda kurulan cumhuriyetçi-sosyalist hükümet, memleketin gerikalımlık ve yoksulluğunun şuçlusu olan bu oligarşiyi, ekonomik güçten yoksun ettiği halde, silâhsızlandırmaya önem vermiyordu. Hükümetin başlıca kaygısı, sağ-salim kalmak, iktidarda tutunmak ve «korkusuz ve kusursuz şövalyeler» olarak İspanya tarihine geçmekti. Hükümete, bu hususta, ne yazık ki Albay Kasado ihanet cuntasının peşinden giden Hulan Besteyro'nun önderlik ettiği sosyalist azınlık ton veriyordu.

Hükümetin ilk kararlarından biri, köklü bir toprak reformu buyrultusu çıkarmak olabilirdi. Böyle bir reformla toprak ve iktidar tarım oligarşisinin elinden alınabilirdi. Ne var ki, hukuk danışmanları komisyonuna, bu ödev değil, Anayasa tasarısını hazırlama ödevi verildi. Tasarı hazırlandı ve ana kanunun «en sivri» köşelerinin oligarşi yararına törpülenmesinden başka sonuç vermeyen uzun tartışmalardan sonra, 9 Aralık 1931'de ilân edildi.

Tarihçi Ramos Oliveyra bu hususta şöyle der: «Demokrasi çok değerli ve bir daha ele geçmez aylar kaybetti. Tam dokuz ay boyunca, oligarşi

hindisine ,hangi yağda kızartılmak istersin?’ diye soruldu. Ve elbette oligarşide genellikle kızartılmaktan yakayı kurtarabildi.»

Bu sırada memlekette artık iç harp başlamış bulunuyordu. Karşı-devrimciler yer yer başkaldırıyorlardı. Sosyalist ve cumhuriyetçi yöneticilerse bunun farkında değillerdi. Ucuz bir zaferin sarhoşluğundan henüz ayılamamış olan bu yöneticiler hâlâ balayı havası içinde yaşıyor, işçilerin ve köylü yığınların hoşnutsuzluğuna hayret etmekten başka bir şey yapamıyorlardı. Oysa, işçiler ve köylü yığınları, gerek «bakan» yoldaşların, gerekse bütün hükümetin gazabından korkularını aşarak ve olası tehlikeleri de göze alarak, bir toprak reformu yapılmasında ısrar etmekte haklıydılar.

1932 ilkbaharında Sevil’de İspanya Komünist Partisi’nin IV. Kongresi yapıldı. Bu, partinin politikasında ve yönetiminde kesin değişiklikler kongresidir. General Primo de Rivera diktatörlüğü yıllarındaki gizlilik koşulları, İspanya komünistlerini kendi kabukları içine çekilmek ve birçok partilerde görüldüğü üzere sektir bir politik hat izlemek zorunda bırakmıştı. Bu yüzden, bizler büyük işçi örgütlerinin, küçük burjuvazinin demokratik güçlerinin uzağında ve kenarında kalmış, onların politika ve mücadelelerini etkileyemez duruma düşmüştük.

Biz bu hale bir son vermeli, «felce uğratan dogmatizm» den iyice silkinip kurtulmalı, partinin gerçekliğe yönelmesini sağlamalıydık. Komünist fikirler yığınlar arasına ancak bu suretle sokulabilir, işçi sınıfının güvenini ve desteğini kazanmamız, demokrasi ve sosyalizm mücadelesine baş olmamız ancak böylelikle mümkün olabilirdi.

Parti politikasını değiştirmek, durum ve koşullara uygun bir politika uygulamak ertelenmez bir ödev olmuştu. İşte bundan ötürü, ne kadar acı olursa olsun, güçlüklerle dolu Primo de Rivera diktatörlüğü yıllarında IKP’ni ayakta tutabilen, fakat zamana göre adım atamayan bazı yoldaşları yönetimden uzaklaştırmak gerekiyordu. Bu değişiklik yapıldı. Sevil Kongresinde IKP Genel Sekreterliğine seçilen yoldaşımız Hose Dias yeni politikamızın ruhu oldu.

Toprak Reformu Enstitüsü’nün verilerine göre, cumhuriyetin ilânından birbuçuk yıl sonra, ancak 12 bin 260 köylüye toprak dağıtılmıştı, ve 2,5 milyon ırgat hâlâ sıra bekliyordu. Cumhuriyete bağlanan ümitler çabucak sönüp gidiyordu. Bu arada, gericiliğin bize karşı eylemleri yeni biçimler alıyordu. Kâh asılsız söylentiler yayıyorlar, kâh koz elde etmek üzere köylüleri yersiz çıkışlara kışkırtıyorlardı. Cumhuriyet, kendisine düşman olan iki büyük kuvvetin, yani toprak oligarşisinin ve büyük burjuvazinin, demok-

rasiye kıymak için her şeye hazır olan bu unsurların aksiyonlarını durdurabilecek veya hiç değilse zayıflatabilecek durumda değildi.

Cumhuriyetçi-sosyalist hükümet kurduğu hayallerle dünyaların en ıyısında bulunuyordu. Memleketi, mevcut ekonomik temellere el sürmeden yönetiyordu. Ona göre, gücü ve sağlamlığı, kendisi için dört milyon yeni çiftçiden oluşan bir sosyal temel yaratabilmiş, bir cumhuriyet ordusu ve burjuva devleti kurabilmiş olmasından ileri gelen Fransız Burjuva Devrimi örneği de âdeta mevcut değildi. Sovyet tecrübesine gelince, hükümet bunu da «pek devrimci» bularak reddediyordu.

Cumhuriyet İspanyasında, kraliyet ordusu ve sivil muhafızlar evvelce olduğu gibi varlıklarını sürdürüyorlardı; iliklerine kadar halk düşmanı olmakla tanınan silâhlı kuvvetlerin yalnız dış görünüşlerinde bazı çizgiler değişmişti.

Tarım bölgelerinde açık gerçek bir âfet halini almışken, büyük mülk sahiplerinin ellerindeki uçsuz bucaksız topraklar işlenmedik bırakılıyordu. Bu durum Estremadura ve Endülüs'te köylü isyanlarına yol açtı. İsyancılar canavarca bastırıldı. Köylülerin kurşuna dizilmeleri – ki bu cumhuriyetçi güçlerin cinayeti idi – memlekette bir öfke ve kargaşa yarattı. Bundan faydalanan Sevil garnizonu komutanı general Sanhurho, 10 Ağustos 1932'de cumhuriyete karşı ayaklandı ve Endülüs başkentinde yönetimi askerlerin ele aldığını ilân etti. Sanhurho'nun ayaklanması rastgele değildi. General, cumhuriyeti haklama zamanının geldiğine hükmeden, fakat hesaplarında yanılmış olan oligarşik çevrelerin bir âmeti olarak hareket ediyordu.

Fakat bu askeri ayaklanmayı bastıran cumhuriyet hükümeti, sadece general Sanhurho'yu zindana atmakla yetindi. Oligarşik ve plütokratik gericilik ise, hükümetin umursuzluğundan yararlanarak bu generali kahrmanlaştırdı ve kendisinden hiçbir hayırhanlığı esirgemedi.

Cumhuriyetin kanına susamış olan İspanya gericiliği, o zamandan itibaren, cumhuriyeti haklama yolunda bütün ümitlerini Sanhurho'ya bağlamaya başladı. Birkaç yıl hapis cezasına çarptırılmış olan, fakat çok geçmeden serbest bırakılan general, memleketten kaçarak Portekiz'e sığındı ve orada faşist ayaklanma hazırlığına koyuldu. Daha sonra, 1936 Temmuzunda, karşı-devrimin yönetimini ele almak üzere İspanya'ya hareket eden general, yolda – rastgele veya tasarlanmış bir uçak kazasına uğradı. Böylelikle, cumhuriyete ve halka karşı gericilik tarafından örgütlenen cinayetin «kahramanı» olmak kendisine nasip olmadı. Çok geçmeden, Franko'ya yol açan general Mola da benzeri bir âkibete (rastgele?) uğradı.

Bu arada politik durum da bir yandan değişiyordu. 1933'e doğru, cumhuriyetçiler ve sosyalistler, ortak yönetimleri sonucunda, evvelce krallığın devrilmesiyle elde etmiş oldukları itibarı epeyce kaybetmişlerdi. Aynı yıl

içinde yapılan seçimlerde, bunlar ciddi bir yenilgiye uğradılar ve gerici-lik gürültüsünden geçilmiyen bir zafer kazandı. Endülüs büyük çiftlik-çilerinden olan ve cumhuriyetçilere sosyalistler sayesinde cumhuriyetin en yüksek katına tırmanmış bulunan Cumhurbaşkanı Alkala Samora, gerici kuvvetlerin önderi ve «İspanya özerk sağcılar konfederasyonu» nun baş-kanı Hose Mariya Robles'i, demokratik normları gözeterek yeni hükümeti kurmakla görevlendirdi.

Uzun bir gizlilik döneminden sonra bu seçimlere açıkça katılabilen parti, doktor Bolivar'ın Malaga'dan milletvekili seçilmesini sağlayabilmişti. Gerici parlâmentoda işçi sınıfının ve köylülerin çıkarlarını bu milletvekili savunuyordu. 1933 seçimlerinde uğradıkları yenilgi, parlâmentodaki yer-lerinin önemli bir kısmını kaybetmeleri sosyalistler için ağır bir darbe oldu. Artık politikalarına bir çeki-düzen vermeyi düşünmeleri gerekiyordu. *Fakat işin bu yönünü daha sonra anlatacağım.*

1933'te Moskova'da Komünist Enternasyonalî İcra Komitesi'nin XIII. Ple-numu yapıldı. Almanya'da Hitler'in iktidara gelmesiyle milletlerarası du-rum ağırlaşıyor, bu olay karşısında bütün demokratik güçlerin yeni koşul-lara uygun bir politika tespit etmeleri gerekiyordu.

Bu plenuma İKP temsilcisi olarak ben de katıldım. Parti yönetim kuru-lunun Moskova'ya beni göndermeyi kararlaştırması üzerine içimden geçen duyguları zor anlatabilirim. Bir Mekke ziyareti Araplar için nasıl bahti-yarlıksa, böyle bir yolculuk da her komünist için öylece düşlerin sınırıydı; ancak şu farkla ki, Moskova devrimci savaş tecrübesinin canlı hazinesi, Mekke ise ana çizgileri itaat ve tevekkül olan geçmişin bir anısıydı.

Moskova'da Enternasyonal'in yöneticileriyle, en nüfuzlu komünist par-tilerinin temsilcileriyle tanıştım.

Avrupa'da ve dünyadaki olaylardan geri kalmaya başlayan komünist partilerinin taktik ve stratejilerinde değişiklik gereği sorunu, bu plenum oturumlarında doğrudan doğruya söz konusu olmuyordu, fakat değişikliğin bir zorunluk olduğunu atmosferin kendisi hissettiriyordu. Kaldı ki, demok-rasi ve sosyalizm mücadelesi üzerinde çözümleyici bir etki yapamamış, gerçekten devrimci olmamış, dünyanın politik ufkunda belirlemeye başlayan sınıf çarpışmalarına baş olmamış bulunan partilerin olumsuz tecrübesi de bu zorunluğu doğrulamaktaydı.

Sovyetler Birliğinde 1933 Kasım ayından 1934 Mayısına kadar kaldım. Birçok şehirleri ve bölgeleri gördüm. Sosyalizmin başarılarına tanık oldum. Ve bir yandan bütün gördüklerimi memleketimde anlatmaya hazırlandım. 1934'te Hitlercilerin zindanından kurtulduktan sonra Sovyet başkentine gelen Lâpsig dâvası kahrmanı ve daha sonra Komintern İcra Komitesi Genel Sekreteri Georgi Dimitrof'la tanışmak benim için büyük bir şeref

oldu. Dimitrof yalnız kendi yurdu Bulgaristan'da değil, aynı zamanda faşist Almanya'daki uzun devrimci çalışmalarıyla edindiği değerli bir tecrübeye sahipti ve Enternasyonal'in eyleminde bu tecrübeden gerektiği gibi yararlanıyordu. Sovyetler Birliği Komünist Partisi'nin desteğiyle, Dimitrof, Komintern İcra Komitesi'nde ve daha sonra 1935'te yapılan VII. Kongrede, uluslararası komünist hareketinin politika, taktik ve stratejisinde, gelişmeyi kötekliyen sektör ve dogmatik görüş ve tutumlardan silkinmeyi sağlayacak bir değişiklik yapılması gereği sorununu ileri sürdü.

Bizim tecrübemiz geleneğin işçi hareketine nasıl etki yaptığını göstermişti. İspanya Komünist Partisi, bilindiği gibi, Primo de Rivera diktasına karşı mücadele ediyor ve amansız kovuşturmalara uğruyordu. Sosyalistler ise, bu arada diktatörlükle işbirliği yapıyorlardı. Ama buna rağmen, görünüşte kanun egemenliğinin sağlanmasından sonra, Sosyalist Partisi memleketin yine işçi ve demokratik tabakalar üzerinde büyük etki sahibi politik gücü olarak ortaya çıkıyor, Komünist Partisi ise, yine evvelki gibi, işçi sınıfının esas yığınlarından kopuk bazı kahraman grupların toplamı olarak kalıyordu.

Bizim politikamızda, doğru olmayan, bizi işçi sınıfından, köylülerden, demokratik güçlerden ayıran bir şey vardı. Bu şey, bizi, krallığın bu kadar kolay devrilmesinden sonra hayalcilikten hâlâ kurtulamamış, yığınlardan koparan devrimci infantilizmde gizleniyordu. Biz aşırılık batağına saplanarak, sosyalist yöneticileri sosyal – faşistlerle kıyaslıyor ve bu yüzden de, reformizmlerine bakmaksızın, onlarla anlaşmaya varma olanağını göremiyorduk. Reformist sendikalarla birlikte bir sendika muhalefeti için gruplar örgütlemeyi denedik. Bu gruplar açıklama eylemi yürütüyor, sosyalistlerin güttükleri politikanın zayıflıklarını, burjuvaziye ve cumhuriyetçi müttetiklerine verdikleri tâvizleri açığa vuruyorlardı. Fakat daha sonra, Sendika Birlikleri Kızıl Enternasyonalî İspanya Kolu'nun örgütlenmesini takiben, komünistlerin sendikalardan geri alınmaları, muhalefet gruplarından vazgeçmesi, yeni bir örgüt meydana getirilmesi kararlaştırıldı. Bunun sonucu olarak, biz komünistler, ne işçi hareketi üzerinde, ne de emekçilerin mücadelesi üzerinde çözümleyici bir etkimiz olmadan, yine kendi yağımızla kavrulmaya devam ettik. Bunun böyle olduğunu ve sakıncalarını her birimiz şu veya bu ölçüde görüp hissediyorduk; fakat kimisi kafasını yormaya gelmediği, kimisi de kötü disiplin anlayışının cemesini çektiği için, her şeyi açıkça konuşacak kimse bulunmuyordu.

Bazı sendika önderlerimizin sektör dar görüşlülükleri inkâr edilmez bir gerçektir. Ve ben, bunun bilinmesi ve düzeltilmesi isteğiyle, doğurabileceği bütün sonuçları da göze alarak, Rubikon'u (!) geçmeye karar verdim. Oysa bana bu sorunları Moskova'da ortaya atma ödevi verilmiş değildi.

(!) Rubikon: Kuzey İtalya'da Uzo ırmağının eski adı. Sezar'ın bu ırmağı geçmesiyle Roma'da iç harbin başlamasına telmihen, «geri alınmaz, kesin adımı atma» anlamında.

Fakat Sovyet başkentinden ayrılışımın arifesinde, kendisiyle vedalaştığım D. Z. Manuilski yoldaş çözülmemiş bir problemimiz olup olmadığını sorunca, ben sendikalar konusunda güttüğümüz politika hakkındaki şüphelerimi anlatmaktan kendimi alamadım ve bu politikanın yanlış olduğunu, çünkü partiyi sendika hareketinden ve ulusal hareketten tecrit ettiğini söyledim.

Yeni bir şey söylemediğimin farkında olmadığım için, ortaya attığım fikrin, Komintern'de artık olgunlaşmış bulunan 'karara uygun düştüğünü' de kestirememiştim. Sendikalarda izlenecek politikada değişiklik yapılması sorunu artık gündem konusuydu.

D. Z. Manuilski, beni dinledikten sonra, belki hemen ertesi gün hareket etmem gerekmiyeceğini söyleyince, galiba biraz korktum, ama biraz düşündükten sonra, memleketimde geçerli deyimiyle «Peki Tanrı'nın dilediği gibi olsun» dedim. Ve galiba o zaman, bu sorunun görüşülmesi için Sendika Birlikleri Kızıl Enternasyonalı arasında, yabancı memleketlerden bazı sendika delegelerinin ve Komintern yöneticilerinin katılmalarıyla bir toplantı yapılması Tanrı'nın da, Komintern'in de uyarına gelmişti.

İlk sözü, toplantıya başkanlık eden Pyatnitski yoldaş aldı. Kendisi benim görüşümle pek oydış değildi. Fakat daha sonra konuşanların çoğu beni desteklediler. En sonunda, sorunun, Sendika Birlikleri Kızıl Enternasyonalı ve Komintern yönetim kurullarına havale edilmesi, bu iki Enternasyonal tarafından ulusal seksiyonlarıyla birlikte ele alınarak kesin bir sonuca bağlanması kararlaştırıldı.

Moskova'dan içim ferahlıyarak ayrıldım. Ama yine de, partide bana böyle bir ödev vermemiş olan yönetici yoldaşların ne gibi bir tepki göstereceklerini düşünerek endişe duyuyordum. Madrid'e varınca, her şeyi ilk önce Hose Dias'a anlattım. Kendine özgü sadeliğiyle şöyle dedi: «Bu sorunu ortaya atmakla iyi etmişsin. Bu bizi de telâşlandırıyordu. Moskova'ya bir heyet göndeririz. Her şey görüşülür. Daha sonra gereğini düşünürüz.» Öyle de yaptık. Sendika politikamızı çok geçmeden değiştirdik.

Şimdi tekrar 1933 olaylarına gelelim. Gericilik, seçimlerde sosyalistleri yenilgiye uğrattıktan ve hükümetten uzaklaştırdıktan sonra, gittikçe daha fazla azıttı ve halkın demokratik kazanımlarına karşı saldırıya geçti. Yeni durum bir karşı-devrim tehlikesiyle doluydu. Bu nedenle, Sosyalist ve Komünist Partileri arasındaki ilişkilerde bir iyileşme görüldü. Ama bu iyileşme de, aynı ideolojiye bağlı, velev ki bu ideolojiyi anlayışları başka başka, iki partinin karşılıklı ilişkilerinde mantığın gerektirdiği niteliğe erebilmiş değildi.

1934 yılı Sosyalist Partisinin eyleminde bir dönüm yılı oldu. Parti, cumhuriyetçi burjuvaziyle işbirliğinden, silâhlı mücadele ve ayaklanma taraftarlığına geçti. Daha düne kadar cumhuriyetçi hükümetin baskı politikasının desteği olan Sosyalist Partisinin bu ardıcılıktan yoksun tutumunu

akıllıca değerlendiren komünistler, buna rağmen, sosyalistlerin başladıkları devrimci ayaklanma hazırlığından uzak kalmamayı, serüvenciliği ve mücadelenin anarşiye dökülmesini ellerinden geldiği kadar önlemeye çalışarak, bu ayaklanmaya aktif biçimde katılmayı kararlaştırdılar.

Silâhlı ayaklanma Asturya'da başlamış ve diğer birçok yerden uç vermişti. Komünistler iki hafta boyunca sosyalistlerle birlikte çarpıştılar, bütün vuruşmalarda yanyana düştüler ve ayaklanmanın bastırılmasından sonra alıp yürüyen kanlı baskılara beraberce katıldılar. Ortak düşmana karşı elbirliğiyle savaş, sosyalistlerle komünistlerin arasında önceki düşmanlığı epeyce azalttı; bize bunu tamamen unutturamamış olsa bile, aramızda belirli bir yakınlaşma olmasına yardım etti.

1934 yılı Asturya Ayaklanmasına katılanlar (başlıca gücü maden işçileri teşkil ediyordu) ağır kovuşturmalara uğradılar. Fakat yalnız İspanya'da değil, yurt dışında da geniş ölçüler alan bir dayanışmayla ayaklananların desteklenmesi, hükümetin bunlarla uğraşmakta ileri gitmesine engel oldu. Ayaklanmaya katılanlardan birçoğunun başlarında ölüm cezasına çarptırılma tehlikesi dolanıyordu ve bunlar Asturya'dan çıkarılmak isteniyordu. Çok geçmeden büyük bir grup, yolunu bularak Sovyetler Birliğine hareket etti. Bu gruptaki sosyalistler ve komünistler, İspanya'da olayların gelişmesi tekrar yurda dönmelerine imkân verinceye kadar orada kaldılar, öğrenim yaptılar ve çalıştılar.

1934 yılındaki kahramanca mücadele, bazı zayıflıklarına rağmen, memleketimizde komünistler, sosyalistler, bütün demokratik güçler birleşebildikleri takdirde, demokrasiyi geliştirme olanaklarının ne kadar büyük olduğunu gösterdi. Ve bu da, daha 1933'te ve 1934 yılı ortalarında, faşist tehlikeye karşı savaşta her memleketin ilerici güçleriyle karşılıklı anlayış sağlanması gereğine, bunun için de Lenin'in pek haklı olarak eleştirdiği dogmatizmin ve sekterliğin tasfiye edilmesi zorunluğuna işaret eden Komintern'in görüşlerindeki doğruluğun yeni bir kanıtıydı.

Fransa'da komünistler ile sosyalistler arasında karşılıklı anlayış sağlanmasına yardım eden Halk Cephesi politikası, işçilerin ve demokratik güçlerin 1936 Şubatında yapılan kortes (yasama meclisi) seçimlerinde değerli bir başarı sağlamalarına, daha sonra da askeri-faşist isyanına karşı bütün halkın kahramanca direnişini örgütlemelerine imkân verdi. Bu politika bütün komünist partilerinin tecrübesinden doğdu.

Komintern'in VII. Kongresini hazırlamakla görevli komisyonun daha ilk oturumunda, D. Z. Manuilski, proletarya diktatörlüğü için doğrudan doğruya ve tezelden mücadelenin birçok kapitalist memleketinde meydana gelen koşullara uymadığı, yığınları sosyalizm için mücadeleye hazırlayıp seferber edecek somut bir programın tespiti gerektiği fikrini ortaya attı.

Komisyonun aynı toplantı döneminde G. Dimitrof'un yaptığı konuşma (2 Temmuz 1934) Komintern'in yeni doğrultusunda büyük bir adım teşkil ediyordu. Dimitrof, durumdaki değişme dolayısıyla artık eskimiş bulunan

taktiğin kesinlikle gözden geçirilmesi gerektiğini söylüyor, sosyal-demokrasinin faşizmle bir tutulmasına karşı geliyor, sol sosyalist grupların başlıca tehlike olduğuna işaret ediyordu. «Tekcephe»nin yalnız aşağıdan yukarı doğru kurulabileceği tezini eleştiren Dimitrof, komünistlerin sosyal-demokrat önderlere, reformist sendikalara karşı tutumlarında değişiklik yapılmasını, onların da faşizme karşı savaşa çekilmelerine, yekpâre bir birlik sağlanmasına gayret edilmesini teklif etti. Bu cümleden olarak, Dimitrof, eylem birliği konusunda «*bütün işçilerin kabul edebilecekleri basit bir koşul, yani bu eylem birliğinin faşizme karşı, kapitalin saldırısına karşı, harp tehlikesine karşı, sınıf düşmanına karşı yöneltilmiş olması koşulu müstesna olmak üzere, başkaca hiçbir koşulun*» öne sürülmesi gerektiğini de önemle belirtiyordu. Dimitrof, bazı defa gerçekliğin Marksist görüşle tahlilinin yerini alan, komünist partilerinin anti-faşist mücadelenin gerçek örgütçüleri ve önderleri olmalarını engelliyen «*kutsal reçeteler*» in artık bir kenara atılmasında ısrar ediyordu. Demokrasinin Avrupa'da korkunç biçimde yayılmakta olan faşizme karşı savunulması, Dimitrof'a göre, ancak komünist partilerinin diğer örgütlerle, yalnız sosyalist değil, aynı zamanda küçük burjuva-demokratik örgütleriyle ittifak kurmaları suretiyle mümkün olabilirdi.

1934 yılındaki anti-faşist silâhlı savaşta, İKP bu birlik ve ittifakı pratikte herkesten önce teklif etti ve bu tecrübe Komintern'nin VII. Kongresi kararlarının oluşmasında küçümsenemeyecek bir rol oynadı. Ve eğer bu savaş diğer partiler için önemli bir örnek olmuşsa, Halk Cephesi tecrübesinin, İspanya halkının faşist isyana karşı 1936'da başlıyarak hemen hemen üç yıl süren ve İkinci Dünya Harbinin habercisi olan silâhlı direnişinin milletlerarası çapta çok daha parlak bir örnek olduğunu güvenle söyleyebiliriz.

Geçmişe dönüştü, şimdiki zamandan kaçma, halihazırını unutma tehlikesi yoktur. Bu her şeyden önce, bizim savaşımızın, başarıları ve başarısızlıklarıyla, yengileri ve acı yenilgileriyle varolmuş nedeninin, âdil niteliğinin bir daha doğrulanmasıdır. Bu âdeta hayat kitabının yıpranmış sayfalarını tekrar ve yeni bir tutkuyla okumayı andırır. Bizim burada yaptığımız, olması ve olmaması gereken şeyleri kısaca anımsamaktan ibarettir.

İspanyadaki savaş tecrübesi, özelliklerini gözönüne alarak söylemek gerekirse, bir başka memlekette tekrarlanmamalıdır; fakat katoliklerden komünistlere kadar bütün demokratik güçleri birleştirme tecrübesi, hürriyet, demokrasi ve ulusal bağımsızlık uğrunda savaşmakta olanlar için bir kanıt ve örnek olabilir. Böyle bir birleşmeyi oluşturan olanakların, arada katlanılması gereken güçlüklerle rağmen, ne kadar büyük olduğunu şimdi Şili'de görmekteyiz.

Politikasından şaşmıyan İKP, işlediği affedilmez hatalar bir yana, dün olduğu gibi, bugün de, İspanyanın demokrasi mücadelesinde temel sorunun müttefikler problemi olduğu kanısındadır.

Yarı-feodal bir tarım ülkesi olan İspanya'da, bir zamanlar, somut objektif koşulların zoruyla, köylüler, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinde işçi sınıfının esas müttefikiydiler. Aradan yıllar geçti, durum biraz değişti, köylülerin ve tarım işçilerinin ağırlığı oldukça azaldı. Son yirmi yıl içinde, 6 milyon kişi, memleketin tarım bölgelerini terkederek büyük şehirlere ve şehirler dolayındaki köylere akın ettiler veya yabancı ülkelere göçtüler. Ve bundan elli yıl önce, demokratik devrimde işçilerle köylülerin ittifakı doğru bir formül iken, doğruluğunu korumakla beraber, artık mevcut kuvvetler oranı ortamında «biricik» ve «olaganüstü» formül olmaktan çıktı.

İspanya koşullarında, canavarca sömürülen köylüler ve tarım işçileri, bizim kanımızca, evvelce olduğu gibi, Frankist diktatörlüğe ve ona dayanan büyük mülk sahiplerine karşı koyan potansiyel devrimci gücü teşkil ediyorlar. Fakat politik alana aktif olarak giren diğer güçler de hesaba katılmalıdır. Franko diktasına karşı mücadele bütün memleket yeryüzünde yürütülmekte ve buna – Frankizmin karşısında en ardıcıl savaşı olan işçi sınıfından, aydınlar ve savaşkan üniversite gençliği tabakaları da dahil olmak üzere, katolik kilisesi temsilcilerine kadar – en çeşitli güçler katılmaktadırlar. Bu koşullar altında, İKP, başlıca anti-faşist güçleri, düne kadar hangi harekette olduklarını ve ne düşündüklerini sormaksızın, demokratik, bağımsız ve egemen İspanya uğrunda mücadelede toplayıp birleştirmeye çabalamaktadır.

Memlekette daha düne kadar faşist rejimi destekleyenlerin bile uyanmaları, yani sosyal-politik ve demokratik değişimlere elverişli koşulları yaratan bu evrim, yeni bir iç harp olmadan nasıl mümkün olmuştur? Bu değişimlerde, ulusal ve uluslararası etkenlerin yanısıra (ki bunların başlıcaları sosyalist dünyanın var oluşu ve emperyalizmin zayıflamasıdır), İKP'nin kahramanca yürüttüğü sürekli mücadele, onun bugüne bugün oportünistçe sapma ve sekterce tutulmalardan azat olarak uyguladığı doğru ve derinine enternasyonalist politikası büyük ölçüde rol oynamıştır.

Ve faşist diktatörlüğün otuz uzun yıl sürdüğü bugünkü İspanya'da, demokratik ve hattâ sosyalist değişimlerden yana olan güçler, rejimin bugünkü haliyle korunmasından yana olanları günden güne daha fazla aşmakta, böylelikle 1936 yılı gerici isyanının tarihe aykırılığını ispat etmektedir.

İşte, İKP'nin, Franko diktatörlüğünü devirmek ve bir demokratik rejim kurmak üzere bütün ilerici güçlerin birleştirilmesine yönelik politikası bu koşullardan süzülüp çıkarılmıştır. Biz İspanya komünistleri, Marksizm-Leninizme bağlılıkla çalışarak, Frankizme karşı her protesto ve muhalefet hareketini, her demokratik hareketi, girişimin kimden geldiğine bakmak-

sızın ve aynı zamanda kendi komünist görüşlerimizi ve sosyal amaçlarımızı da gizlemeksizin, sistemli biçimde desteklemekteyiz.

Biz komünistiz. Ve komünist olmak, heppimize, halkımızı, işçi sınıfımızı, İspanyanın bütün ilerici güçlerini ilgilendiren sorunlardan uluslararası komünist ve anti-emperyalist hareketi sorunlarına kadar herşeyi kapsayan birçok ödevler yüklemektedir. Bizler, komünist olarak, kayıtsız-şartsız enternasyonalizmimizi, bütün ülkeler işçi sınıfı ile ve hürriyet uğrunda savaşan bütün halklarla dayanışmamızı dosta-düşmana karşı ilân ediyoruz. Bütün sosyalist ülkelerle, özellikle Komünist Partisinin, Lenin'in ve takımı yıldızlar gibi devrimcilerin yönetimi altında, sermayenin egemenliğine edebiyen son verilerek, bütün halklar için sosyalizm yolunun açıldığı Sovyetler Birliği ile candan ve samimi dostluğumuzu bir daha açıklıyoruz.

Biz, demokrasi ve sosyalizm mücadelesinin herhangi bir memleketi yüzyüze getirdiği şu veya bu problemin görüşülmesinde değişik ve çeşitli kanılara sahip olma olanağını da kapsayan bir dostluktan yana olduğumuzu herkese temin ederiz. İKP'nin, memleketimiz için, uğrunda en iyi evlâtlarının savaşmışları ve canlarını da esirgemedikleri, demokrasi ve sosyalizme doğru yol açmayı amaçlayan politikası ve tutumu budur.

A. Saydan

Temmuz ayı olayları

YURTTA

● Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi avukat Niyazi Ağırnaslı'yı, sendikacı İsmail Başbuğ ve İsmet Demiruluç'u altışar ay hapse mahkûm etti.

Ağırnaslı ve arkadaşları üç yıl kadar evvel İzmir'e gelen Amerikan Akdeniz 6. Filosuna karşı «Altıncı Filo defol!» başlıklı bir bildiri yayınlamışlardı. Ankara Sıkıyönetim Mahkemesi yurtseverleri bu bildiriden ötürü mahkûm etti.

● Milli Güvenlik Kurulu 20 Temmuz günü İstanbul'da toplandı. Toplantıda Sıkıyönetimin iki ay daha uzatılması kararlaştırıldı. Bu karardan bir gün sonra toplanan Büyük Millet Meclisinin çoğunluğu Milli Güvenlik Kurulunun kararını onayladı. Sosyalist senatör Fatma İşmen, bağımsız milletvekillerinden Kargılı ve Aybar Sıkıyönetime karşı oy kullandılar. CHP milletvekillerinden çoğu protesto maksadıyla oylama sırasında salonu terk ettiler.

● Cumhuriyet gazetesinin verdiği bir habere göre yılda 37 milyar lirayı bulan kredilerin % 94,5'i özel sektöre verilmektedir. Ancak % 5,5'i kamu sektörüne ayrılmaktadır.

Özel sektörden kasdedilen küçük ve orta işletmeler değildir. Yerli yabancı büyük şirketler, firmalar ve işletmelerdir.

● Haber-İş Sendikası, PTT Genel Müdürlüğüne bağlı bütün iş yerlerinde grev kararı aldı. Grev kararı bütün illerde kademeli bir şekilde uygulanacaktır. Fakat gerek Sıkıyönetim komutanlıkları gerekse bizzat hükümet bu greve karşı cephe almışlardır. İstanbul PTT idaresi bu durumdan faydalanarak işçilere karşı lokavt kararı almıştır. Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı ise Haber-İş Sendikasının Ankara'daki grevini yasaklamıştır.

● Çimse-İş'in 11 kiremit fabrikasında 27 Haziran'da aldığı grev kararının uygulanmasına devam edilmiştir.

Çimse-İş Başkanı Hasan Türkay işçi isteklerinin kabulüne kadar grevin devam edeceğini, işçilerin sosyal haklardan yoksun bırakıldıklarını ve tam bir birlik içinde hakları için savaştıklarını belirtmiştir.

● Türk Deniz Ulaş-İş Federasyonu ile Türk Taşıt İşverenler Sendikası arasında toplu sözleşme konuşmaları Ankara'da başladı. Konuşmalar 15 bin gemi adamını ve büro personelini ilgilendirmektedir. Bu görüş-

melerden ayrı olarak yakında Türk Deniz Ulaş-ış Federasyonu ile Türk Gemi Sahipleri ve Donatanları arasında toplu sözleşme görüşmeleri başlayacaktır. Bu konuşmalarda özel sektöre ait gemilerde çalışanların durumu ele alınacaktır.

● 53 bin işçiyi örgütleyen Yol-ış Sendikası memleket ölçüsünde ve 830 iş yerinde grev kararı almıştır. Grevin sebebi hayat pahalılığının hızla artması ve paranın satın alma gücünün hızla azalmasıdır. Sendika başkanı Refet Altın verdiği demeçte son bir yıl içinde fiyatların % 38 arttığını, buna karşılık işçi gündeliklerinin yalnız % 14 arttığını söylemiştir.

İşçi gündeliklerinde kaydedilen artış sanayi sektöründedir. Tarım işçileri, köy emekçileri hatta örgütsüz olan küçük işletmelerdeki işçilerin bu gibi bir imkândan bile yoksun oldukları bilinmektedir.

● Kayseride gündeliklerinin arttırılması için grev ilân eden temizlik işçileri gericilerin saldırısına uğradılar. Kayseri valisinin kışkırtmaları ile yapılan bu saldırı halkın grevci işçilere gösterdiği dayanışma sayesinde boşa çıkarılmıştır.

Çalışma Bakanı Ali Rıza Uzuner yaptığı bir açıklamada Türkiye'de tam işsizler sayısının 3 milyona yükseldiğini söylemiştir.

Çalışma Bakanının bu sözlerini yorumlayan İzmir'deki sekiz sendika temsilcisinden kurulan Bölgesel Çalışma Komitesinin bildirisinde, «3 milyon işsiz varlığı 15 milyon insanın açlığa mahkûm olduğu anlamına gelmektedir» denilmektedir.

● Başbakan Ferit Melen İzmir'deki basın toplantısında fiyat artışları bu hızla devam ettiği takdirde yeni bir devalüasyona gidileceğini söylemiştir.

● CHP 21. Kurultayı çalışmalarını bitirdi. Bülent Ecevit mevcut 1085 delegenin 1032 oyu ile genel başkanlığa seçildi. 40 üyelik Parti Meclisi seçimlerini de Ecevit taraftarları kazandı. Ayrıca Kurultayda Parti Yönetim Kurulunun teklif ettiği tüzük değişiklikleri de kabul edildi. Bu değişikliklerle parti genel başkanının yetkileri azalmakta, Meclis ve Senato gruplarının politik tutum ve kararları Parti yönetim organlarının kontrolüne alınmaktadır. Bu sonuçlar, İnönü'nün desteklediği Satır-Göğüş grubu için tam bir yenilgi sayılmaktadır.

● Emekliye ayrılıp kontenjan senatörlüğüne tayin edileceği haberi üzerine İstanbul'dan alelacele Ankara'ya dönen Genel Kurmay Başkanı Tağmaç tertiplediği basın toplantısında, genel kurmay başkanı olarak kalmak istediğini, bu ödevden ayrılmak niyetinde olmadığını söyledi.

● Askeri Yargıtay Daireler Kurulu, Askeri Yargıtay Dördüncü Dairesinin verdiği kararı kaldırarak, Çayan Grubundan Ziya Yılmaz hakkında İstanbul 3. Numuralı Sıkıyönetim Mahkemesinin verdiği idam cezasını onayladı.

● Sovyetler Birliğinin yardımıyla kurulan Bandırma Asit Sülfrik Fabrikası törenle üretime açıldı. Törende bir konuşma yapan Sovyetler Birliğinin Ankara Büyükelçisi Grubyakov, iki ülke arasındaki ekonomik ve politik ilişkilerin daha da gelişmesinin tarafların yararına olacağını belirtti.

DÜNYADA

● İngilterede grev gözcülüğü yapan beş işçinin tutucu Hiis hükümetinin çıkarttığı gerici bir kanun gereğince tutuklanması, bütün sendikaların birlikte genel grev ilânı ile sonuçlandı. Hükümet genel grev karşısında gerileyerek işçileri serbest bırakmak zorunda kaldı.

● İtalyada bütün sendikalar hayat pahalılığına karşı harekete geçme kararı verdiler. Bu karar gereğince ülke ölçüsünde büyük işçi gösterileri başladı.

Ağustos ayı olayları

YURTTA

● Tek Gıda-İş Sendikasıyla Tekel Genel Müdürlüğü arasındaki toplu sözleşme konuşmaları sırasında, müdürlüğün, sendikanın isteklerini kabul etmemesi sonucunda anlaşmazlık çıkmış ve sendika grev kararı almıştır. 70 bin işçiyi kapsıyan tek el iş yerlerindeki grev kararı yakında uygulanacaktır. Tek Gıda-İş Sendikası Başkanı İbrahim Denizciler greve hazır olmaları için bütün şubelere çağrıda bulunmuştur.

Grev, Tekel Genel Müdürlüğüne bağlı şarap, bira, likör, tütün, sigara, çay fabrikalarında, Tekel Başmüdürlüğü binalarında, nakliyat ve malzeme alımı yerlerinde uygulanacaktır.

● Yol-Su ve Elektrik Genel Müdürlüğü, Demiryolları İnşaat Dairesi ve Kara Yolları Genel Müdürlüğü ile Yol-İş Federasyonu arasında toplu iş sözleşmesi imzalanmıştır. Anlaşma 52 bin işçiyi kapsamına almaktadır. Anlaşmaya göre işçi ücretlerine günde 10 lira 25 kuruş ile 13 lira 50 kuruş arasında zam yapılacaktır.

● İzmit Yarımcadaki Anadolu Pik Döküm Fabrikasında çalışan 230 işçi bir müddet önce imzalanan toplu sözleşmeye itiraz etmiş ve greve devam etmişlerdir. İşçiler iki yıl için saat ücretlerine yapılan 200 kuruşluk zammı çok az bulmuşlardır.

Patron greve devam eden işçilere karşı sıkıyönetim komutanlığına başvurmuş ve yardım istemiştir. İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı bir komando birliği göndererek işçilere zorla işbaşı yaptırmıştır.

Bu olayda da patronla Sıkıyönetim komutanlığının ve iktidarın işçilere karşı tam bir işbirliği halinde oldukları bir daha görülmüştür.

● Adana-Hatay Sıkıyönetim Komutanlığı son yayınladığı bildiriyle bölgede bulunan sendika ve işçi temsilcilerinin, Sıkıyönetim komutanlığından izin almadan bildiri yayınlamalarını ve toplantı yapmalarını yasaklamıştır.

● Türkiye Enerji, Su, Gaz İşçileri Federasyonu TES-İş genel grev kararı almıştır. Federasyon 17 bin işçiyi örgütlemektedir. Federasyon başkanı Orhan Erçelik verdiği bir demeçte enfastrüktür sayılan sanayi kollarına yapılan yatırımlarda bir azalma olduğunu söylemiş, bunun sanayiın daha az bir kapasite ile çalışmasına sebep olacağını, Sıkıyönetimlerin işçi haklarını çiğnemek için kullanıldığını belirtmiştir.

● On dokuz işçi sendikaları federasyonu Adana'da işçi haklarını savunma mitingi tertiplemeyi kararlaştırmışlardır. Türk-İş'e bağlı on dokuz federasyon şunlardır: Tek Gıda-İş, Tarım-İş, Genel-İş, Oley-İş, Tes-İş, Büro-İş, Maden-İş, Çimse-İş, Ges-İş, Teksif, Tüm-İş, Tarım İşçileri Sendi-

kası, YSE İş, Metal-İş, Harb-İş, Seyhan Demir Yolu İşçileri Sendikası, Tek-sif Karşıyaka Şubesi, Türk-İş 4. Bölge Temsilciliği.

Türkiyede sınıf savaşı gittikçe yoğunlaşıyor. Sendikaların grev ve miting gibi kararları birbirini izliyor. Ve bu izleme süreci gittikçe hızlanıyor. İşçi sınıfı bu grevler, ortak mitingler ve öteki direnme hareketleri sırasında sendikal ve politik alanlarda birliğini güçlendirmek, bütünlemek yolunda emin ve sağlam adımlar atıyor. Bu gelişme süreci içinde sarı sendikacılar bile işçi sınıfından gelen bu baskı karşısında, ileri bir durum takınmak, işçi sınıfına ayak uydurmak zorunda kalıyorlar. Bu gelişme sosyalist akım içindeki oportünistlerin, Mao'cuların, MDD ve PD'cilerin işçi hareketi içinde tecrit sürecini de hızlandırıyor.

Bu gelişme bir yandan da büyük sermaye gruplarının, emperyalizmin, işbirlikçilerin, derebeylik kalıntılarını ayakta tutmak isteyenlerin, yüksek askeri bürokrasi ile elele yürüttükleri faşist baskı ve talan düzenine karşı işçi sınıfının başlıca direnme gücü olduğu gerçeğini bir daha doğruluyor.

● 16 Ağustos tarihli «Hürriyet» gazetesinde Sosyal Sigortalara borçlu olan büyük firmaların listesi açıklandı. Listede 65 firmanın adı vardır. Ayrıca dosyası icra memurluğunda olan 36 firmanın da adları yayınlandı. Listede açıklandığına göre Türk-İş yöneticilerinin de Sosyal Sigortalara 1 milyon lira borcu vardır. «Hürriyet» gazetesinde yayınlanan liste eksiktir. Çalışma Bakanlığının, başta İstanbul Belediyesi olmak üzere birçok belediyenin adları listeye alınmamıştır. Bilindiği gibi Çalışma Bakanlığı ve birçok belediye Sosyal Sigortalara borçludur. Bu borçların gerçek miktarları hiç bir zaman açıklanmamıştır.

Aşağı yukarı 26 milyar lira sermayesi olan Sosyal Sigortalar iflasın eşiğindedir. Sigortaların 26. Genel Kurulunda bu gerçek açıklanmış ve çare aranmıştır. İktidar, işçilerin verdiği primleri artırarak, veya işçinin emeklilik yaşını erkeklerde 55'den 60'a, kadınlarda ise 50'den 55'e çıkarmakta bulmuş ve bu gibi bir teklifle ortaya çıkmıştır. Fakat işçi sınıfından gelen sert tepki karşısında Çalışma Bakanı Uzuner emeklilik haklarına dokunulmayaçağını açıklamak zorunda kalmıştır. Sendika çevrelerinde belirtildiğine göre, Sosyal Sigortaları kurtarmanın tek yolu işçi sınıfının öz malı olan Sigortalar yönetimini, büyük patronların ve hükümetlerin elinden kurtarmak, tamamen işçi ve sendika temsilcilerine teslim etmektir.

● İş ve İşçi Bulma Kurumu Genel Müdürü İsmail Hakkı Aydınoglu, verdiği bir demeçte «Batı Almanyada bulunan ve sayısı 50 bin kadar olan turist işçilerinin sorunu çözümlenmiştir»dedi. Bu konuda Batı Almanya hükümetiyle bir anlaşmaya varılmıştır. Varılan anlaşmaya göre turist işçilere bir defaya mahsus olarak çalışma izni verilecektir. Ve bundan sonra müsaadesi olmadan Batı Almanyaya çalışmaya giden işçilere ağır cezalara çarptırılacaklardır. Anlaşma gereğince, turist işçiler evvela Türkiyeye

dönecek ve orada çalıştıkları firmanın davetiyesini bekliyecekler, ancak davet edildikten sonra eski işlerine dönebileceklerdir. Kaçak olduklarından ucuza ve bütün sosyal haklardan yoksun olarak çalıştırılan bu işçilerin firmaları tarafından davet edileceklerine dair elde herhangi bir garanti yoktur. Batı Almanya resmi makamları bu gibi bir anlaşma imzalamış olsalar bile, bu makamlar hiç bir firmayı turist işçilere davetname göndererek onları resmi işçi olarak kabule zorlayamaz. Bu bakımdan ilân edilen anlaşma turist işçiler için tehlikelerle doludur.

● Başbakan Melen Ankara'da gazetecilere verdiği demeçte fiyat artışlarının bu tempo ile devam ettiği takdirde yakında bir devalüasyona daha gidileceğini tekrarlamıştır. Bilindiği gibi geçen ay içinde de Melen İzmir'deki basın toplantısında devalüasyona gidileceğini söylemiştir. Öteyandan Devlet İstatistik Enstitüsü başkanlığının açıkladığına göre son üç buçuk yıl içinde fiyatlar, Türkiye'nin işçi ve emekçi yatağı sayılan başlıca merkezlerinde % 42 ile 62 arasında artmıştır. Artış her zaman olduğu gibi en çok yığınsal tüketim mallarındadır.

● Türkiye Teknik Elemanlar Derneği bir bildiri yayınlarak, teknik elemanlardan ancak % 45'inin yan ödemelerden faydalandığını açıklamıştır. Yan ödeme miktarı da artan hayat pahalılığı karşısında birşey ifade etmemektedir. Bildiride «1958 yılından bu yana hayat pahalılığı yüzde 343 oranında artış göstermiştir. Bu hayat pahalılığı karşısında yüksek eğitim görmüş bir teknik alemanın 1958 yılındaki yaşama düzeyini sağlayabilmesi için 3 bin 200 lira aylık geliri olması gerek. Oysa bugün bir teknik elemanın maaşı 1 700 lirayı geçmemektedir» denmektedir.

● Maraş Milletvekili İbrahim Özgür Başbakan'a yazdığı bir mektupta hayat pahalılığının dayanılmaz ölçülere ulaştığını bildirmiş, hükümetten gereken tedbirlerin alınmasını istemiştir. Genel kanıya göre, hükümetin almaya hazırlandığı tek tedbir devalüasyondur. İki ay içinde Başbakan Melen bunu iki defa tekrarlamıştır. Devalüasyonsa hayat pahalılığını önlemek şöyle dursun, onu daha da kamçılarak demektir.

● Profesör Haluk Cillov 9 Ağustos tarihli «Milliyet» gazetesinde yayınladığı rakamlara göre, Türkiye'nin 1971 yılı içinde dış ticaret açığı 494 milyon dolardır. Türkiye geçen yıl içinde 91 milyon dolar dış borç ve 47 milyon dolar da faiz ödemiştir. Yabancı sermayenin yine geçen yıl içindeki kâr transferi 36 milyon dolardır. Proje ve hizmet karşılığı olarak Türkiye yabancı şirketlere 32 milyon dolar ödemiştir.

Demek oluyor ki, Türkiye geçen yıl içinde yabancı tekellere, emperyalist devletlere 700 milyon dolar, yani yaklaşık 10 milyar lira kadar para ödemiştir. Bu on milyar lira devlet bütçesinin beşte biri, yatırım programının yarısı kadardır. Bu hesaba harp masrafları, NATO ülkelerinden, Birleşik Amerikadan alınacak silâhlar, Fantom uçakları için ödenen paralar dahil değildir. Yalnız Fantomlar için 45 milyar lira ödenecektir. Bu yıl, bütçenin

yarısı kadarı harp masraflarına ayrılmış. Ayrıca NATO ülkelerinden on yıl içinde on milyar liralık yeni silâh alınacaktır.

● Türkiye Mimar ve Mühendisler Odaları Birliğine bağlı Elektrik, Gemi, İnşaat, Harita ve Kadastro, Maden, Metereoloji, Mimar, Şehir Plancıları ve Ziraat Odaları temsilcileri 20 Ağustos Pazar günü Ankarada tertipledikleri basın toplantısında sanayileşme sorunları üzerinde durdular. Yurtsever uzmanlar, iktidarların bugüne kadar izledikleri ve adına kalkınma dedikleri politikanın memleket gerçeklerine uymadığını söylediler. Yurtsever uzmanlara göre, tüketime dönük sanayileşme gayretlerine son vermek, üretim araçları ağır sanayiın hızla kurulmasına koyulmak, kalkınma planlarını da buna göre ayarlamak gerek. Yine uzmanların belirttiğine göre, enerji alanında bile memleketin hidrolik ve linyit imkânlarından pek az istifade edilmektedir. Enerji kaynağı olarak ithal malı olan sıvı enerjiye başvurulmaktadır. Adam başına düşen enerji miktarı bakımından Türkiye Avrupada sonuncu gelmektedir. Nüfusun $\frac{1}{10}$ 62'si okur-yazar değildir. Türk teknik elemanlarına yılda 237 milyon lira, yabancı teknik elemanlara ise 1 milyar 343 lira ödenmektedir. Binlerce Türk teknik eleman Libya'ya göç etmek üzeredir.

Teknolojideki gerilik tarım alanında da kendini göstermektedir. Türkiye dekar başına 125 kilo, Yunanistanda 195 kilo, Bulgaristanda ise 400 kilo buğday alınmaktadır. Gelişmiş bir sanayie sahip ülkelerde bir inekten yılda 4-5 bin litre süt alınmakta, Türkiye de ise yalnız 560 kilo.

Türkiyenin üretim araçları üreten ağır sanayiini kurma sorunu, emperyalizmin ve işbirlikçi burjuvazinin hakimiyetine son vermek, ulusal, demokratik, anti-emperyalist bir iktidarı işbaşına getirmek sorununun ayrılmaz bir parçasıdır.

● Eskişehir ve Ege Bölgeleri Sanayi Odaları, bu iki bölgede bulunan sanayi kuruluşlarının ve işletmelerinin düşük bir kapasite ile çalıştıklarını, hammadde yetersizliği ve pazar darlığı sıkıntısı içinde bulunduklarını açıklamışlardır. Açıklamaya göre, Eskişehir ve Ege bölgelerindeki küçük ve orta işletmeler üretimi hemen hemen durdurmuşlardır. Bu bölgelerde işletmeler $\frac{1}{10}$ 24 kapasite ile çalışmaktadırlar. Bilindiği gibi bundan bir müddet evvel İstanbul Sanayi Odası yaptığı bir açıklamada bu bölgedeki sanayi kuruluşlarının hammadde, yedek parça ve pazar darlığı yüzünden $\frac{1}{10}$ 22 kapasite ile çalıştıklarını bildirmişti.

● 19 Ağustos tarihli «Cumhuriyet» gazetesinin verdiği bir haberde Keban Barajı inşaatındaki yolsuzluklar açığa vurulmaktadır. Gazetenin verdiği bilgiye göre, baraj inşaatının jeolojik incelemelerini yapan ve planları hazırlayan Amerikan EBASKO şirketinin hesapları yanlışır. Müteahhit firma olan Fransız-İtalyan şirketi planlara göre inşaata başladıktan sonra bu yanlışlıklar anlaşılmış, barajın temellerinin atılacağı yer değiştirilmiştir. Bunun için Fransız-İtalyan şirketi bir kere 400 milyon liralık ek tazminat istemiştir. Bu tazminat tam olarak verilmeden firma 300 milyon

liralık ikinci bir ek tazminat daha istemiştir. Firma, bu tazminat kısa bir zaman içinde verilmediği takdirde inşaatı bırakıp gideceğini de açıklamıştır. Keban barajının 1974 yılının Temmuz ayında hizmete girmesi beklenirken, şimdi artık inşaatın ne zaman biteceği kestirilmemektedir. Çünkü baraj gölünün sularının toplanacağı yerlerde çatlaklar ve toprak altında mağaraların varlığı da fark edilmiştir. 1962'den beri devam eden inşaat için 3 milyar lira harcanmıştır. İki milyar lira kadar bir ek masraf daha öngörülmektedir. Oysa baraj inşaatının 1,5-2 milyar civarında olacağı hesaplanmıştı. Anlaşıldığına göre Amerikan EBASKO firmasının hesapları iktidarlar tarafından kontrol edilmemiş veya edilememiştir. Amerikan firması da herhangi bir sömürgeciymiş gibi sorumsuz hareket etmek imkânlarını bulmuştur. Hiç bir hükümet sebep olduğu zararları EBASKO firmasına ödetmek yoluna gitmek cesaretini gösterememiştir.

Basında belirtildiğine göre, Sovyetler Birliğinin yardımıyla yapılan ve dünyanın en büyüklerinden biri olan Assuan Barajının inşaatı altı yıl sürmüştür. Çölde ve kum üzerindeki inşaat çok daha zor şartlar altında yapıldığı halde, Assuan Barajı hem kısa zamanda, hem de herhangi bir bozukluğa uğramadan işletmeye açılmıştır.

● Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Nuri Kodamanoglu 15 Ağustos günü yaptığı bir açıklamada devletin malı olan İPRAŞ Rafinerisinin Amerikan Kalteks petrol tekeline alının ham petrolü rafine edeceğini söylemiştir. Bu konuda TPAO ile Kalteks şirketi arasında bir anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşma TPAO Genel Müdürü Ayhan Açıkalin işinden atıldıktan sonra imzalanmıştır. Bu da gösteriyor ki, İpraş'ın Amerikan tekeline alının petrolü işlemesine Açıkali'nin karşı koymuştur. Bu yeni anlaşma Amerikan petrol tekellerine verilen yeni bir imtiyaz sayılmaktadır. Çünkü bugüne kadar İpraş yalnız memlekette üretilen ham petrolü işlemektedir. Böylece, anlaşıldığına göre, yerli ham petrol ucuz fiyata Amerikan tekellerine satılacak, bu tekellerden daha pahalıya alınan ham petrol da İpraş'ta işlenecek ve daha pahalı bir fiyatla yerli pazara sürülecektir.

● Ankara Sıkıyönetim Mahkemesinde 26 Ağustos günü TOS sorumlularının duruşmasına devam edildi. Askeri savcı esas hakkında mütalasında TOS Başkanı yazar Fakir Baykurt ile yardımcısı Akçam'ın yirmişer yıl ağır hapisle cezalandırılmalarını istedi. Bilindiği gibi gerek Fakir Baykurt gerekse TOS sorumlularının önemli bir kısmı Köy Enstitüleri mezunudur. Fakir Baykurt bir öğretmen olmakla kalmamış dünya ölçüsünde bir yazar seviyesine de ulaşmıştır. Romanları hemen hemen bütün medeni dillere çevrilmiştir. Bu bakımdan ağır bir teröre tabi tutulması gerek memleket, gerekse dünya kamuoyu tarafından yurtseverlere karşı kanlı terörün yeni bir belirtisi ve Köy Enstitülerine karşı azıllı gericiliğin yeni bir intikamı sayılmaktadır.

● Sıkıyönetim komutanlıklarının yasak kitaplar listesine dahil 136 kitaptan herhangi birini evinde bulunduranlar zincirleme bir şekilde Sıkıyöne-

tim komutanlıkları tarafından tutsak edilmektedir. Böylece iktidar bu faşist yöntemle halkın aydınlanmasını ve sağlam bir şekilde muhakeme etmesini engellemek, halk yığınlarını hatta aydınları bile karanlık içinde tutarak emperyalizmin, toprak beyleri ile işbirlikçi burjuvazinin hakimiyetini ayakta tutmak istemektedir.

● Paris'te yayınlanan ve genellikle gerici çevrelerin görüşlerini yansıtan «Figaro» gazetesi bile Ankara yöneticilerinin kitap ve düşünce düşmanlığını yermekte, Yılmaz Güney gibi bir yazar ve bütün dünya sinema eleştircileri tarafından zamanımızın en büyük sinema sanatçılarından birinin zindanda tutulmasını barbarlıkla nitelemektedir.

● Gemi Mühendisleri Odası Yönetim Kurulunun 26 Ağustos tarihinde yayınlanan bildirisinde Haliç ve Çamaltı tersanelerinde inşa edilmiş gibi gösterilen iki feribotun gerçekte dışarda inşa ettirilmiş olduğu açıklanıyordu. Feribotları işletmeye koyma törenine Cumhurbaşkanı ve bakanlar katılmış, feribotlar yerli tezgahlarda inşa edilmiş gibi gösterilerek nutuklar atılmıştı. Gemi İnşaatı Mühendisleri yaptıkları bu açıklama ile iktidarın ve egemen çevrelerin sahtekarlıklarından birini daha kamuoyuna sunmuş oluyorlar.

● Ankara'da yapılan bir açıklamaya göre merkezi Ankara'da olan SENTO Askeri Planlama Karağâhının başına Josef Makdonal adında bir Amerikalı general getirilmiştir. Binlendiği gibi Birleşik Amerika SENTO'ya resmen üye değildir. SENTO, İngiltere, Türkiye, İran ve Pakistan arasında kurulu bir paktır. Maksadı da Ortadoğudaki ulusal kurtuluş hareketlerine karşı baltalama ve provakasyon hareketlerine girişmek, anti-komünizmi ve anti-sovyetizmi körüklemektir. Amerikan emperyalizmi Arap halklarına ve bu arada halkımızı daha fazla kaygılandırmamak için pakta resmen üye olmamış, fakat paktın dizginlerini her zaman elinde tutmuştur. Anti-komünizmi körüklemek, halkların sosyal ve ulusal anti-emperyalist kurtuluş hareketlerini baltalamak işlerini SENTO adına Amerikan CIA teşkilâtı örgütlemekte ve finanse etmektedir.

● NATO'nun Brüksel'deki genel karargahından açıklandığına göre 14–18 Eylül tarihleri arasında «Ştrong Ekspres» adı altında büyük NATO manevraları yapılacaktır. Atlantik Okyanusunun Kuzeyinde başlayacak ve Akdenizde bitecek olan bu manevralara NATO üyesi devletlerden çoğunun deniz ve hava kuvvetleri katılacaktır. Manevralarda büyük sayıda harp gemisi, uçak ve 70 bin kadar asker yer alacaktır. Manevralar sırasında Türkiye'deki NATO ve Amerikan üsleri de geniş ölçüde kullanılacaktır. Genel kanıya göre bu manevraların maksadı hem sosyalist ülkelere, hem Arap halklarına gözdağı vermek, hem de Avrupa Barış Konferansı fikrini baltalamaktır.

● Mersin'in Erdemli ilçesine bağlı Limonlu köyünde, köylüler ormanlı araziye aralarında paylaşmak üzere harekete geçtiler. Köylüler «hükümetin

yapmak istemediği toprak reformunu kendimiz yapacağız» diyerek kendi ölçülerine göre toprak reformu yapmaya koyuldular.

Köylülere o civarda bulunan memurlar da katıldı. Köylü ve aydınlar Demirel, Erim ve Melen iktidarının toprak reformu yapmayacaklarını andıklarılarından harekete geçmişlerdir.

DÜNYADA

● Batı Almanya'nın Münih şehrinde 20. Olimpiyat oyunları 26 Ağustos günü törenle açıldı. Olimpiyatlara bütün dünyadan 120 ülke katıldı. Türkiye'den 47 atlet 43 idareci olimpiyatta yer aldılar. Türk takımı böylece oyunlar tam başlamadan sporcu başına düşen idareci bakımından ilk dünya rekorunu kırmış oluyordu.

● Amerikan Cumhuriyetçi Partisinin kongresi 23 Ağustos günü sona erdi. Kongre Cumhurbaşkanı Niksonu Kasım ayında yapılacak olan cumhurbaşkanlığı seçimlerine aday gösterdi. Nikson kapanış nutkunda, Viyetnam'daki saldırının şiddetle devam edeceğini, kukla Tiyö hükümetini bundan böyle de destekleyeceğini açıkladı.

Kongrenin yapıldığı günlerde Birleşik Amerikanın değişik bölgelerinden gelen barış taraftarları Nikson hükümetinin Viyetnam saldırısına karşı yığınsal gösteriler tertiplediler. Polis gösteri yapanlara saldırdı. Binden fazla barış taraftarını tutsak etti.

● Kapitalist ülkelerde enflasyon ve işsizlik artmaktadır. Yayımlanan rakamlara göre pahalılık oranı Batı Almanya'da % 10,8, Hollanda'da % 7,7, Norveç'te % 6,8, İsveç'te % 6,3, İngiltere'de % 6,1, Japonya'da % 5,4, Belçika'da % 4,7, Kanada ve Birleşik Amerika'da % 4,5 tir.

Birleşik Amerika'da 4,8 milyon, İngiltere'de 1,2 milyon, Fransa'da 800 bin işsiz bulunmaktadır.

30 Ağustosun 50. yıldönümü

Ayın Yorumları

Haziran ayında emekliye ayrılmayacağını, kontenjan senatörlüğünü de kabul etmeyeceğini, Genel Kurmay Başkanı olarak kalacağını ilân eden Tağmaç «kendi isteği» ile emekliye ayrıldı. Yerine Kara Kuvvetleri Komutanı Gürler getirildi. Donanma Komutanı Eyiceoğlu da emekliye ayrıldı. Bu durum cuntacı komutanlar arasında bir boğuşmanın sürüp gittiğini gösteriyor. Bu boğuşmanın gerçek nedenleri açıklanmış değildir. Fakat bu boğuşmanın OYAK tekelinin, iktidarın sağladığı büyük vurgun ve çıkarların, Genel Kurmaylıkta, Savunma Bakanlığında resmi silâh ticaretinin sağladığı menfaatlar etrafında yoğunlaştığına şüphe etmemek gerek.

30 Ağustosun 50. yıldönümü vesilesiyle Cumhurbaşkanı Sunay, Başbakan Melen ve yeni Genel Kurmay Başkanı Gürler mesajlar yayınladılar. Bu mesajların hiç birinde 30 Ağustosun kimlere, hangi güçlere, yani hangi düşmana karşı kazanıldığının en küçük bir işareti bile yoktur. Bu mesajlarda 30 Ağustosla 12 Mart birbirine bağlanmak yani emperyalizme karşı kazanılmış bir zafer anti-emperyalist akımlara karşı yürütülen Sıkıyönetim terörü, kanlı faşist yöntemlerle bağlanmak istenmektedir.

İktidarı elde tutan sivil asker işbirlikçilerin 30 Ağustosunu yeni kuşaklara yanlış ve tamamen emperyalizmle işbirlikçiliğin hedeflerine uygun bir şekilde öğretmek istedikleri meydandadır. Oysa 30 Ağustos bugün işbirlikçiler sayesinde memleketimizde NATO karargâhında, Amerikanın ve NATO'nun 101 askeri üssünde dalgalanan bayrakları temsil eden emperyalist devletlerle, Birleşik Amerika, İngiltere, Fransa, İtalyan, Yunan emperyalizmine karşı kazanılmıştır. Milli Kurtuluş Harbini örgütleyen güçler arasında Türkiye Komünist Partisi şerefli bir yer tutmaktadır. İştilâ ordularına karşı halk mukavemetini ilk örgütleyen komünistler olmuştur. Bu tarihsel gerçeği Garp Cephesi Komutanlarından ve Atatürkün yakın arkadaşlarından general Ali Fuat Cebesoy hatıralarında açıkça belirtmektedir.

Fakat gerici generaller ve iktidar sayesinde bugün Türk ordusu ulusal kurtuluş savaşını örgütleyen yurtsever akımlara, karşı çevrilmiştir. Yurtsever subaylar tutuklanmakta, mahkûm edilmekte veya emekliye ayrılmaktadır. Bu durum ordunun savaş gücünü hiçe yükseltmiyor. Fakat Vaşington ve onun yerli ortakları için Türk ordusunun savunma gücü diye bir şey mevcut değildir. Amerikan emperyalistleri verdikleri Fantom uçakları gibi silahların kendileri için emin ellerde bulunmasını istemektedirler. Vaşington için Türk ordusunun esas görevi, ulusal ve uluslararası alanlarda toplum polisliğidir. Ordunun, saldırısından memleketi savunması gereken düşman, yani, emperyalizm içeri girmiştir. Ne var ki, bu durum ordu içinde de sürekli bir direnme ile karşılanıyor. Yurtsever ve devrimci subaylar devrimci güçlerle bütünleşmenin kaçınılmazlığını, ulusal, anti-emperyalist bir

orduya dönmek için, ulusal anti-emperyalist, demokratik güçlerin birleşmesi gerektiği gerçeğini gün geçtikçe daha iyi anlıyorlar. Yine anlıyorlar ki, 30 Ağustos gerçek anlamını tekrar ancak o zaman kazanabilecektir.

ÇİN YÖNETİCİLERİNİN ULUSAL KURTULUŞLARI İÇİN SAVAŞAN HALKLARA YENİ BİR İHANETİ

Bangladeş hükümeti memleketin ulusal bağımsızlığını güçlendirmek, devletin uluslararası otoritesini kuvvetlendirmek maksadıyla Birleşmiş Milletler Teşkilatına üye olmak üzere bu örgüte başvurdu. Mao Tze tun grubunun Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyindeki temsilcisi Bangladeş hükümetinin bu işteğine karşı veto hakkı kullandı. Bangladeş'in Birleşmiş Milletlere üye olmasını engelledi. Pekin idarecileri böylece Bangladeş halkının ulusal kurtuluş mücadelesini bir daha arkadan hançerlediler. Bangladeş'in bütün şehirlerinde Mao Tze tun grubuna karşı yığinsal gösteriler yapıldı.

Mao ve grubu dünya barışının güçlenmesini engellemek, halkların ulusal kurtuluş hareketlerini hançerlemek için emperyalizmin dümen suyuna girmişlerdir. Geçenlerde Pekin'de Çin yöneticileri ile görüşen Amerikan saygılarından Hel Bogs ve Jerald Ford Amerikaya dönüşlerinde verdikleri demeçlerde Çin yöneticilerinin, Amerikan silâhlı kuvvetlerinin Pasifik bölgesinden çekilmelerini istemediklerini söylemişlerdir. Bu haber dünya basınında geniş yankılar uyandırmış olmasına rağmen Pekin yöneticileri tarafından yalanlanmamıştır.

«Yeni Çağ» dan Okuyuculara

Sayın Okuyucular,

Dergimize karşı istekler günden güne artıyor. Ve biz, bunları elimizden geldiği kadar karşılamaya çalışıyoruz. Okuyucularımızdan, adresleri açık ve doğru olarak yazmalarını, özellikle şehir ve mahalle numaralarını titizlikle belirtmelerini rica ederiz. Çünkü bu numaralarda, genellikle adreste küçük bir hata, derginin elinize geçmesini engellemektedir. Sonra, adres değiştirince, yeni adresinizi bize derhal bildirmeniz gerekir.

Dergiyi arkadaşlarınız arasında da tanıtmak ve okutmakla ulusal ve sosyal kurtuluş davamızın saflarına yeni savaşçılar kazandırmış olursunuz.

Dergiye henüz abone olmıyanlar, arzu ettikleri takdirde, adresimize bir mektup yazarak isteklerini bildirebilirler.

Bundan başka aşağıdaki kitapları edinmek isteyenler de bu dileklerini bir mektupla adresimize yazabilirler.

1. DAVA VE MÜDAFAA (1951 tevkiflerinde Türkiye Komünist Partisi yönetiminin başında bulunan *Zeki Baştımaz*'ın Askeri Mahheme önünde yaptığı müdafaa),

2. SOVYETLER BİRLİĞİ KOMÜNİST PARTİSİNİN PROGRAMI,

3. NAZIM HIKMET, BÜTÜN ESERLERİ (Şimdiye kadar 7 cilt çıkmıştır),

4. BİLİMSEL KOMÜNİZM,

5. LENİN (biyografisi),

6. *S. Üstüngel*'in Sovyetler Birliği'ni anlatan «GÜNEŞLİ DÜNYA» adlı eseri,

7. *Ahmet Saydan*'ın, Alman ulusunun sosyalist devletini bütün yönleriyle tanıtan «ALMAN DEMOKRATİK CUMHURİYETİ» adlı eseri,

8. BÜYÜK OKTOBR 50 YAŞINDA.

Adresimiz:

Yeni Çağ – Stredisko pro rozsirovani tisku,
Praha 6, Thakurova 3, Czechoslovakia

İÇİNDEKİLER

Sayfa

İnsanların, ulusların ve devletin belgesel öyküsü 567

Güs Hol

Sınıf açısından ekolojik bunalım 590

Georgi Traykof

Bulgaristan Halk Çiftçi Birliği ve tarihten bazı ibaret dersleri . . . 602

Klod Popren

İşçi sınıfının sömürülmesi sisteminde yenilik 610

Uluslararası bilimsel-teorik konferans 617

Olaylar, yankılar, düşünceler

Ara Haçadur

Petrol tekellerine darbe 618

Tarihten sayfalar ve zamanımız

Dolores Ibaruri

Dün ve bugün 623

Özel sayfalar

Ahmet Saydan

Temmuz ayı olayları 634

Ağustos ayı olayları 637

Yorumlar 644

«Bariş ve Sosyalizm Problemleri» dergisi 32 dilde çıkıyor ve dünyanın her tarafında okunuyor.

Fiyatı 1 lira